

Faculteit Rechtsgeleerdheid
Universiteit Gent

Academiejaar 2008-09

**Bespreking van het staatsbestel van Iran
(ZOALS GOEDGEKEURD DOOR DE FACULTEITSRAAD)**

Masterproef van de opleiding
'Master in de rechten'

Ingediend door

Goetmaeckers Tom

(studentennr. 20041660)
(major: nationaal en internationaal publiekrecht)

Promotor: Prof. Dr. E. Brems
Commissaris: Dr. C. Vanderbeken

Inhoudstafel

Inleiding	1
Hoofdstuk 1: De Islamitische Republiek Iran	2
1. Een lange geschiedenis	2
2. Het prille begin	5
3. De Perzische Renaissance	7
4. Islamisering	9
5. De revoluties van de twintigste eeuw	11
5.1. De Constitutionele Revolutie	11
5.2. De periode tussen de revoluties	13
5.3. De heerschappij van sjah Mohammad Reza en de Islamitische Revolutie	15
6. De Islamitische Republiek Iran	18
Hoofdstuk II: De grondwettelijke analyse van de Islamitische Republiek Iran	23
1. De Constitutionele Revolutie en de Grondwet van 1906	24
1.1. Algemeen	24
1.2. De verdeling van de machten in de grondwet van 1906	26
1.2.1. De wetgevende macht	27
1.2.1.1. De samenstelling van de Kamer en de Senaat	27
1.2.1.2. De bevoegdheden van de Kamer en de Senaat	33
1.2.2. De rechterlijke macht	36
1.2.3. De uitvoerende macht	39
1.3. De relatie tussen staat en godsdienst in de grondwet	41
2. Het verdere verloop van de Constitutionele Revolutie en het land in de eerste helft van de twintigste eeuw	46
2.1. Een onwennig Iran onder de nieuwe grondwet	46
2.2. Het land tijdens en na de Eerste Wereldoorlog	48
2.3. Interbellum	49
2.4. De Tweede Wereldoorlog	52

3.	Iran na de Tweede Wereldoorlog en de aanloop naar de Islamitische Revolutie	54
3.1.	De strijd om het zwarte goud en de macht	54
3.2.	Ayatollah Ruhollah al-Musavi Khomeini	59
3.2.1.	De jonge Ruhollah Khomeini.....	59
3.2.2.	Een nieuwe weg voor Khomeini: het islamitisch mysticisme	61
3.2.3.	De jaren 1940 en 1950: een ideologische verschuiving	63
3.2.4.	De clash tussen Khomeini en de sjah	64
3.2.5.	De Islamitische Revolutie	65
3.2.6.	Velayat-e faqih	69
4.	De grondwet van de Islamitische Republiek Iran.....	72
4.1.	Het ontstaan van de grondwet.....	72
4.2.	De instellingen in de grondwet.....	74
4.2.1.	De Opperste Leider.....	75
4.2.1.1.	Algemeen.....	75
4.2.1.2.	De verkiezing van de Opperste Leider.....	76
4.2.1.3.	De machten en bevoegdheden van de Opperste Leider.....	78
4.2.1.4.	Khomeini als de Opperste Leider van de Islamitische Republiek Iran.....	79
4.2.1.5.	De grondwetsherziening van 1989	86
4.2.2.	De Raad der Hoeders	90
4.2.2.1.	Het lidmaatschap van de Raad der Hoeders	90
4.2.2.2.	De bevoegdheden van de Raad der Hoeders	90
4.2.2.3.	De Raad der Hoeders als de beschermer van de Shari'a	93
4.2.3.	De Majles van de Islamitische Republiek Iran	95
4.2.3.1.	De samenstelling van de Majles	95
4.2.3.2.	De verkiezing van de Majles	95
4.2.3.3.	De bevoegdheden van de Majles.....	98
4.2.3.4.	Het wetgevend proces	101
4.2.4.	Het Beoordelingscomité	103
4.2.4.1.	De legaliteit van het Beoordelingscomité.....	103
4.2.4.2.	De samenstelling en bevoegdheid van het Beoordelingscomité	104

4.2.5.	De president van de Islamitische Republiek Iran	105
4.2.5.1.	Het ambt van de president	105
4.2.5.2.	De verkiezing van de president	106
4.2.5.3.	De herziening van de grondwet in 1989	108
4.2.5.4.	De bevoegdheden van de president.....	109
4.2.5.5.	De presidentiële verkiezingen van juni 2009	109
4.2.6.	De rechterlijke macht.....	113
4.2.6.1.	Algemeen	113
4.2.6.2.	De rechterlijke organisatie.....	114
4.2.7.	Nabeschouwing.....	115
5.	Het falen van de Shari'a.....	116
Conclusie		122
Bibliografie		124
1.	Wetgeving	124
2.	Rechtsleer.....	124
3.	Actualiteit en webbronnen	126

Inleiding

In deze masterproef over het staatsbestel van de Islamitische Republiek Iran zal aan de hand van twee grote hoofdstukken een analyse gemaakt worden. Het eerste hoofdstuk belicht de belangrijkste historische elementen die doorheen de geschiedenis een invloed gehad hebben op de vorming van het staatsbestel. Er wordt kort gekeken vanaf de vroegste geschiedenis van het land. Daarbij is er aandacht voor de belangrijkste dynastieën die hervormingen aan het staatsbestel introduceerden. De twee grote revoluties die plaatsvonden tijdens de twintigste eeuw worden tevens hier kort belicht.

Het tweede hoofdstuk handelt dan over de grondwettelijke analyse van het staatsbestel. Daarbij is aandacht voor de Constitutionele Revolutie en de grondwet die eruit voortkwam. De instellingen in de grondwet en de bevoegdheden ervan worden besproken. Daarna zal de relevante politieke geschiedenis die zich tussen de twee revoluties afspeelde aan bod komen. Het laatste grote deel behandelt dan de Islamitische Revolutie die een grote invloed had op de huidige Islamitische Republiek Iran en de grondwet die dan vastgelegd werd. Hier worden tevens de instellingen en de toekomstige bevoegdheden besproken en hoe deze formele verdeling in de grondwet zich verhoudt ten opzichte van de situatie in de praktijk.

Hoofdstuk 1: De Islamitische Republiek Iran

1. Een lange geschiedenis

De republiek die Iran vandaag is, is het resultaat van een eeuwenlange geschiedenis. Het is een relaas dat vaak zeer complex is en bovendien beheerst wordt door verschillende factoren. De geschiedenis van het gebied Iran wordt gekenmerkt door overheersing, bittere strijd om macht, de strijd om de natuurlijke rijkdom van het land en godsdienstige strijd. Al deze elementen samen zorgen vanzelfsprekend voor een zeer boeiende cocktail die tot een woelige geschiedenis heeft geleid.

Een zeer grote rol is weggelegd voor godsdienst in dit verhaal. Iran is een land in het Midden-Oosten dat steeds een ware smeltkroes is geweest van verschillende godsdiensten en de strijd tussen deze godsdiensten. Zo is er natuurlijk de onmiskenbare invloed van de Islam in dit land, maar ook zijn er andere die doorheen de geschiedenis van het land niet over het hoofd te zien zijn. Een godsdienst die lange tijd een grote invloed heeft gehad is het Zoroastrianisme. Dit is een zeer oude godsdienst waarvan vele oude nomadische stammen aanhangers waren. Doorheen de geschiedenis is de aanhang wel zeer sterk verminderd in het voordeel van de Islam hoewel veel van deze conversies gedwongen waren. Vandaag worden de aanhangers van deze traditionele godsdienst op nog een 15000-tal geschat¹. Het gaat dan om stammen die een meer traditionele levenswijze in stand houden. Ook andere grote godsdiensten zijn steeds vertegenwoordigd geweest in Iran, hoewel deze godsdiensten minderheden uitmaken tegenover de aanwezige *Shi'a*² moslims. We hebben het dan over het Christendom en het Joods geloof. Ook al zijn de aanhangers van deze andere

---

¹ *Encyclopedia of Islam, volume IV*, p7

² *Shi'a* is een benaming die afgeleid is uit de originele Arabische benaming. Deze strekking van de islam staat ook bekend als Sjiisme en de volgelingen ervan worden Sjiieten genoemd.

‘mainstream’ – godsdiensten niet altijd even rechtvaardig behandeld. Vandaag zijn er echter in de grondwet van de republiek een aantal waarborgen voorzien voor deze minderheden.

Overheersing is eveneens een element dat sterk naar voren komt in de rijke geschiedenis van dit land of beter van het territorium dat vandaag het land uitmaakt. Doorheen de geschiedenis is het grondgebied het toneel geweest van verovering, herovering en continue strijd. Dit is niet beperkt gebleven tot de echte oorlogen om overheersing en territoriumuitbreiding. Iran is zich in de moderne tijd slechts op een traag temp beginnen ontwikkelen. Met als gevolg dat het lange tijd achterop hinkte. Dit gaf de kans aan andere grootmachten om zich al dan niet openlijk in te laten met het land. Zo zien we al snel de bemoeienis van het Verenigd Koninkrijk en de toenmalige Sovjetische Republiek in Iran. Na verloop van tijd zullen ook de Verenigde Staten van Amerika zich in de geschiedenis van het land mengen. Deze inmenging van buitenlandse mogendheden gaf aanleiding tot wrok en heeft zeker meegespeeld bij de revoluties die in het land plaatsvonden.

De Islamitische Republiek Iran is dan ook echt een land van revoluties. Zo vroeg als de zesde eeuw voor Christus zien we revoluties die de bestaande machtshebbers en het systeem in twijfel trekken en omverwerpen. Machtshebbers en regimes wisselen elkaar af met de regelmaat van de klok. Slechts zelden zien we personen die capabel zijn en het beste met hun land voor hebben.

De belangrijkste revoluties voor het huidige staatsbestel van Iran zijn ongetwijfeld de revolutie van 1905-1911 en de revolutie van 1979. Deze twee revoluties zijn ware scharnierpunten gebleken voor het Iran van de twintigste eeuw. De revolutie van 1905-1911 staat beter bekend als de Constitutionele Revolutie. Deze naam verwijst met name naar het invoeren van een grondwet voor de staat. Het was een eerste poging in het verwezenlijken van een seculiere staat, waarin de instellingen hun macht zouden ontleenen aan de grondwet en eveneens hun macht zou beperken. Ook poogde men een instelling te creëren die een representatieve vertegenwoordiging van het volk inhield. Daarnaast voorzag deze grondwet een grote beknotting van de macht van de godsdienstige klasse binnen Iran, de *ulema*. De daaropvolgende revolutie van 1979 is in zekere zin een stap terug geweest ten opzichte van de Constitutionele Revolutie. De Islamitische Revolutie was een

reactie op het wanbeleid van de sjah of koning, maar evenzeer een coup door de geestelijken om terug te keren naar een staat die beheerst wordt door de islamitische principes. Het was ayatollah Khomeini die hierin een grote rol speelde.

Na de revolutie wordt de geschiedenis van de jonge Islamitische Republiek Iran wederom gekleurd door oorlog. In 1980 vielen de troepen van Saddam Hoessein Iran binnen. Dit leidde tot een oorlog die uiteindelijk acht jaar zou duren en het Iraanse volk terug sterk zou verzwakken.

Op het einde van de twintigste eeuw werd aanvankelijk aangenomen dat er voor Iran een periode van hervorming was aangebroken met de verkiezing van president Khatami, niets bleek minder waar te zijn. Khatami was inderdaad hervormingsgezind, maar bleek niettemin niet opgewassen tegen de conservatieve krachten binnen Iran.

Iran zoekt vandaag nog steeds naar een evenwicht in het land. Het is inderdaad een land van tegengestelden. De godsdienst speelt nog een zeer grote rol in het bestuur van het land. Daarenboven wordt de Islamitische Republiek Iran op het wereldtoneel over het algemeen niet vertrouwd en zelfs gevreesd. Dit komt door de vermoedens die westerse grootmachten hebben omtrent de nucleaire dreiging die Iran inhoudt. Vele grootmachten vrezen dat Iran poogt om een nucleair arsenaal op te bouwen, hoewel het dit zelf ten stelligste ontkent. Iran houdt vast aan zijn stelling dat het nucleair onderzoek dat zij verricht enkel voor burgerlijk gebruik is en niet met het oog op de verkrijging van militair voordeel. Deze – al dan niet – terechte vrees van het westen hangt natuurlijk samen met de ligging van Iran. Zo kreeg Iran in 2002 de zeer negatieve stempel van toenmalig president George Bush van de Verenigde Staten van Amerika te behoren tot “the axis of evil”. Zo kwam Iran op dezelfde plaats te staan als Irak en Noord-Korea. Er is dus nog steeds een lange weg te gaan voor de Islamitische Republiek Iran om dat evenwicht te vinden. Ook op het vlak van mensenrechten is nog steeds veel te verwezenlijken. Voor deze verwezenlijkingen zal vooral nog veel tijd nodig zijn.

2. Het prille begin

De Iraniërs zijn oorspronkelijk afkomstig van de Russische steppe. Deze stammen waren nomaden en vestigden zich op het Iraanse plateau ergens in de tweede eeuw voor Christus tussen de reeds aanwezige volkeren. Deze verschillende stammen vermengden zich en zo ontstond in feite wat we vandaag kennen als het Iraanse volk. In deze tijden was er nog geen staatsidee. Tussen deze Indo-Europese stammen die zich vestigden op het Iraanse plateau waren er reeds veel die gedomesticeerde dieren bij zich hadden. Dit resulteerde al snel in het ontstaan van semi-nomadische boeren. Ze bevonden zich al snel in het nadeel ten opzichte van de nomadische stammen. De boeren waren namelijk veel zwakker dan deze nomaden en werden op deze manier dan ook onder druk gezet, want de nomaden eisten van deze boeren een soort eerbetoon voor het gebruik van het land. De boeren stonden een deel van hun oogst af in ruil om met rust gelaten te worden door deze nomaden.³ Deze eerste primitieve vorm van belasting is het eerste teken van staatsorganisatie dat opduikt in de geschiedenis, hoewel dit in geen enkele zin als een reguliere vorm van belastingheffing kan gezien worden. Vandaag wordt belasting algemeen beschouwd als een publiekrechtelijk concept. Vandaar dat men kan stellen dat dit het eerste teken is van staatsvorming.

Op het Iraanse plateau waren in de eerste eeuw voor Christus de Medes de heersers in het noorden of Media. Onder deze heersers zien we reeds wat ook in modern Iran een centraal kenmerk van deze staat is: oppositie en opstand.⁴ Deze opstand werd geleid door een priester, Gaumata. Deze opstand is goed te vergelijken met de Islamitische Revolutie zoveel honderden jaren later. Vooreerst werden ze beide geleid door een geestelijke. Bij de Islamitische Revolutie stond het gedachtegoed van ayatollah Ruhollah Khomeini centraal. Voorts was er een gelijkaardige voedingsbodem voor de revoluties. Er bestond immers al jaren

---

³ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 4

⁴ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 17-18

ongenoegen omtrent sociale problemen en fiscale ongemakken die in het rijk bestonden door het jarenlange expansiebeleid van de toenmalige heersers. In beide gevallen was er dus sprake van een uitgesproken ongenoegen over de manier waarop het beleid door diegenen aan de macht werd gevoerd. Ten slotte was Gaumata ook op religieus vlak actief tijdens de opstand, aangezien hij overging tot de vernietiging van alle godsdienstige groeperingen die hijzelf niet goedkeurde. Deze opstand in de zesde eeuw is dus het veel oudere broertje van de Islamitische Revolutie.

Na de Medes waren het de Achaemeniden die aan de macht kwamen en dit waren behoorlijke goede heersers. De goede punten in het bestuur werden door de opeenvolgende heersers behouden. Zo zien we een opkomende decentralisatie. De provincies werd bijvoorbeeld bestuurd door *satraps*; dit waren de gouverneurs.⁵ Zij betaalden een soort belasting aan het centraal bestuur, maar regeerden over hun provincie als een onderkoning. Om de machten toch in zekere zin gescheiden te houden, werd per provincie een verantwoordelijke aangesteld voor militaire zaken en voor fiscale zaken. Er was dus een zekere graad van scheiding der machten. Het bestuur van de provincies werd doorheen de jaren van bestuur echter steeds meer beheerst door ongewijzigde oude wetten, gebruiken en tradities. Dit kan men gerust beschouwen als een symptoom van een ziekte waarin Iran zal aan blijven leiden, met name het traditionalisme. Dit zal niet enkel een grote impact hebben op het staatsbestel, maar bijvoorbeeld ook op mensenrechten binnen de huidige Islamitische Republiek.⁶ Van een echt goed georganiseerd staatsbestel kan men nog niet spreken. Wel kan men spreken van een zekere graad van organisatie die verder reikt dan de belangen van stammen of steden.

---

⁵ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 22

⁶ AFSHARI, REZA, *Human Rights in Iran: The Abuse of Cultural Relativism*, University of Pennsylvania Press, 2001, p 3; Deze auteur verwijst naar de theorie van Rhoda Howard over de theoretische obstakels voor het verzekeren van mensenrechten. Twee daarvan zijn een uitdaging voor Iran, met name traditionalisme en het 'Third World Nationalism'.

3. De Perzische Renaissance

Na de Achaemeniden zien we de opkomst van de Sassaniden die een grotere impact gehad hebben op het staatsbestel. Deze Sassaniden hebben aanzienlijke hervormingen doorgevoerd in hun rijk.⁷ De koningen der Sassaniden werkten allereerst aan een meer gecentraliseerd bestuur en werkten daarbij de bureaucratie sterker uit. Het systeem van de Achaemeniden van het gedecentraliseerd bestuur van de provincies via gouverneurs gaf aanleiding tot de creatie van nieuwe functies. De nieuwe functies die er kwamen waren onder andere klerk of *dibir*, schatbewaarder of *ganzwar* en rechter of *dadwar*. De leden van de edele families binnen het rijk kregen van de koningen verscheidene functies toegewezen in de hoven en rechtbanken van die tijd. Zodanig kregen de leden van de adel een nieuwe rol. Deze vernieuwde rol van de adel kan er uiteindelijk toe bijgedragen hebben dat er een nieuwe klasse is ontstaan die een sociaal, cultureel en militair belang hebben gehad. Deze nieuwe klasse was een soort burgerij of *dehqans*. Zij speelden een belangrijke rol op het platteland en de dorpen op dat platteland. Zij hadden gezag over de boeren op het platteland en de burgerij bezorgde eveneens het leger van de Sjah zijn beroemde cavalerie. Onder de eerste koningen van de Sassaniden kenden verschillende steden een aanzienlijke groei, de landbouw kende een expansie en in de handel kwamen de bazaars op.

De koningen van de Sassaniden waren gematigde heersers. Zij hadden voornamelijk een impact op de invulling van het bestuur van hun rijk. Onder deze dynastie zou godsdienst ook een belangrijke factor spelen. De monarchen hadden immers moeite om de adel en de clerus in toom te houden. Deze twee klassen waren niet zonder macht en aanzien binnen de samenleving. Bovendien keurden zij de gematigde heerschappij van hun koningen niet zomaar goed. De koningen stonden immers voor tolerantie tegenover elke godsdienst, de bescherming van de armen en een buitenlands beleid dat erop gericht was op om de vrede te bewaren.

---

⁷ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 48-49

De adel en de clerus zagen echter een bedreiging in deze gematigde politiek en vreesden voor hun eigen sociale positie en tanende macht. Verscheidene van de koningen van de Sassaniden stierven dan ook in de meest verdachte omstandigheden.⁸ Ook de Sassaniden hadden te maken met religieuze crisis en opstandigheid. Dit is terug een teken van een duidelijk terugkerend fenomeen in de geschiedenis van het land.

Onder de Sassaniden ontstond tevens een bijkomende invulling van het begrip sjah en daarnaast voerden zij tot het einde van de dynastie hervormingen door aan het bestuur van hun rijk.⁹ De sjah had de plicht om ervoor te zorgen dat er rechtvaardigheid was voor al de onderdanen van zijn rijk. De idee bestond ook dat de sjah zijn macht ontleende aan goddelijke gratie of *kvarrah*. De bevoegdheid om belasting te heffen en een staand leger samen te brengen en te onderhouden was tevens verbonden aan de voorwaarde dat de sjah rechtvaardig heerste en niet als tiran. Onder de Sassaniden kreeg het koningschap dus een concrete basis. De dynastie van de Sassaniden zou tot hun einde wel blijven hervormen. Zo werd het belastingssysteem grondig hervormd. De belasting werd voortaan evenredig gesteld aan de grond die men bezat. Zo werd de belasting rechtvaardig gemaakt. Een andere en misschien wel belangrijkere hervorming bestond erin dat de macht van de adel en de clerus sterk werd ingeperkt. De sjahs grepen hun kans toen het land alweer in de greep was van een religieuze opstand. Het rijk werd in vier grote sectoren verdeeld. Elke sector werd onder het toezicht geplaatst van een militair of *spahbod*. Deze werd ondersteund door een kanselarij of *diwan*. Deze kanselarij zorgde ervoor dat de sector van voldoende troepen werd voorzien. Deze maatregel verhoogde de controle in het rijk en de daaruitvolgende veiligheid. De Sassaniden brachten het bestuur van het land tot een hoger niveau ondanks tegenstand die ze ondervonden van o.a. de adel en de clerus. Perzië kende zijn hoogtepunt onder deze dynastie.

---

⁸ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 59

⁹ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 60-66

4. Islamisering

De islamisering van het land hangt samen met de opkomst van de islam door de Heilige Profeet Mohammed. Hij had een kenmerkende en sterke invloed op zijn volgelingen. Na de dood van deze centrale figuur in de islam werd het gedachtegoed van de islam verder uitgedragen over de wereld van het Midden-Oosten. Ook de Perzen zouden moeten toegeven aan deze islamisering.¹⁰ De Perzen die de plak toen nog zwaaiden op het grondgebied van Iran waren verzwakt door hun strijd tegen het Byzantijnse Rijk. Perzië werd overrompeld door Arabische troepen en kon niet langer weerstaan. Kenmerkend aan deze periode is een snelle afwisseling van heersende dynastieën.

Het bestuur in die periode is echter niet vernieuwend te vernoemen. Het systeem vertrouwdde op twee pijlers. Enerzijds werd het bestuur van de provincies overgelaten aan de gouverneurs. Anderzijds was er de bureaucratie die voor de link moest zorgen tussen de gouverneurs en het centraal bestuur. De gouverneurs haalden de belasting op en het deel dat niet voor zichzelf bestemd was, ging naar het hof om de staatskas te spijzen.

Een laatste dynastie die een belangrijke rol zou spelen waren de Safaviden, die een prominente rol had rond de zestiende en achttiende eeuw.¹¹ Over de eerste jaren van hun opkomst is weinig geweten. Zij waren moslims en kenden weinig organisatie. Het is pas later dat zij een zekere hiërarchie zouden kennen en sterkere banden zouden smeden door verscheidene allianties en huwelijken aan te gaan. De Safaviden voerden aanzienlijke hervormingen door, maar deze situeerden zich voornamelijk op militair vlak. Zo werd de hoofdstad verplaatst naar Isfahan waar een staand leger werd geïnstalleerd. Andere maatregelen waren er op gericht om zoveel mogelijk de macht te centraliseren en niet uit handen te

---

¹⁰ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 70-130

¹¹ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 129

geven. Eén van de maatregelen die tot dit doel werd ingevoerd was bijvoorbeeld het regelmatig verplaatsen van de provinciegouverneurs met de bedoeling om hen geen kans te geven om een lokale machtsbasis op te bouwen.¹² Het was tevens de verdienste van de Safaviden om door hun hervorming de *Shi'a* islam meer te institutionaliseren.

De dynastie van de Safaviden zou uiteindelijk ten onder gaan door een Afghaanse opstand.¹³ Deze opstand zou een kettingreactie teweeg brengen. Na het succes van deze Afghaanse opstand zouden ook op andere plaatsen mensen zich beginnen verzetten tegen hun heersers.

Het zou nog duren tot de jaren twintig van de achttiende eeuw duren tot de Afghaanse onderdrukkers weerstand zouden krijgen. Deze taak viel te beurt aan Nader Qoli. Deze zou Isfahan rond 1729 ontzetten, dat nog steeds de hoofdstad was in die periode. Later zou Nader Qoli zichzelf uitroepen tot sjah. Daarmee was de korte periode van overheersing dan ook voorbij en kon Iran terug zijn eigen weg gaan.

Het achttiende eeuwse Iran zou de tijd worden van de Qajar dynastie. Zij zouden doorheen deze eeuw om suprematie strijden met andere belangrijke families. Deze dynastie stond aan het hoofd van Iran tot begin de twintigste eeuw. Tot ongenoegen over hun heerschappij in het begin van de twintigste eeuw zou leiden tot een belangrijke gebeurtenis binnen Iran: de Constitutionele Revolutie van 1905-1911.

---

¹² AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 134

¹³ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 152

5. De revoluties van de twintigste eeuw

Revoluties komen er vanzelfsprekend niet van de ene dag op de andere. Verschillende factoren samen zorgen ervoor dat een bepaalde situatie onhoudbaar wordt en in sommige gevallen kan dit leiden tot een revolutie. Dit was ook zo in het geval van Iran.

5.1. De Constitutionele Revolutie

Deze revolutie was vooral een reactie tegen de vreemde invloeden die sinds de achttiende eeuw langzaam hun weg hadden gevonden naar Iran. In de achttiende eeuw begonnen de Britten en de Russen contacten te leggen met Iran. De betrekkingen tussen deze landen werden vanaf hun aanvang gekenmerkt door ongelijkheid. Iran zat namelijk in een positie waarin het de ontwikkeling van de moderne wereld had gemist en nu achterop hinkte. Ook op economisch vlak liep niet alles zoals het hoorde binnen Iran. Dit resulteerde bijvoorbeeld in verscheidene leningen van Rusland aan Iran en doorgaans waren aan het verkrijgen van deze leningen voorwaarden verbonden. Zo moesten de Iraniërs de aanwezigheid tolereren van Russische militairen. Hoewel de Britten nooit een echte militaire aanwezigheid hadden in Iran, hadden zij toch andere zaken verkregen. Zij waren er namelijk bijzonder bedreven in om belangrijke handelsconcessies af te dwingen. Deze concessies zouden onmogelijk vandaag toegekend worden omdat zij niet gelijkwaardig waren voor beide partijen. Dit ongenoegen over de vreemde overheersing was niet de enigste factor die wrevel veroorzaakte. Rond die periode was Nader od-Din aan de macht als sjah. Zijn bestuur wordt omschreven als despotisch en er werden continu pogingen gedaan om hem zijn macht te ontnemen. De corrupte overheid en hun bestuur was dus evenzeer aanleiding voor een

revolutie.¹⁴ Er werd gedacht dat een geconsolideerde tekst deze willekeurigheid uit de weg zou ruimen en de macht van de sjah zou kunnen beperken door de instelling van een parlement.

Na Nader od-din kwam Mozaffar od-Din aan de macht.¹⁵ Sjah Mozaffar od-Din zal aan de druk moeten toegeven. Hij gaf de toestemming voor de bijeenkomst van een nationale assemblee. Deze kwam voor de eerste maal bijeen in oktober 1906. De assemblee wordt *Majles* genoemd. Al snel wordt in de *Majles* beslist om een grondwet op te stellen. Deze grondwet is gebaseerd op een kern van fundamentele wetten die is overgenomen van de Belgische grondwet. Mozaffar od-Din sjah zag geen andere mogelijkheid dan deze nieuwe grondwet te ratificeren. Deze revolutie kan men een succesvolle revolutie noemen. Er waren wel protesten en spanningen, maar tot een serieus bloedvergieten is het nooit gekomen. Er werd een assemblee verkregen en een nieuwe grondwet.

In de *Majles* waren voornamelijk de middenklasse en de hogere klassen vertegenwoordigd. Het waren ook deze klassen die het verzet hadden aangevoerd. De *Majles* van 1906 kende een specifiek stemrecht.¹⁶ Het was een deels stemrecht dat opgesplitst werd in twee fases. Eerst waren het de grootgrondbezitters, geestelijken, theologiestudenten en handelaars die regionale vertegenwoordigers verkozen. Op hun beurt verkozen deze regionale vertegenwoordigers dan de 156 *Majles* – leden. De belangrijke punten van de grondwet van 1906 zijn de volgende:

- ❖ De sjah ontleent zijn macht aan het volk. Hij bestuurt met de gratie van het volk.
- ❖ Het sji'isme werd erkend als de staatsgodsdienst.

---

¹⁴ www.iranchamber.com/history/constitutional_revolution/constitutional_revolution.php, geraadpleegd op 07/08/2009

¹⁵ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 203

¹⁶ Voor een gedetailleerdere bespreking over de modaliteiten van deze verkiezing zie verder Hoofdstuk twee over de Verkiezingswet van 1906.

- ❖ De *Shari'a* of het islamitisch recht werd erkend en een aantal klerikale rechtbanken werden opgericht.
- ❖ Er werd een comité ingesteld van vijf *ulema* die de wetten die de *Majles* zou opstellen moest controleren.

Bovendien werden in de grondwet de aanwezige minderheden erkend. Uiteindelijk zou de revolutie het einde betekenen van de Qajar dynastie en een periode inluiden van conflict en onzekerheid. Dit kwam mede door de richting die de revolutie zou aannemen. Zo konden de *ulema* of geestelijken zich niet langer vinden in de richting die de revolutie aannam. Al snel werden meer ambities duidelijk dan enkel het instellen van een grondwet; wat de centrale drijfveer van deze revolutie was. De liberale en nationalistische krachten, die de revolutie gaande hielden, waren echter bereid om verder te gaan. Als de *ulema* als de oudere generatie van intelligentsia kan beschouwd worden dan waren deze nieuwe krachten de jongere generatie. Dit impliceert natuurlijk niet onmiddellijk een grote tegenstelling ware het niet dat door de geplande hervormingen de geestelijken hun greep op het staatbestel zouden verliezen. De Constitutionele Revolutie was een ware kentering in de geschiedenis van Iran. Het volk werd door deze omwenteling gesterkt in de hoop op een rechtmatig bestuur en een periode van voorspoed. Hoewel de nieuwe sjah Mohammad Ali al snel de constitutionalisten zou tegenwerken en zelfs een coup tegen de *Majles* zou instellen.¹⁷

5.2. De periode tussen de revoluties

De gebeurtenissen die zich afgespeeld hebben tussen deze revoluties worden sterk getekend door enerzijds de overheersing van andere mogendheden en de interne spanningen tussen westers gerichte leiders en de geestelijken anderzijds. Iran zou het tafereel blijven voor verschillende buitenlandse

---

¹⁷ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 211

mogendheden die hun eigen motieven nastreefden en die niet tot het voordeel zouden zijn van het land zelf. Niet onbelangrijk is de invloed van de Britten. Zo zal het Verenigd Koninkrijk zijn voordeel halen uit een eerder verworven concessie, met name de Knox d'Arcy concessie toen er olie werd gevonden in zuid-west Iran.

Uiteindelijk zou de Britse inmenging moeten wijken en vonden er wijzigingen plaats in de machtsstructuren van het land. De grondwet en de *Majles* waren dan wel geïnstalleerd, toch zorgde dit niet voor een stabiele staat. Zo zou Reza Khan zich manu militari opwerken tot hij uiteindelijk in 1926 tot sjah zou worden gekroond.¹⁸ Reza Khan zou een grote impact hebben op de staat. In de zestien jaar van zijn bewind werden er wegen en spoorwegen aangelegd, het onderwijs werd sterk gemoderniseerd waarbij ook de universiteit te Teheran werd opgericht, hij ontnam alle speciale rechten aan niet onderdanen en liet een systeem opstellen waarbij een groot aantal studenten naar Europese universiteiten werden gestuurd.¹⁹ Sjah Reza Khan was echter een despotisch heerser die geen oppositie dulde. Door zijn bestuur verloor veel van de Constitutionele Revolutie zijn relevantie.²⁰ Tijdens de Tweede Wereldoorlog zou hij onder invloed van de geallieerden afgezet worden en opgevolgd worden door zijn zoon sjah Mohammad Reza Pahlavi.

---

¹⁸ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 222

¹⁹ zie www.iranchamber.com/history/reza_shah/reza_shah.php, geraadpleegd op 07/08/2009

²⁰ HALPER, LOUISE, *Law, Authority and Gender in Post-Revolutionary Iran*, Buffalo Law Review, January 2007, p 1155

5.3. De heerschappij van sjah Mohammad Reza en de Islamitische Revolutie

Nu zat Mohammad Reza²¹ vast op zijn troon met weinig constitutionele beperkingen aan zijn macht. Bovendien was de zaak rond de olie-inkomsten van de baan en werd het staatsbudget dus aanzienlijk vergroot. Door deze olie-inkomsten zou de sjah een ambitieus moderniseringsplan proberen verwezenlijken waardoor hij Iran op dezelfde hoogte kon brengen als de moderne ontwikkelde staten.²² Mohammad Reza moest echter niet onderdoen voor zijn vader als het aankwam op autocratische neigingen. Ondanks dat vele van de hervormingen wel in zekere zin een succes waren, kende de sjah geen grote populariteit. Dit werd versterkt toen met de hulp van de Verenigde Staten van Amerika en het Verenigd Koninkrijk de nationalistische eerste minister Mossadeq werd afgezet. Ondanks dat de sjah met de hulp van de Verenigde Staten van Amerika en het Verenigd Koninkrijk terug zijn troon had zou de heerschappij van de sjah tussen 1953 – 1979 nooit een moment kennen waarin er geen oppositie was.²³ De sjah voerde tijdens zijn heerschappij dan ook een zeer repressief beleid. Zo werden bijvoorbeeld de kandidaten voor de verkiezing van de *Majles* enkel nog aangeduid door het regime. Het land stond dus nog onder aanzienlijke druk. Ondertussen hadden de geestelijken misschien hun macht zien tanen, maar hun invloed kon nog steeds niet zomaar genegeerd worden. Bovendien kwam de sjah door zijn repressief beleid onder internationale druk te staan om te liberaliseren.

---

²¹ www.iranchamber.com/history/mohammad_rezashah/mohammad_rezashah.php, geraadpleegd op 07/08/2009

²² HALPER, LOUISE, *Law, Authority and Gender in Post-Revolutionary Iran*, Buffalo Law Review, January 2007, p 1158

²³ HALPER, LOUISE, *Law and Women's Agency in Post-Revolutionary Iran*, Harvard Journal of Law and Gender, Winter 2005, p 85-86

De sjah zag zich genoodzaakt om verdere hervormingen door te voeren. Dit pakket aan hervormingen kreeg de naam “de Witte Revolutie”.²⁴ Deze maatregelen moesten deels tegemoet komen aan de druk die de sjah ondervond om te liberaliseren. Deze maatregelen zijn echter nooit goed aanvaard door de bevolking.

Rond 1963-1964 begon een ayatollah te preken tegen het corrupte gedrag van de sjah en zijn regering. Dit was ayatollah Ruhollah Khomeini en hij zou al snel een controversieel figuur worden in Iran en er buiten. Hij vond al snel gehoor onder de gefrustreerde burgers die het optreden van de sjah niet langer aanvaardden en daardoor heil zochten bij de Islam.²⁵ Binnen Iran werd dan ook al snel opgetreden tegen Khomeini. Khomeini werd gearresteerd door de geheime politie op één van de gelegenheden wanneer hij preekte. Verscheidene studenten verloren daarbij het leven. De reactie op zijn arrestatie waren massale protesten. Vooral de straten van Teheran werden overspoeld door de aanhangers die Khomeini snel had weten te vinden onder zijn publiek. Hij werd terug vrijgelaten onder de voorwaarde van zijn stilzwijgen in het openbaar in de toekomst. Dit hield hem echter allerminst tegen. Khomeini begon al snel terug te preken en werd terug gearresteerd en het land uitgezet. Maar ondertussen had zijn gedachtegoed ingang gevonden bij het volk. Hij speelde in op de frustraties die bij de bevolking leefden en slaagde erin terug meer invloed te verkrijgen voor de geestelijkheid.

De rust kon in 1964 na de deportatie van Khomeini ogenschijnlijk terugkeren. De onmiddellijke oppositie was uitgeschakeld en de pers stond onder de strenge controle van de staat.

Khomeini had vooral onder de studenten fervente aanhangers van zijn gedachtegoed gevonden. Dit zou uiteindelijk in 1978 de bal aan het rollen

---

²⁴ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, p 247

²⁵ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 364

brengen en deze keer zou de omwenteling onomkeerbaar blijken. In januari van dat jaar verscheen een artikel dat ayatollah Khomeini aanviel als een reactionair figuur. Hierop braken protesten uit onder de studenten die langzaam aan gewelddadiger werden. De sjah zou in reactie daarop de demonstraties verbieden en opnieuw de krijgswet afkondigen. Deze stap ontketende echter een massaal protest in Teheran zelf op acht september. De sjah zag geen enkele andere uitweg meer dan het land ontvluchten in januari 1979. Khomeini keert terug naar Iran op de eerste februari van het jaar 1979.

6. De Islamitische Republiek Iran

Van zodra Khomeini terug in het land is, wordt hij onthaald als een nationale held. Hij zou naar eigen zeggen een volledig andere richting uitstippelen voor het land dan zijn voorganger, sjah Mohammad Reza. Er zou een andere richting genomen worden dan het autocratisch en corrupt bestuur zoals dat voorheen van kracht was. Hoewel de geschiedenis zou uitwijzen dat dit niet het geval was. In maart 1979 wordt de Islamitische Republiek Iran opgericht. Een aantal van de speerpunten waren:

- ❖ Een herwaardering van de islamitische waarden,
- ❖ Het implementeren van de *velayat-e faqih* in het bestuur,
- ❖ De *Shari'a* of het islamitisch recht wordt terug veel meer van toepassing.

Ook wordt er een nieuwe grondwet ingesteld die tot vandaag het bestuur van Iran beheerst. De theorie achter dit systeem bestaat erin dat het dagelijks bestuur van het land seculier georganiseerd is terwijl de ultieme macht in het land bij een geestelijke leider ligt. Deze tweedeling is een idee dat Khomeini de *velayat-e faqih* noemde.

Het idee leefde onder de bevolking dat Khomeini verlossing zou brengen. Hij zou immers de problemen eindelijk oplossen en dit zou gebeuren met de gratie van god. Niets bleek minder waar te zijn. Khomeini en de oprichting van de Islamitische Republiek bleken niet de lang verwachte verbetering. Een voorbeeld daarvan was de culturele revolutie onder het bewind van Khomeini.²⁶ Verschillende kantoren van kranten en tijdschriften werden in de loop van de zomer van 1979 vernield, waardoor de pers en de persvrijheid opnieuw een grote klap kregen. De universiteiten werden gesloten, personen die ideeën vertoonden die niet overeenkwamen met het regime werden 'verwijderd' en daarna terug geopend op basis van een herwaardering van islamitische principes. Vrouwen werden terug verplicht om de sluier dragen om te voldoen aan de regels betreffende klederdracht van de Islam.

---

²⁶ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 116

Het jaar daarop zou de Islamitische Republiek meegesleurd worden in de olie-oorlog die ingezet werd door Saddam Hoessein.²⁷ De oorlog zou uiteindelijk acht jaar voortsliepen en een immense druk uitoefenen op het Iraanse regime

Khomeini stierf in 1989. Zijn opvolgers toonden geen enkel teken van afwijking van de harde lijn van bestuur die Khomeini introduceerde in Iran. vandaag is Ali Khamenei de geestelijke leider van de Islamitische Republiek. De macht van de Opperste Leider van de Islamitische Republiek gaat hand in hand met de charismatische uitstraling die hij heeft en daardoor ook de steun en erkenning van het volk als legitieme Opperste Leider. In deze is Khomeini tot vandaag onnavolgbaar gebleven. Khamenei heeft niettemin een aanzienlijke macht en invloed als Opperste Leider, hoewel die niet in die mate absoluut is als die macht bij Khomeini wel was.

Het zou duren tot 1997 dat een kans op hervorming zich opnieuw zou aanbieden met Seyyed Mohammad Khatami. Deze presidentskandidaat stond voor een meer gematigd bestuur met aandacht voor mensenrechten, vrije meningsuiting, economische centralisatie en bovendien een veel gematigdere toepassing van de strenge islamitische sociale regels.²⁸ Deze gematigde presidentskandidaat kwam op het juiste moment in de geschiedenis van de Islamitische Republiek Iran. Het volk begon immers steeds minder te geloven in het bestuur door de conservatieve clerus.²⁹ Khatami won de verkiezingen van 1997 met een glansrijk resultaat. Het was duidelijk dat de Islamitische Republiek Iran klaar was voor verandering van spijs.³⁰ Khatami belichaamde een aantal essentiële veranderingen voor het Iraanse volk. Hij was een

---

²⁷ PEACE, L, DAVID; ROACH, ASHLEY, J.; GREENWOOD, CHRISTOPHER, J.; LAGONI, RAINER; MENOR, THEODOR; JOYNER, C., CHRISTOPHER, *Neutrality, The Rights of Shipping and The Use of Force in The Persian Gulf War (Part I)*, American Society of International Law Proceedings April 20-23, 1988, p 147

²⁸ DHOOGHE, J., LUCIEN, *Meddling with the Mullahs: An Analysis of the Iran and Libya Sanctions Act of 1996*, Denver Journal of International Law and Policy, Fall 1998, p 11 - 13

²⁹ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 358

³⁰ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=E1_TVDNQS, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “Islam and the ballot box”, 29 mei 1997

geestelijke, maar behoorde allerminst tot de conservatieve clerus. Deze laatste was niet gewonnen voor de ideeën van Khatami, zeker niet als het aankwam op het versoepelen van de strikte islamitische sociale codes. Daarnaast was Khatami ook niet geliefd omwille van zijn pogingen tot het herstellen van de diplomatieke banden met de Verenigde Staten van Amerika. Een jaar later werd echter reeds duidelijk dat hervormen tegen de wil van het conservatieve blok in binnen de Islamitische Republiek Iran even eenvoudig zou zijn als de hele natie bekeren tot het Christendom. Khatami had met name van de conservatieve clerus heel veel tegenwerk en kon daardoor maar moeilijk de beloofde hervormingen verwezenlijken.³¹ Naarmate de ambtstermijn van Khatami vorderde en er slechts weinig vooruitgang merkbaar was, begon ook het volk zijn hoop terug te verliezen in de slagkracht van de president. Zo kon men nog steeds repressieve optredens vaststellen in de republiek.³² Academics durfden het land niet verlaten om congressen bij te wonen of in het buitenland te gaan spreken omdat zij het risico liepen bij hun terugkeer beschuldigd te worden van hoogverraad. Studenten speelden alsmaar minder een rol op politiek vlak omwille van de ernstige gevangenisstraffen die hun strijdvaardigere collega's opgelegd werden. Dit zijn slechts kleine voorbeelden van de intolerantie van de conservatieve clerus tegenover verzet. President Khatami loste nooit de hoge verwachtingen van zijn kiezers in ondanks zijn goede bedoelingen. Dit is toe te schrijven aan de macht die de conservatieve clerus in de republiek heeft. Niettemin bleef hij wel populair onder zijn grote aanhang waardoor hij een tweede maal werd verkozen als president.

Na de gematigde hervormende Khatami verscheen Mahmoud Ahmadinejad – de voormalige burgemeester van Teheran – op het presidentieel toneel. Ahmadinejad was in tegenstelling tot zijn voorganger een fervent aanhanger van het religieus conservatisme. Reeds van bij zijn eerste verkiezing als president werd hij beschuldigd van het vervalsen van de verkiezingen.³³ Ahmadinejad werd dan ook grotendeels

---

³¹ www.economist.com/opinion/displaystory.cfm?story_id=E1_TVJQND, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Helping Khatami*”, 9 april 1998

³² www.economist.com/opinion/displaystory.cfm?story_id=E1_PTSRJT, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*The collapsing of Iranian reform*”, 17 augustus 2000

³³ www.economist.com/agenda/displaystory.cfm?story_id=E1_QTNPNDQ, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Victory for a Religious Hardliner in Iran*”, 27 juni 2005;

verwacht van een stroman te zijn voor de conservatieve clerus in het land. Hij kreeg echter meer speelruimte dan verwacht. Niettemin werd Ahmadinejad's eerste termijn gekenmerkt door problemen. Het hoofdthema van die eerste ambtstermijn was voornamelijk een bijzonder buitenlands beleid, met name op het vlak van nucleaire ontwikkeling van het land. Ahmadinejad zorgde ervoor dat de internationale gemeenschap zich meer zorgen baarde omwille van die nucleaire ontwikkelingsdrang die het land koesterde. De uitspraken die president Ahmadinejad later deed waarin hij de mening voorstond dat Israël vernietigd diende te worden droegen hier zeker toe bij.³⁴

Dit jaar – 2009 – moest een groot en belangrijk jaar worden voor de Islamitische Republiek Iran. Niet alleen is de Islamitische Republiek erin geslaagd om zich door zijn eerste 30 bestaansjaren te slepen, daarnaast is 2009 ook het jaar van nieuwe presidentsverkiezingen. Die zagen er aanvankelijk veelbelovend uit.

Ahadinejad is er met name niet populairder op geworden. Dit is te danken aan zijn bestuur van het land. Dat bestuur heeft een deuk in het vertrouwen van het volk achtergelaten en bovendien een zeer aanzienlijke. Bovendien stelde de voormalige, gematigde, hervormingsgezinde president Mohammad Khatami eveneens zijn kandidatuur voor het ambt van president.³⁵ Nadat deze abrupt zijn kandidatuur voor het presidentschap introk, waren Ahmadinejad zelf en een andere hervormer – Mir Hosein Mousavi – de twee belangrijkste kandidaten. Uiteindelijk werden de verkiezingen gewonnen door Ahmadinejad met een meerderheid van 65% van de uitgebrachte stemmen, ondanks de massale steun die Mousavi tijdens de laatste dagen van de verkiezingen van het volk kreeg.³⁶ De verkiezingen van 2009 draaiden uiteindelijk uit op een debacle waarbij het volk zich niet tevreden toonde met de

---

www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=E1_QTTPVDR, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Pragmatic vs religious conservatives*”, 23 juni 2005

³⁴ KITTRIE, F., ORDE, *Emboldened by Impunity: the History and Consequences of Failure to Enforce Iranian Violations of International Law*, Syracuse Law Review, 2007, p 530 - 531

³⁵ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13110287, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Back to the future?*”, 12 februari 2009

³⁶ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13813034, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*A disputed victory*”, 13 juni 2009

bevestiging van de verkiezingsuitslag. Dit resulteerde in massale protesten en geweld tegen de demonstranten met dodelijke afloop en verschillende gewonden.³⁷ Het volk aanvaardt tot op de datum van schrijven de uitkomst van de verkiezingen niet.

Iran kent een zeer woelige geschiedenis. Een geschiedenis die bol staat van conflicten. Conflicten zowel op intern als op extern vlak. Godsdienst heeft doorheen de geschiedenis eveneens een grote rol gespeeld en doet dat tot vandaag nog steeds. Deze geschiedenis is nodig om te begrijpen hoe men tot de staatsstructuur gekomen is die vandaag het land beheerst.

---

³⁷ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13851588, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Tehran rising*”, 15 juni 2009; www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13854486, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Still Defiant in Iran*”, 17 juni 2009; www.economist.com/opinion/displaystory.cfm?story_id=13856262, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Iran rises up*”, 18 juni 2009

Hoofdstuk II: De grondwettelijke analyse van de Islamitische Republiek Iran

Vandaag wordt het staatsbestel van Iran beheerst door de grondwet die opgesteld werd in 1979. Deze grondwet kwam voort uit de Islamitische Revolutie. Deze revolutie gaf de Islam terug een meer centrale plaats doordat het volk in moeilijke tijden terug greep naar zijn geloof. Een sjah had in deze grondwet geen plaats meer. Alle vertrouwen in de monarchie was verloren gegaan door bijna een volledige eeuw wanbeleid door de Pahlavi's. Het volk van Iran was ook in het begin van de twintigste eeuw de absolute macht van de sjah beu. De Constitutionele Revolutie gaf uiting aan dit ongenoegen. Er werd een parlement ingesteld om als beperking te dienen op de macht van de sjah. De grondwet van 1906 was een eerste streven naar een rechtmatiger bestuur en is daarom niet onbelangrijk. Er zal dan ook eerst aandacht worden besteed aan de grondwet van 1906 en de aanvullende wetten die in 1907 werden geratificeerd. Daarna volgt een analyse van de grondwet die werd opgesteld door theologen, maar waarop ayatollah Khomeini uiteindelijk zijn stempel zou drukken.

1. De Constitutionele Revolutie en de Grondwet van 1906

1.1. Algemeen

Iran is een land dat slechts in de eerste helft van de twintigste eeuw een grondwet kreeg. Voor die grondwet was een revolutie nodig. Voor dat deze grondwet er kwam, werd het land bestuurd door een absolute monarch.³⁸ De grondwet die Iran in 1906 aannam, was sterk gebaseerd op de Belgische Grondwet van 1831.

Natuurlijk komt een grondwet er niet zomaar. Daarenboven kende het land een lange geschiedenis waarin duidelijk geacht werd dat het bestuur van het land geen grondwettelijke tekst vereiste, maar bestuurd werd door een absolute macht. Er kunnen twee grote factoren worden genoemd die het klimaat gunstig stemden voor een grondwet.³⁹ Zoals al blijkt uit het geschiedkundige hoofdstuk is Iran sterk gebukt gegaan onder de bemoeienissen van buitenlandse mogendheden. De revolutie was dus allereerst een reactie tegen externe krachten.

Ook de heerschappij van de sjah heeft evenzeer wrok en ongenoegen in het land opgewekt. De revolutie was dus ook een reactie op het intern beleid. Een revolutie diende het politieke landschap grondig te hertekenen. Dit waren dus de twee grootste katalysatoren van de revolutie: het land onttrekken aan de invloed van buitenlandse mogendheden en het bestuur van het land grondig hervormen.

Uit de geschiedenis is echter eenvoudig af te leiden dat welke hervorming men ook in gedachten had, deze niet zou kunnen doorgaan zonder godsdienst er sterk bij te betrekken. Iraniërs zijn voor het overgrote deel aanhangers van de leer van de Islam.

---

³⁸ GHODSI, F., TAMILLA, *Tying a slipknot: temporary marriages in Iran*, Michigan Journal of international Law, winter 1994, p 649

³⁹ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 359 – 360

Binnen de Islam zijn er echter verscheidene strekkingen zoals dit ook in de andere grote godsdiensten het geval is. Binnen Iran is de strekking met het grootste aantal aanhangers de *Shi'a*. De geestelijken hadden al altijd hun imams als de enige echte leiders beschouwd. Daarbij hielden zij echter vast aan het idee dat de twaalfde imam zich uit de wereld had teruggetrokken en daardoor stonden zij dus voor een probleem. Dit is de *Jafari*-leer. Ze moesten dan ook een manier van samenleven vinden met de seculiere leiders die het land kende aangezien zij geloofden dat hun rechtmatige leider er niet meer was. Binnen Iran zijn ze dan ook altijd een bron van grote invloed gebleven. De geestelijken legden zich neer bij het seculiere bestuur zolang dit bestuur de principes van de islamitisch recht zou respecteren en het gereflecteerd zou worden in de uitoefening van de machten.

Sjah Mozaffar od-Din was aan de macht in die onstabiele periode. Ook de *ulema* voelden deze onrustige sfeer goed aan. Het zijn de *ulema* die doorheen de geschiedenis de aanleiding zouden geven voor hervormingen op het seculiere vlak. Dit was een gevolg van het feit dat de macht van de sjah niet enkel bijna volledig onbeperkt was, maar bovendien was er geen enkel orgaan of organisatie die de daden van de sjah kon toetsen. Hierdoor kwam het dat de geestelijken die taak op zich namen. Zij moesten het volk beschermen tegen de willekeur die gepaard kon gaan met bijna absolute macht.⁴⁰

De combinatie van constitutionele groepen en het feit dat de *ulema* ook in deze weg geloofden zou uiteindelijk voor een te grote druk zorgen waaraan de sjah zou moeten toegeven. Hij stond toe dat een comité gevormd werd met de bedoeling een grondwet op te stellen voor het land. De twee grote kampen bij het opstellen van de grondwet waren aan de ene kant de intellectuelen van het land en aan de andere kant de theologen of *ulema*. De *ulema* zagen in de grondwet niet enkel de kans om de macht

---

⁴⁰ STRONG S.I., *Law and Religion in Israel and Iran: How the integration of secular and spiritual laws affects human rights and the potential for violence*, Michigan Journal of international Law, Fall 1997, p 130 – 131

van de sjah in te korten, maar ook een manier om zelf een vastere greep te krijgen op het bestuur van de staat en op de bevolking daarin.⁴¹

De grondwet van 1906 bestond uit een enkele tekst met de belangrijkste principes in. Deze tekst zou dan nog worden aangevuld door verschillende aanvullende wetten die uiteindelijk tot 107 bijkomende artikels leidden. Deze aanvullingen worden de aanvullende fundamentele wetten genoemd.⁴²

1.2. De verdeling van de machten in de grondwet van 1906

De grondwet van 1906 en de bijhorende wetten die goedgekeurd werden in 1907 moesten een grondige politieke hervorming verwezenlijken binnen Iran. De structuur van de staat werd dan ook grondig aangepast. Zo werden door de grondwet nieuwe instellingen gecreëerd die voorheen geen plaats hadden binnen de Iraanse staat. De staatsstructuur werd door de grondwet driedelig. Het gaat om de klassieke driedeling van wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht.

Omdat deze structuur duidelijk uit de grondwet blijkt en bovendien formeel nagestreefd werd ondanks het absoluut bestuur van de sjah, zal de structuur van de bespreking overeenkomen met deze driedeling.

---

⁴¹ STRONG S.I., *Law and Religion in Israel and Iran: How the integration of secular and spiritual laws affects human rights and the potential for violence*, Michigan Journal of international Law, Fall 1997, p 131 – 132

⁴² In hoeverre de essentie van de oorspronkelijke benaming verloren gaat in de vertaling van het origineel Perzisch naar het Engels is mij onbekend. De grondwet wordt aangeduid als de ‘fundamentele wet’. De bijkomende artikels worden dan overeenkomstig de ‘Aanvullende Fundamentele Wetten’ genoemd.

1.2.1. De wetgevende macht

De wetgevende macht kende eveneens een driedelige structuur: de *Majles*, een Senaat en de sjah.⁴³ Er werd dus geopteerd voor een bicamerale structuur die aangevuld werd door de sjah.

1.2.1.1. De samenstelling van de Kamer en de Senaat

De grondwet stelde allereerst een Kamer van Volksvertegenwoordigers of *Majles* in.⁴⁴ De grondwet erkende dat de *Majles* een orgaan is dat het gehele volk zal vertegenwoordigen zowel op politiek vlak en economisch vlak.⁴⁵ Dit was de eerste maal in de Iraanse geschiedenis dat het volk – weliswaar indirect – betrokken werd bij het bestuur van het land. Het volk kreeg immers het recht om de vertegenwoordigers van hun voorkeur te verkiezen. Deze vorm van indirecte democratie stond echter met weinig woorden in de grondwet zelf. De enige verwijzing naar de verkiezing door het volk was opgenomen in de aanhef van de grondwet waarin men de oprichting van de *Majles* erkende. In die aanhef stond immers:

‘...hebben wij aan ieder persoon binnen het rijk – op basis van hun rang – het recht geschonken om deel te nemen aan de verkiezing en aanduiding van de leden van deze assemblee door middel van verkiezingen door het volk om de zaken van de staat te behartigen.’⁴⁶

De grondwet verwees voor de specifieke invulling van de verkiezing naar de verkiezingswet die in september 1906 werd goedgekeurd.⁴⁷ Deze verkiezingswet

---

⁴³ Art 27 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁴⁴ Art 1 GW 1906

⁴⁵ Art 2 GW 1906

⁴⁶ Aanhef GW 1906

⁴⁷ Art 4 GW 1906

verduidelijkte de toevoeging in de grondwet die stelde dat het kiesrecht op basis van rang ingesteld werd. Het recht om te stemmen was immers nog geen algemeen stemrecht. De wet gaf de stemgerechtigden op, met name⁴⁸:

- ❖ Prinsen en leden van de Qa'jar dynastie,
- ❖ Personen met een graad van doctor in de theologie en theologiestudenten,
- ❖ De adel en de notabelen,
- ❖ Kooplieden,
- ❖ Grootgrondbezitters en boeren,
- ❖ Leden van de handelsgilden.

Deze opsomming toont aan in welke mate het stemrecht zeer selectief was en voornamelijk voorbehouden voor de burgers die tot de hogere klassen van de maatschappij behoren.

Het beperken van de categorieën van stemgerechtigden was echter nog niet streng genoeg voor de opstellers van deze verkiezingswet. De categorieën van stemgerechtigde burgers dienden tevens aan een aantal bijkomende voorwaarden te voldaan.

Deze voorwaarden waren de volgende⁴⁹:

- ❖ De stemgerechtigden dienden minstens 25 jaar te zijn.
- ❖ Zij moesten Perzische onderdanen zijn.

Deze eerste twee voorwaarden lijken niet overdadig uitsluitend en dit zijn ze in feite ook niet. Er is altijd de discussie rond de leeftijd waarop een individu voldoende rijpheid en besef van verantwoordelijkheid heeft bereikt om mee te bepalen wie de staat zal leiden. Bovendien is het helemaal niet buitensporig dat het stemrecht beperkt wordt tot de eigen onderdanen. Volgende voorwaarden waren minder redelijk:

---

⁴⁸ Art 1 Verkiezingswet *Majles* 1906

⁴⁹ Art 2 Verkiezingswet *Majles* 1906

- ❖ Zij dienden in hun streek van herkomst gekend te zijn.
- ❖ Grootgrondbezitters en boeren dienden een bepaalde oppervlakte aan grond te bezitten die overeenkwam met een minimaal bedrag.
- ❖ De kooplieden die aanspraak konden maken op het stemrecht moesten reeds een gevestigde zaak hebben.
- ❖ De leden van handesgilden dienden te behoren tot een erkende handelsgilde⁵⁰, dienden een gevestigde zaak te hebben, dienden een pand te hebben waarin hun zaak was ondergebracht en bovendien moest de huur van dat pand overeenstemmen met de gemiddelde huur in die streek of wijk.

Deze voorwaarden waren zeker meer restrictief. Zij brachten ongetwijfeld enkel het stemrecht mee voor de gegoede burgers of als het ware de elite. Naast deze strenge voorwaarden voor het verkrijgen van het stemrecht bevatte de wet eveneens een lijst met personen die volledig uitgesloten werden van het stemrecht.⁵¹ Tot deze categorie behoorden o.a. vrouwen, personen die gekend staan voor onruststokende meningen, personen die islamitisch gerelateerde vergrijpen hebben gepleegd en de bijhorende straf hebben ondergaan,... Deze beperkingen zijn de illustratie van een staat die onlosmakelijk verbonden is met zijn religie. Ondanks de duidelijk westers geïnspireerde staatsstructuur was het immers nooit de bedoeling om een seculiere staat in te richten met de grondwet van 1906. Dit bleek tevens uit de aanvullende wetten waarin de staatsgodsdienst werd opgenomen en toen ook al een assemblee werd opgericht die diende na te gaan dat de wetten de islamitische principes volgden.⁵²

Ook de voorwaarden om zich verkiesbaar te stellen werden in deze wet opgenomen. Deze voorwaarden waren echter niet minder restrictief. De voorwaarden om zich verkiesbaar te stellen waren de volgende⁵³:

- ❖ Deze personen moesten zeker al Perzisch kunnen spreken, lezen en schrijven.

---

⁵⁰ Hoewel nergens in deze Verkiezingswet of in de grondwet zelf bepaald wordt wat dient te verstaan te worden onder een erkende handelsgilde of welke deze erkende handelsgilden zijn.

⁵¹ Art 3 Verkiezingswet *Majels* 1906

⁵² Art 1 en 2 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁵³ Art 4 GW 1906

- ❖ Zij moesten zelf Perzisch onderdaan zijn en bovendien van Perzische afkomst zijn.
- ❖ Ook deze personen moesten in hun streek van herkomst gekend zijn.
- ❖ Om in aanmerking te komen mochten zij niet in overheidsdienst zijn.
- ❖ Voor deze personen gold eveneens een leeftijdsvereiste. Zij dienden minimum de leeftijd van 30 jaar bereikt te hebben en mochten de leeftijd van 70 jaar niet overschrijden.
- ❖ Als laatste voorwaarde om zich verkiesbaar te stellen dienden zij te beschikken over een inzicht in de werking van de staat.

De voorwaarden om zich verkiesbaar te stellen waren dus evenzeer restrictief en zelfs discriminatoir. Dit is duidelijk af te leiden uit de voorwaarde dat enkel personen van de Perzische nationaliteit en bovendien van Perzische afkomst in aanmerking kwamen om verkozen te worden. Ook hier moet een persoon kunnen steunen op een deugdelijke reputatie in zijn eigen streek. Nergens in de wet werd echter een toetssteen aangereikt of een methode om dit te bewijzen. Het blijft enkel bij het vermelden van deze voorwaarde zonder verdere verduidelijking. Ook om zich verkiesbaar te stellen waren er uitsluitingen. Daaronder bevonden zich alweer vrouwen, personen die een straf volgens Islamitisch recht hadden ondergaan,...⁵⁴

De verkiezing zelf was niet zo éénduidig. De verkiezingen in Teheran – de hoofdstad – zouden rechtstreeks verlopen, terwijl de verkiezingen op het niveau van de provincies onrechtstreeks waren.⁵⁵ Met name moesten in de dorpen en steden buiten de hoofdstad een aantal vertegenwoordigers worden aangeduid die in de hoofdstad van hun provincie samenkwamen. Zij moesten dan onder zichzelf uitmaken wie vertegenwoordiger zou worden in de *Majles*. Dit proces in twee fasen was het grootste gebrek van de Verkiezingswet.⁵⁶ Dit systeem maakte de beïnvloeding van de verkiezing mogelijk op beide niveaus. Vooreerst kan men stellen dat de meeste inwoners van de provinciale dorpen en steden geen noemenswaardige ontwikkeling hadden genoten en zij waren dan ook vatbaar voor manipulatie en beïnvloeding.

---

⁵⁴ Art 5 Verkiezingswet *Majles* 1906

⁵⁵ Art 8 Verkiezingswet *Majles* 1906

⁵⁶ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 1996, 282p, p 6

Voorts werden vooral gegoede burgers of personen met macht dan ook aangeduid om deel uit te maken van de delegatie die naar de provinciehoofdstad werd gestuurd. Op dit niveau kon de meeste gegoede of de machtigste gezant zijn plaats in de *Majles* simpelweg kopen of afdwingen door de steun die hij genoot. Men kan dus moeilijk spreken van een rechtvaardig en representatief verkiezingsstelsel. Daarnaast had dit verkiezingsstelsel een ander voor de hand liggend gebrek: het was een zeer traag proces. Enkel in Teheran waren er rechtstreekse verkiezingen, daarbuiten dienden eerst delegaties verkozen te worden om dan zich te verplaatsen naar de provinciehoofdstad om daar dan te beraadslagen wie afgevaardigd zou worden. Dit wordt tevens weerspiegeld in artikel 19 van de Verkiezingswet dat stelt dat de *Majles* zijn werkzaamheden kon aanvatten na de verkiezingen in de hoofdstad.⁵⁷ Er moest dus niet gewacht worden op de uitkomst van de verkiezingen op provinciaal vlak.

De *Majles* kreeg zijn zetel in de hoofdstad Teheran⁵⁸ en ook het aantal parlementsleden werd grondwettelijk verankerd.⁵⁹ De *Majles* zou bestaan uit 162 verkozen leden. Er werd wel de mogelijkheid voorzien om het aantal zetels uit te breiden naar 200 indien dit gerechtvaardigd zou kunnen worden door een zekere noodzaak. Deze leden zouden zoals reeds vermeld worden verkozen uit burgers in Teheran – de hoofdstad – en uit burgers uit de provincies.⁶⁰

De legislatuur werd vastgelegd op een periode van twee jaar en de vertegenwoordigers maakten kans om in een tweede verkiezing herverkozen te worden door de bevolking.⁶¹ De mogelijkheid tot herverkiezing van deze kamerleden verzekerde tot op een zekere hoogte continuïteit in het bestuur.

De macht die een parlement heeft, ontleent het aan zijn verkiezing door het volk. Het vertegenwoordigt die kiezers en mag ook niet kunnen optreden zonder dat een

---

⁵⁷ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 6

⁵⁸ Art 3 GW 1906

⁵⁹ Art 4 GW 1906

⁶⁰ Art 3 GW 1906

⁶¹ Art 5 GW 1906

redelijk aantal van de verkozenen effectief aanwezig is om zijn mandaat uit te oefenen.

Zo werd ook in de grondwet geredeneerd. De debatten of de zitting konden enkel geopend worden wanneer ten minste twee derde van de leden aanwezig was. Bovendien moest voor een geldige stemming drie vierde van de leden aanwezig zijn. Aanvullend werd een stemming dan ook enkel geldig verklaard als ten minste de helft van de aanwezigen ook daadwerkelijk zijn stem uitbracht.⁶²

Als men deze eerste artikels die betrekking hebben op het Iraanse parlement van 1906 leest en analyseert kan men niet anders dan tot de conclusie komen dat deze een zekere mate van moderne ontwikkeling bevatten. Dit ging niet langer om een willekeurige verdeling en uitoefening van soevereine macht. Dit kan men tot op een zekere hoogte toeschrijven aan het feit dat men verder bouwde op de Belgische grondwet van 1831. Dit wordt bewezen door de structuur en verdeling van de macht binnen de staat.⁶³ Iran was op dat moment in zijn geschiedenis dus zeker het westen aan het observeren en leende op een geslaagde wijze reeds gevestigde principes.

Aangezien het om een bicameraal stelsel ging, moest er nog een tweede kamer ingesteld worden. Dit werd de Senaat van Iran.⁶⁴ Deze vergadering bestond uit een kleiner aantal leden, met name 60.⁶⁵ Anders dan bij de *Majles* werden de leden die tot de Senaat gekozen zouden worden reeds duidelijk gedefinieerd in de grondwet zelf, althans de kenmerken die zij moesten bezitten.⁶⁶ Het moest gaan om burgers die op de eerste plaats over een zeker intellect beschikten. Verder werd gesteld dat zij een kritisch, oordeelkundig inzicht moesten hebben. Tenslotte werd in de grondwet opgenomen dat het moest gaan om eerbare personen die een zekere positie van respect bekleedden binnen de maatschappij. Deze toevoeging maakt een duidelijk onderscheid zichtbaar tussen de personen die in aanmerking kwamen om verkozen te

---

⁶² Art 7 GW 1906

⁶³ Ook in België was er de driedeling tussen de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Senaat en de Koning. Zie ook art 36 GW België 1831

⁶⁴ Art 43 GW 1906

⁶⁵ Art 43 GW 1906

⁶⁶ Art 45 GW 1906

worden binnen elke kamer. In de Verkiezingswet werden immers reeds strenge verkiesbaarheidvoorwaarden opgesteld die voor beide kamers golden. Toch had men voor de Senaat reeds in de grondwet al een aantal vereiste kenmerken. De zestig verkiesbare zetels werden bovendien nog verder opgesplitst. Dertig van de zetels zouden gaan naar kandidaten die genomineerd werden door de sjah zelf, de andere dertig zouden worden verkozen door het volk van Iran. In deze maatregel komt duidelijk de bezorgdheid naar boven voor een te absolute inmenging van de sjah. Hij kan nog steeds zijn invloed in de senaat verzekeren, maar daartegenover staan ook nog dertig Senatoren die verkozen werden door het volk. Hoewel dit eveneens net omgekeerd kan geïnterpreteerd worden. Het feit dat slechts de helft van de senatoren rechtstreeks verkozen werden, houdt eveneens in dat de sjah de werking van de senaat kon verstoren door in de andere helft enkel vertrouwde personen aan te stellen. Dit zou later nog blijken toen uiteindelijk in de loop van de jaren '50 de eerste Senaat werd ingesteld op initiatief van de sjah. De legislatuur van dit orgaan bestrijkt logisch gezien eveneens twee jaar, net zoals de kamer. De leden maakten eenmaal kans om herverkozen te worden⁶⁷

1.2.1.2. De bevoegdheden van de Kamer en de Senaat

Natuurlijk werden in de grondwet eveneens de bevoegdheden van deze organen opgenomen. Zeer algemeen werd in de grondwet gesteld dat de bevoegdheid van de *Majles* zich uitstreckte tot alle maatregelen die in het voordeel zijn van de regering en de bevolking op voorwaarde dat deze maatregelen eerst voor de kamer werden gebracht; ze grondig aan discussie werden onderworpen en zij door een meerderheid van stemmen gesteund werden.⁶⁸ Los van deze zeer algemene bewoordingen werd ook verwezen naar de goedkeuring van de Senaat en de kracht van uitvoering die door de sjah werd toegekend. Dit is een natuurlijk gevolg van de driedeling binnen de wetgevende macht en een waarborg voor een democratisch besluitvormingsproces.

---

⁶⁷ Art 50 GW 1906

⁶⁸ Art 15 GW 1906

Er werd ook meer specifiek ingegaan op de bevoegdheden waar de *Majles* aanspraak op kon maken. Eerst en vooral werd gewezen op het vermogen van de *Majles* om de maatregelen te nemen die nodig zijn voor het maken, wijzigen, vervolledigen of afschaffen van elke wet.⁶⁹ Dit is natuurlijk de essentie van de taak van de wetgevende macht. De *Majles* moest de goedkeuring van de Senaat verkrijgen alvorens een wet definitieve uitvoering kon krijgen door de ondertekening door de sjah. De grondwet stelde echter dat zolang geen Senaat werd ingesteld, de volledige bevoegdheid bij de *Majles* lag.⁷⁰

Verder had de *Majles* ook bevoegdheid over het domein van de staat ongeacht of deze grondgebieden onder de controle stonden van de regering of van de kroon. Dit had betrekking op verschillende acties: het kon betrekking hebben op voorstellen tot overdracht of verkoop van een deel van het nationale grondgebied, maar ook op een wijziging van de territoriale grenzen. Deze maatregelen met betrekking tot het nationale territorium konden enkel doorgang vinden mits de goedkeuring van de *Majles*.

Voorts had de *Majles* reeds zeggenschap over overheidsbedrijven. Met name kon de oprichting van een overheidsbedrijf van welke aard ook geen doorgang vinden zonder de goedkeuring van de *Majles*. Slechts met deze goedkeuring kon de staat toestaan dat dergelijk overheidsbedrijf zijn activiteiten kon aanvatten.⁷¹

De grondwet verschafte de *Majles* eveneens de juridische hoedanigheid die het sluiten van verdragen of het toekennen van concessies van welke aard ook (commercieel, industrieel, landbouwkundig of andere) onderwierp aan de goedkeuring van de *Majles*.⁷² De *Majles* moest verder zijn goedkeuring ook aan heel wat uiteenlopende situaties of projecten verlenen. Zo konden staatsleningen enkel toegekend worden met

---

⁶⁹ Art 16 GW 1906

⁷⁰ Dit is zeker relevant aangezien de eerste senaat pas jaren later werd ingericht op het initiatief van sjah Mohammad Reza.

⁷¹ Art 23 GW 1906

⁷² Art 23 GW 1906

de goedkeuring van de *Majles* en werd de bouw van spoorwegen eveneens onderworpen aan de goedkeuring van de *Majles*.⁷³

Deze voorgaande opsomming van de verschillende bevoegdheden van de *Majles* betreft voornamelijk⁷⁴ bevoegdheden die men als gedeelde bevoegdheden kon beschouwen. Vaak vermeldden de artikels de bijkomende goedkeuring of deliberatie door de Senaat. Maar de *Majles* beschikte ook over exclusieve bevoegdheid. Hierop werd reeds in artikel 18 van de grondwet gezinspeeld. Dit artikel behandelde de bevoegdheid van de *Majles* in financiële zaken. Het sprak over het budget, fiscale aangelegenheden, alle mogelijke staatsuitgaven, enz. Het is pas iets verder dat de grondwet de exclusieve bevoegdheid van de *Majles* in financiële aangelegenheden expliciet benadrukte, met name in artikel 46. Dit artikel is één van de artikels die handelde over de bevoegdheden van de Senaat. Dit artikel bevatte de volgende zinsnede: “...*uitgezonderd wanneer het gaat om financiële aangelegenheden, deze behoren tot de exclusieve bevoegdheid van de Majles...*”.^{75 76}

Wat betreft de bevoegdheden van de Senaat moet verwezen worden naar de artikels die betrekking hebben op de bevoegdheden van de *Majles*. In deze artikels werd telkens verwezen naar de bijkomende goedkeuring van de Senaat.⁷⁷ In de grondwet werd ook een soort ‘catch-all’ bepaling opgenomen.⁷⁸ Daarin werd bepaald dat van zodra de Senaat ingesteld werd, alle voorstellen door beide kamers dienden goedgekeurd te worden. Dit werkte in beide richtingen. Als een voorstel vanuit de Senaat zelf kwam of het Kabinet van Ministers dan diende dit voorstel onderworpen te worden aan een lezing in de Senaat. Indien nodig konden dan ook amenderingen voorgesteld worden en/of gedaan worden aan een voorstel. Nadat dit gebeurd was,

---

⁷³ Artikels 25, 26 GW 1906

⁷⁴ “Voornamelijk” wordt hier gebruikt omdat sommige artikels en de grondwet in zijn geheel niet altijd een voldoende uitsluitel kunnen brengen. Zo wordt enerzijds in geen enkele bewoording gesproken over een gedeelde bevoegdheid wanneer de grondwet spreekt over de verlening van goedkeuring voor verdragen of concessies. Anderzijds wordt dan ook nergens in de grondwet bepaald dat het om een exclusieve bevoegdheid van de *Majles* zou gaan.

⁷⁵ Art 46 GW 1906

⁷⁶ eigen vertaling en cursivering

⁷⁷ Het gaat om de volgende artikels: Art 15, Art 17

⁷⁸ Art 46 GW 1906

moest het voorstel naar de *Majles* gestuurd worden waar het ook diende goedgekeurd te worden. Maar als een voorstel in de *Majles* zijn oorsprong vond, dan moest dit eveneens zijn weg vinden naar de Senaat.

In de grondwet werd echter ook de situatie voorzien waarin een voorstel na lezing in beide kamers geen goedkeuring zou vinden.⁷⁹ In dit geval werd een derde, tijdelijke kamer voorzien die het voorstel opnieuw zou onderwerpen aan deliberatie en consensus moest zoeken. Deze ad hoc kamer moest samengesteld worden uit leden van beide kamers. De verdeling was 50 – 50. De leden van dit ad hoc orgaan werden gekozen door de leden van de kamers zelf. De procedure kon een lange, slepende weg volgen. Er waren twee mogelijkheden in dit geval. Vooreerst kon het voorstel na een lezing door deze ad hoc kamer terug worden voorgelegd en dan goedgekeurd. De andere mogelijkheid is dan dat zelfs na herhaalde behandeling geen goedkeuring kon worden gevonden. Het voorstel werd dan voorgelegd aan de sjah. De sjah kon de *Majles* volgen en dan kreeg het voorstel alsnog uitwerking. Maar de sjah kon de *Majles* ook opleggen de discussie over het voorstel opnieuw te voeren. Hier werd de procedure ook riskant voor de *Majles*; vonden zij geen consensus over het voorliggend onderwerp dan kon de Senaat de ontbinding van de *Majles* voorstellen als zij daarvoor onder haar leden een twee derde meerderheid vond. Werd deze ontbinding goedgekeurd door het Kabinet van Ministers dan werd de *Majles* ontbonden en werden nieuwe verkiezingen gehouden. Deze maatregel maakte het mogelijk om een controversieel voorstel te blokkeren, zelfs in die mate dat de situatie kon leiden tot nieuwe verkiezingen. Het stond de bevolking wel vrij om de vertegenwoordigers van hun keuze te herverkiezen.

1.2.2. *De rechterlijke macht*

Voor de Constitutionele Revolutie was de rechterlijke macht vooral het terrein van de theologen of *ulema*. Geschillen werden vooral opgelost aan de hand van de principes van de Islam. Deze islamitische principes hadden al geruime tijd hun ingang

---

⁷⁹ Art 47 GW 1906

gevonden in de Iraanse maatschappij. Voor deze intrede moet men in de tijd teruggaan tot de dynastie van de Safaviden. Onder hun bewind werd de *Shi'a*-Islam de officiële godsdienst van de staat.⁸⁰ Reeds in die tijd werd er een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de burgerlijke rechtbanken en de islamitische. Voor het eerst werd dit onderscheid ook vastgelegd in de grondwet. De eigenlijke tekst van de grondwet spreekt in feite niet over de rechterlijke macht. Wel kwam de rechterlijke macht aan bod in de aanvullende wetten die gestemd werden in 1907.⁸²

In de aanvullende wetten werden de machten expliciet opgenomen en de verdeling ertussen eveneens. De tekst van het artikel werd zeer beknopt gehouden.⁸³ Zoals hierboven reeds werd vermeld, werd de rechterlijke macht opgedeeld in twee afzonderlijke takken. Enerzijds had men de burgerlijke rechtbanken die enkel bevoegd werden gemaakt voor burgerlijke zaken, anderzijds waren er de islamitische rechtbanken die enkel bevoegd waren voor de godsdienstige zaken.

De rechterlijke macht werd verder in de aanvullende fundamentele wetten geregeld. In die artikels werden de eigenlijke bevoegdheden van de rechterlijke macht behandeld. Dit deel vat aan met nogmaals het verschil te benadrukken tussen de burgerlijke en islamitische rechtbanken.⁸⁴ Bovendien heeft men met de grondwet van 1906 getracht om een rechtssysteem op te zetten dat veel meer seculier van aard was dan voorheen. Dit werd niet enkel weerspiegeld door de twee afzonderlijke rechterlijke takken in de grondwet, maar tevens door de wetgeving. Die wetgeving was immers vaak gebaseerd op de Europese codificaties en bovendien probeerde men zo min mogelijk de wetgeving te laten beïnvloeden door islamitische principes.⁸⁵ Deze trend zou zich voortzetten tot het einde van de Pahlavi's, met name tot de Islamitische Revolutie van 1979. In die periode echter – tussen de Constitutionele

---

⁸⁰ GHODSI, F., TAMILLA, *Tying a slipknot: temporary marriages in Iran*, Michigan Journal of international Law, winter 1994, p 648 - 649

⁸¹ Zie ook Hoofdstuk I

⁸² Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁸³ Art 27 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁸⁴ Art 71 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁸⁵ GHODSI, F., TAMILLA, *Tying a slipknot: temporary marriages in Iran*, Michigan Journal of international Law, winter 1994, p 650

Revolutie en de Islamitische Revolutie – slaagde men erin om een zo klein mogelijke rol te geven aan islamitisch recht. De principes van de *Shari'a* speelden enkel een rol bij geschillen op persoonlijk niveau.

De oprichting van burgerlijke rechtbanken was enkel geoorloofd door een wet. Betreffende de islamitische rechtbanken echter werd in de aanvullende wetten geen enkele provisie opgenomen.⁸⁶ Er werd in elke provinciehoofdstad een Hof van Beroep ingericht⁸⁷ en er werd eveneens voorzien in één Hof van Cassatie op nationaal vlak. Het Hof van Cassatie stond niet open voor zaken die in eerste aanleg aangebracht werden. Het Hof van Cassatie was bovendien enkel bevoegd voor burgerlijke zaken.⁸⁸

De zittingen van de hoven werden geacht openbaar te zijn. Wel werd de mogelijkheid voorzien om deze openbaarheid op te heffen in het geval deze schade zou kunnen toebrengen aan de openbare orde of tegen de algemeen aanvaarde moraal zou ingaan.⁸⁹

Dat het om een vrij moderne grondwet ging, werd ook in dit deel over de rechterlijke macht duidelijk. Nogmaals blijkt daaruit de overduidelijke westerse invloed. Zo moest elke uitspraak die uitging van de rechtbanken en hoven gestaafd worden door een motivering en diende deze ondersteund te worden door bewijs. De uitspraak diende eveneens expliciet te verwijzen naar de artikels waarop ze gebaseerd werd.⁹⁰ Verder was er ook een vereiste om een jury in te stellen indien het ging om politieke of persmisdrijven.⁹¹ De burgerlijke rechtbanken werden door de aanvullende wetten exclusief bevoegd gemaakt voor de geschillen die betrekking hadden op politieke rechten.⁹²

---

⁸⁶ Art 72 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁸⁷ Art 86 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁸⁸ Art 75 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁸⁹ Art 76 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁹⁰ Art 78 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁹¹ Art 77, 79 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁹² Art 72 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

Deze artikels over de rechterlijke macht lezen ook vandaag nog als zeer gematigd. De invloed van de westerse codificaties is in deze bepalingen zeer herkenbaar. Ook de inrichting van de rechterlijke macht is herkenbaar. Er zijn verschillende niveaus die open staan voor de burgers en een cassatieberoep is niet uitgesloten. Het verschil situeert zich enkel op het vlak van de bijkomende rechtsmacht van de islamitische rechtbanken. Zij zijn natuurlijk enkel bevoegd voor de godsdienstige geschillen. Ze baseren zich dan ook op heel andere rechtsbronnen. Zo is er de Koran zelf, dit is het heilige boek van de Islam. Daarnaast is er echter ook de *sunna*. De *sunna* zijn de overleveringen over de gedragingen van de profeet Mohammed. Er is ook nog de *Qiyas*. Dit is een vorm van analogische interpretatie voor de gevallen die niet letterlijk in de vorige twee beschreven worden, maar er wel sterke gelijkenissen mee vertonen. De laatste is de *Idjma* of *Ijma*, dit is een bron van recht voor alle gevallen waarbij geen antwoord wordt gevonden in de vorige drie. Los van deze afwijking zijn deze artikels niet nieuw of onbekend in westerse ogen.

1.2.3. De uitvoerende macht

De uitvoerende macht binnen Iran berustte bij de sjah. Maar de sjah zelf gaf geen uitwerking aan de wetten die gestemd worden. Dit gebeurde door de ministers en andere ambtenaren die optraden in naam van hun sjah.⁹³ Dit is de klassieke invulling van de uitvoerende macht in een staat met een monarchie. De koning of in Iran sjah werd gezien als de derde pilaar van het staatsbestel, zijnde de uitvoerende macht. Maar die macht werd niet de sjah zelf ingevuld, maar wel door zijn ministers.⁹⁴ Het ambt van minister werd voorbehouden aan personen die Perzisch onderdaan waren, van Perzische afkomst waren en daarnaast ook moslim waren⁹⁵ De ministers werden aangesteld en ontslaan door de sjah.⁹⁶

---

⁹³ Art 27 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁹⁴ Hoewel dit in Iran gedurende de twintigste eeuw niet altijd zo geweest is. De sjahs die tot de Pahlavi – dynastie behoorden, waren zeer actief. Dit resulteerde in een repressief beleid en zou uiteindelijk tot de revolutie leiden in 1979.

⁹⁵ Art 58 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁹⁶ Art 46 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

In Iran waren er ook op provinciaal en lokaal vlak raden voorzien. Deze raden kunnen eveneens gezien worden als een deel van de uitvoerende macht in die tijd. In de aanvullende wetten heeft men het over ‘*anjumans*⁹⁷’. De leden van deze raden werden direkt verkozen door het volk.⁹⁸ Zij kregen de vrijheid om alle nodige hervormingen door te voeren binnen hun territoriale jurisdictie. Hun doel daarbij was publieke dienstverlening. Bij het opstellen van regelgeving moesten zij dus rekening houden met het feit dat deze de bevolking van dienst zou zijn. Hun werkingsveld was dan ook beperkt door de grenzen gesteld door de wetten.⁹⁹

De ministers hadden dus als algemene taak om de wetten van het rijk ten uitvoer te brengen. Daarbij hadden zij een informatieverplichting tegenover de *Majles*. In het geval dat de *Majles* lacunes in de uitvoering van de wetten kon vaststellen of als zij vond dat er te weinig gebeurde op het vlak van uitvoering van de wetten kon zij verantwoording eisen van de ministers.¹⁰⁰ Vragen aan de ministers over hun beleid waren dus ook steeds mogelijk. Als een minister schuld droeg aan het miskennen van enige wet of de uitvoering ervan en die schuld te wijten was aan gebrek aan aandacht of nalatigheid dan kon hij door de *Majles* persoonlijk aansprakelijk worden gehouden.¹⁰¹ Dit kon leiden tot het ontslag van de desbetreffende minister; in het geval dat het ging om verraad kon die persoon zelfs worden uitgesloten van elke toekomstige overheidspositie.¹⁰²

De verdeling van de machten zoals ze in de grondwet van 1906 werd opgetekend, draagt ongetwijfeld de sporen van de Europese codificaties. De artikels bezaten in aanzienlijke mate moderne ideeën en stonden in sterk contrast tot de staatsopbouw voorafgaand aan de invoering van de grondwet. Voor de grondwet was de absolute macht van de sjah de regel. Andere organen en instellingen bestonden puur pro forma: zij hadden ofwel simpelweg geen enkele bevoegdheid of zij volgden de bevelen van

---

⁹⁷ Anjuman betekent letterlijk ‘vereniging, organisatie’.

⁹⁸ Art 91 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

⁹⁹ Art 92 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

¹⁰⁰ Art 27 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

¹⁰¹ Art 28 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

¹⁰² Art 26 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

de sjah en dienden zo eigenlijk als stromannen. De opdeling in wetgevende, rechterlijke en uitvoerende macht waarborgde alvast een grotere transparantie van het bestuur en zij verzekerde ook een veel gelijkmatigere verdeling van de macht. In zekere zin werd er ook al een systeem van ‘checks and balances’ ingebouwd. Dit werd bijvoorbeeld weerspiegeld door de mogelijkheid van de *Majles* om de ministers op te volgen in hun werkzaamheden, ze te onderwerpen aan vragen en ze indien nodig te ontslaan. Ook binnen de wetgevende macht werd een zekere vorm van controle ingebouwd aangezien voor de meeste bevoegdheden de goedkeuring van zowel de *Majles* als de Senaat vereist werd.¹⁰³ In de aanvullende wetten werd ook de scheiding der machten expliciet benadrukt: “*De drie hierboven vermelde machten zullen ten alle tijde van elkaar gescheiden blijven.*”¹⁰⁴

1.3. De relatie tussen staat en godsdienst in de grondwet

Godsdienst heeft doorheen de geschiedenis van het grondgebied van Iran een centrale rol gespeeld. Van het Zoroastrianisme in het verre verleden tot de Islam vandaag. Islam kan echter beschouwd worden als de belangrijkste godsdienst in Iran vandaag. Sinds Islam zijn weg vond naar het gebied dat wij vandaag kennen als Iran is het langzaam maar zeker uitgegroeid tot niet alleen de belangrijkste godsdienst in het land, maar eveneens tot de meest invloedrijke. Dit werd reeds gestaafd door de grondwet van 1906. Reeds in de aanhef werd aangehaald dat de grondwet ook tot doel ‘...heeft uitwerking te geven aan de heilige wet zoals die verkondigd is door de Heilige Profeet...’. In de slotzin van de eerste paragraaf van de aanhef werd dus al de bijzondere band met godsdienst en dan vooral met de Islam benadrukt.

Verder werd de band met de Islam ook weerspiegeld door de eed die de leden van de *Majles* dienden te zweren bij het opnemen van hun mandaat.¹⁰⁵

---

¹⁰³ Hoewel dit gedurende de eerste helft van de twintigste eeuw een onuitgevoerde maatregel bleef. De eerste senaat werd pas tijdens de jaren ‘50 ingesteld.

¹⁰⁴ Art 28 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907.

¹⁰⁵ Art 11 GW 1906

Deze eed luidde als volgt:

“Wij zweren met Allah als onze getuige op de Koran, dat zolang de rechten van de Majles en de rechten van haar leden in acht worden genomen en gerespecteerd in overeenkomst met deze bepalingen, dat wij met waarheid, oprechtheid en ijver onze plichten zullen nakomen, dat we tegenover onze vorst zullen handelen met loyaliteit en oprechtheid, dat wij geen verraad zullen plegen tegenover de troon of de rechten van het volk en wij beloven dat wij enkel zullen handelen met het welzijn van Perzië als ons doel.”¹⁰⁶

De eed die de parlementsleden zwoeren, gebeurde dus op de Koran. De Koran is het heilige boek van de Islam en bevat volgens de overlevering de laatste en beslissende openbaringen van Allah. De leden van één van de hoogste staatsorganen dienden dus een eed af te leggen op een religieus werk. Dit feit illustreert de band tussen het staatsbestuur en de Islam.

Naast deze factoren in de tekst van de grondwet zelf ging de aanvullende wet van 1907 nog verder in op de rol van de Islam in het land. In de aanvullende wet wordt in de algemene bepalingen de Islam erkend als de staatsgodsdienst.¹⁰⁷ Deze verbondenheid tussen staat en godsdienst liep nog veel verder. De ulema kregen in de aanvullende wet immers een invloedrijke positie in het wetgevend proces.¹⁰⁸ Er werd in de aanvullende wet bepaald dat geen enkele wet die door het parlement goedgekeurd werd op geen enkel tijdstip in strijd mag zijn met de heilige regels van de Islam of de regels die door de Profeet gesteld werden.¹⁰⁹ Om aan deze bepaling praktische uitvoering te kunnen geven werd een speciaal comité ingericht. Dit comité bestond uit ten minste vijf vooraanstaande theologen die een zekere leeftijd hadden bereikt. Hieruit kan worden afgeleid dat de opstellers van deze tekst van de idee waren dat het bereiken van een welbepaalde leeftijd een garantie zou zijn voor het bezitten van een zeker niveau van geleerdheid waardoor het comité zou bestaan uit

---

¹⁰⁶ Eigen vertaling en cursivering

¹⁰⁷ Art 1 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

¹⁰⁸ Art 2 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

¹⁰⁹ Vermoedelijk worden hiermee respectievelijk naar de Koran enerzijds en de Hadith anderzijds verwezen. De Hadith zijn de verzamelde uitspraken van de profeet Mohammed.

experts in de theologie.¹¹⁰ Dit comité had geen ad hoc karakter maar was daarentegen een comité dat continu actief was en niet enkel als er sprake was van mogelijke discrepanties tussen wetten en de islamitische principes of van regelrechte schendingen door wetten van die principes.

De leden werden gekozen door de *Majles*. Het geheel van de *ulema* waren verantwoordelijk voor het aanbrenge van twintig mogelijke kandidaten die voldeden aan de voorwaarden om in het comité te zetelen. De leden van de Kamer op hun beurt dienden dan vijf of meer personen van deze lijst te kiezen. Dit gebeurde met unanimiteit of als zij niet unaniem konden beslissen door stemming.

De taak van het comité bestond er dan in om alle voorstellen die in de *Majles* voorlagen te bediscussiëren en analyseren in het licht van hun overeenstemming met de islamitische principes. Het comité kon dan indien nodig voorstellen gedeeltelijk of in hun geheel verwerpen. De beslissing van het comité stond niet open voor enige vorm van beroep. Hun oordeel diende simpelweg te worden gerespecteerd en te worden nageleefd. Het comité beschikte over zijn bevoegdheid tot de terugkeer van de Heilige Profeet.

De essentie van dit artikel bestond erin dat de geestelijken en theologen over een veto beschikten dat zij konden opwerpen tegen elk voorstel van wet ongeacht het onderwerp of de draagwijdte van het voorstel. Een veto dat bovendien op geen enkele manier door de seculiere ambtenaren in twijfel kon worden gesteld en al helemaal niet kon worden verworpen of genegeerd. Dit vloeit voort uit het artikel zelf dat stelde dat de beslissingen van het comité dienden te worden nageleefd en op geen enkele manier sprak over een mogelijk beroep.

Dat de islamitische rechtbanken geen alleenrecht hadden over geschillenbeslechting, maar dat zij deze bevoegdheid moesten delen met burgerlijke rechtbanken verloor door de instelling grotendeels zijn betekenis. De burgers werden wel op een grondwettelijke manier een toegang verleend tot een burgerlijke rechtbank voor de

---

¹¹⁰ Deze laatste veronderstelling is weliswaar een veronderstelling van mijzelf en komt nergens in deze of andere bewoordingen voor in de tekst van de grondwet of de aanvullende wet.

oplossing van hun geschil maar zoals eerder vermeld diende het oordeel van deze rechters gemotiveerd te zijn en deze motivering gebeurde o.a. door te verwijzen naar de toepasselijke wetsartikelen.¹¹¹ De *ulema* konden immers naar hun goeddunken elk wetsvoorstel blokkeren door te verklaren dat het niet in overeenstemming was met de heilige islamitische principes. Dit comité bleef echter lange tijd enkel bestaan op papier en werd nooit ingesteld met de macht om zijn bevoegdheid effectief uit te voeren. De *ulema* ondervonden al snel dat zij wetten die niet in overeenstemming waren met de *Shari'a* niet konden tegenhouden.¹¹² Dit kan verklaard worden door het repressieve beleid van de Pahlavi's vanaf 1926. Vanaf dat moment kwam Reza Khan aan de macht als sjah en daarmee ging een aanzienlijke vermindering van invloed van de clerus gepaard op verschillende vlakken.¹¹³

Dit comité toont het belang en de invloed van de Islam binnen Iran zeer duidelijk aan. Hier werd eveneens reeds aangetoond dat godsdienst een belangrijke factor en speler was op het gebied van het staatsbestel en het sturen van het beleid. Deze verbondenheid – in het geval van Iran kan men bijna spreken van een symbiose – tussen godsdienst en bestuur is één van de grote constanten in de Iraanse geschiedenis. Dit voorbeeld is eveneens een voorbode voor de omwenteling die het land zal doormaken in 1979, maar dan op een veel grotere schaal. Men mag natuurlijk niet vergeten dat het jaar 1979 een scharnierpunt is in een lange reeks van gebeurtenissen en ontwikkelingen die net tot zulke explosie aanleiding konden geven. De Constitutionele Revolutie en de grondwet van 1906 waren slechts een voorbode van de gebeurtenissen in 1979.

Toch is deze grondwet niet zonder verdienste. Door te kijken naar de Europese codificaties – in dit geval specifiek naar de Belgische grondwet van 1831 – zijn veel moderne principes opgenomen worden in de Iraanse rechtsstructuur. Ware het niet voor het zeer autocratisch beleid geweest van de Pahlavi's had de grondwet van 1906

---

¹¹¹ Art 78 Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907

¹¹² MAYER, E., ANN, *Islam and the State*, Cardozo Law Review, February/March 1991, p 1038

¹¹³ COHAN, C., CAROLYN, *International Mavericks: A Comparative Analysis of Selected Human Rights and Foreign Policy Issues in Iran and the United States*, George Washington International Law Review, 2001, p 211- 212

misschien wel een veel groter succes gekend en was er nooit de omwenteling van 1979 geweest.

Men kan besluiten dat de Constitutionele Revolutie en de daaruit voortvloeiende grondwet formeel gesproken een succes waren. De Revolutie verliep zonder bloedvergieten en een grondwet werd vastgelegd.

2. Het verdere verloop van de Constitutionele Revolutie en het land in de eerste helft van de twintigste eeuw

2.1. Een onwennig Iran onder de nieuwe grondwet

Een nieuwe grondwet en hervormingen in Iran waren geen garantie voor een stabiele en rustige situatie in het land. Eerst en vooral veranderde de grondwet niks aan de geopolitieke situatie en de daaruit voortvloeiende gevolgen. Voor Iran ging het in begin twintigste eeuw dan vooral om zijn relatie met Rusland. Economisch gezien was Iran afhankelijk geworden van de Rusland en dit was reeds zo van voor 1906. Economische factoren speelden immers ook in de Constitutionele Revolutie mee.¹¹⁴ De economie van Iran kreeg het alsmaar moeilijker. De grondwet was een vernieuwend streven, maar fundamentele problemen bleven echter verder bestaan.

Een andere factor die bijdroeg tot een instabiel klimaat was de machtsbeperking die de sjah had moeten slikken met het goedkeuren van de grondwet. Ten tijde van de revolutie was sjah Mozaffar od-Din aan de macht. Deze man was echter nooit een sterk figuur. Bovendien was hij al ziek toen hij aan de macht kwam. Hij zou vooral in functie sjah zijn, maar het waren zijn ondergeschikten die de richting van het land bepaalden. Zijn opvolger, sjah Mohammad Ali, was echter vastberaden om de grondwet naast zich neer te leggen om terug te kunnen keren naar de situatie van absolute monarchie zoals die voor de grondwet bestond.¹¹⁵ De sjah diende enkel nog zijn tijd af te wachten om op het juiste moment in actie te treden. Tevergeefs probeerde sjah Mohammad Ali het constitutioneel regime over te werpen met een coup tegen de *Majles*. Ondertussen was Iran in 1907 opgedeeld in verschillende zones

---

¹¹⁴ Iran had in het begin van de twintigste eeuw een eerste minister die heel wat hervormingen doorvoerde; o.a. ook maatregelen die de staatskas ten goede dienden te komen. Ondanks deze maatregelen werd de staatsschuld echter steeds groter, waardoor Iran zich genoodzaakt zag meer en meer staatsleningen aan te gaan bij Rusland.

¹¹⁵ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind: A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, 333p, p 211

door een verdrag tussen het Verenigd Koninkrijk en Rusland. Er waren drie zones: de Russische invloedzone, de Britse en een neutrale zone. Bij de coup van de sjah werden zijn troepen gesteund door hulptroepen die de Russen hem hadden gezonden. Hierdoor stond de sjah dus relatief sterk. Desondanks was het verzet te sterk. Het verzet bereikte opnieuw Teheran en dwong de sjah het land te ontvluchten richting Rusland. Daaropvolgend werd de *Majles* terug ingesteld. De overwinning was dus aan de constitutionalisten. De sjah werd afgezet en bleef in balling in Rusland.

Ondertussen waren binnen Iran veel van de geestelijken – die aanvankelijk de revolutie mee hadden gedragen – een andere weg aan het in slaan. Velen pleitten dat de *Majles* hervormingen doorvoerde die niet meer overeenstemden met de originele ideeën van de revolutie.¹¹⁶ Men kon dus twee grote kampen onderscheiden binnen Iran: de constitutionalisten en de conservatieven. De eerste geloofden nog steeds in de grondwet en zijn mogelijkheden. Zij omarmden de veranderingen die aan de gang waren. De conservatieve stroming, vooral de geestelijken, waren sterk gekant tegen de grondwet en wilden terug naar de oude situatie.

De revolutie had dus twee sterk afgelijnde kampen geschapen en dit zou lang zo blijven. Enerzijds moet men de royalisten zien die niks liever hadden dan de sjah; hierbij hoorden de geestelijken. Anderzijds had men de revolutionaire constitutionalisten.

De revolutie had echter een ander karakter gekregen. Meer en meer werd geweld aangewend om doelstellingen te verwezenlijken. Niet alleen de militaire macht die de sjah zo openlijk inzette voor zijn doeleinden, maar daarna ook minder openlijke vormen zoals geplande moorden op belangrijke figuren van beide kampen. Desondanks bleven de hoop en de idealen van de constitutionalisten verder leven.

Ondertussen bleef de buitenlandse inmenging ongewijzigd. De strijd om de controle in Iran nam zelfs aanzienlijk toe. Niet enkel de Russen en de Britten probeerden elkaar te slim af te zijn. Ook de Amerikaanse aanwezigheid in het land begon in die

---

¹¹⁶ De geestelijken zagen hun macht meer en meer tanen. Hierdoor begonnen zij de grondwet geen goed idee meer te vinden.

tijd.¹¹⁷ De Russen waren er allerm minst mee opgezet. Toen een Amerikaan – Morgan Schuster – werd aangebracht om orde op zaken te stellen op economisch en fiscaal vlak kwamen de Russen hiertegen fel in opstand.¹¹⁸ Russische troepen werden nogmaals naar Iran gestuurd om Schuster's ontslag te eisen. Deze confrontatie werd echter vermeden door zowel Schuster als de *Majles* van hun taak te ontlichten. Dit gebeurde in 1911. Pas in 1914 zou een nieuwe *Majles* aan zijn taak beginnen.

2.2. Het land tijdens en na de Eerste Wereldoorlog

Het land kon zich echter nog steeds niet bevrijden van de inmenging door buitenlandse mogendheden. Olie speelde hierin een grote rol. Vooral de Britten zagen hun kans schoon om verkregen concessies uit te buiten en zo belangrijke inkomsten van de staat weg te nemen.¹¹⁹ De rol van de Russen zou veranderen aangezien zij door een revolutie werden gepijnigd. Dit zou zelfs leiden tot gevechten tussen verschillende Russische troepen op het grondgebied van Noord – Iran. Het is de combinatie van deze factoren die een onstabiele situatie zou voortbrengen die de Verenigde Staten van Amerika zou toelaten om zich meer met de koers van Iran in te laten.¹²⁰

Ondanks deze onstabiele situatie bleef de grondwet toch van kracht, hetgeen een klein succes kan worden genoemd. In de *Majles* bleven de meningen en de groeperingen dan wel sterk verdeeld, niettemin had Iran een bestuur dat al bestand leek tegen een stootje. Niettemin verzwakte de Eerste Wereldoorlog het land aanzienlijk. Rusland had zelf te maken gehad met een revolutie na een schandelijke nederlaag in de oorlog

---

¹¹⁷ Aanvankelijk werd de Amerikaanse aanwezigheid door de Iraniërs niet negatief onthaald. Ze werden in tegenstelling tot de andere mogendheden als eerlijk en respectvol ervaren. De Amerikanen werden bovendien ook nog goede bedoelingen toegeschreven.

¹¹⁸ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind: A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, 333p., p 213

¹¹⁹ Onder andere de Knox d'Arcy concessie die hen toestond het zuiden van het land te prospecteren voor olie en tevens te exploiteren.

¹²⁰ HOFSTAD, ZACK, *Do unalienable rights apply to all? Extreme shari'a law and how United States foreign policy towards Iran and Afghanistan has fueled its spread.*, Regent Journal of International Law, 2008, p 199

tegen Japan in 1905. Dit zorgde ervoor dat de handel met Rusland op het einde en na de Eerste Wereldoorlog sterk terugviel. Dit ging gepaard met de oorlog die zeer ongunstig was voor de landbouw. Deze twee factoren gecombineerd leidden tot een hongersnood in 1917-1918. De hongersnood werd gevolgd door een globale griep epidemie in 1918-1919. Verder heerste er op het platteland een grote wetteloosheid en bovendien was corruptie in officiële kringen wijdverspreid.¹²¹ De situatie na de oorlog in het land was dus erbarmelijk.

2.3. *Interbellum*

De periode tussen de twee grote oorlogen werd gekenmerkt door het bestuur van een nieuwe sjah. Met name door sjah Reza Khan Pahlavi.¹²² Reza Khan legde een snelle weg af richting de troon. Hij begon als officier in de Cossack Brigade en werkte zijn weg op vandaar. Reza Khan's weg naar de troon begon eigenlijk met een Britse generaal. Generaal Ironside had de opdracht aangenomen om de Cossack Brigade te hervormen en te moderniseren.¹²³ Hij begon met de Russische officieren van de Cossack Brigade weg te sturen en die te vervangen door Perzische officieren. Daaronder bevond zich tevens Reza Khan. De Cossack Brigade had ook een leider nodig dus stelde generaal Ironside Reza Khan aan als de facto aanvoerder. Deze was hem immers opgevallen door zijn leiderstalent. Toen Ironside vertrok uit het land liet hij de Cossack Brigade verstaan dat indien zij tegen hun regering zouden optreden; de Britse troepen niks zouden ondernemen om hen te stoppen. Op 16 februari 1921 nam Reza Khan 2500 soldaten van de Cossack Brigade mee op tocht naar Teheran. Een confrontatie diende zich aan. Reza Khan marcheerde met zijn soldaten Teheran ongehinderd binnen en kreeg bovendien de toestemming van de sjah om een nieuwe regering te vormen. Reza Khan zelf werd bevelhebber van het leger. Ondertussen bleef hij echter niet stilzitten en toonde zijn natuurlijke aanleg voor politiek, waardoor

---

¹²¹ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 15

¹²² www.iranchamber.com/history/reza_shah/reza_shah.php, geraadpleegd op 07/07/2009

¹²³ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind: A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, 333p., p 221

hij erin slaagde om binnen enkele maanden op te klimmen tot minister van oorlog. In 1921 kwam ook weer een nieuwe *Majles* samen waarvan hij van het overgrote deel de steun wist te bekomen. In 1923 nam hij zelf ook de functie aan van eerste minister. De toenmalige sjah Ahmad was ondertussen naar Europa uitgeweken. Tijdens zijn afwezigheid werd de kroonprins, Mohammad Hassan Mirza, aangeduid als regent tijdens de afwezigheid van de sjah.¹²⁴ De afwezigheid van de sjah zou echter langer duren dan hij zelf verwacht had. Hij zou immers nooit terugkeren en uiteindelijk in 1930 sterven terwijl hij verbleef in Parijs.

Reza Khan had ondertussen steun gevonden in de *Majles*. Deze groep stond bekend als de hervormers (de *Tajaddudis*)¹²⁵. Eén van hen zou het voorstel indienen om van Iran een republiek te maken. Reza Khan keek immers ook naar Turkije, dat toen door Atatürk in een heel nieuwe richting werd geduwd. Dit was in 1924 en bleek te vroeg. Het land en de geestelijken waren hier niet klaar voor. Reza Khan loste dit op met een sluwe politieke zet. Hij diende zijn ontslag in als eerste minister en bij het leger. De reden die hij daarvoor opgaf was dat hij weigerde eerste minister te zijn van een afwezige sjah. Dit was een slimme tactiek want hij nam snel de functie van eerste minister terug op gesteund door publieke druk. Hierdoor stond hij nu nog sterker dan voorheen. Hij omzeilde de *Majles* door vergaderingen te beleggen met hem gunstig gezinde leden om zogenaamd hem te adviseren in verschillende grondwettelijke zaken.

Tegen 1925 was Reza Khan erin geslaagd om genoeg aan populariteit te winnen om het idee van Reza Khan als sjah te vestigen als een mogelijkheid. In oktober van datzelfde jaar zou de *Majles* de Qajar dynastie af zetten en op zoek gaan naar een vervanger. Ondertussen zou Reza Khan optreden als vervangend staatshoofd. Niemand kon het onvermijdelijke echter tegenhouden. In april 1926 zou Reza Khan tot sjah worden gekroond. Reza Khan zou er tijdens zijn bewind in slagen om een dictatuur te vestigen die zoveel mogelijk de schijn moest behouden van constitutionalisme. Professor Ann Lambton omschreef de situatie als volgt:

---

¹²⁴ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 23

¹²⁵ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p., p 24

[Reza Shah] “intentionally preserved the outward forms of constitutional government and embarked upon a program of Westernization and modernization... By thus conforming to the temper of a potentially influential section of the population of the country Reza Shah was able to persuade the people to furnish him with such force as was necessary to impose his will.”¹²⁶

Onder Reza Khan zou Iran ingrijpende hervormingen kennen. Deze richting die Reza Khan aannam was niet helemaal verwacht door de verschillende machtsgroeperingen binnen Iran – met name de constitutionalisten en de clerus. Zo had hij de clerus beloofd dat hij de Islam zou blijven dienen en net geen ingrijpende hervormingen zou doorvoeren. Tijdens zijn bewind veranderden er toch belangrijke zaken.¹²⁷ Hij zou eerst en vooral de macht van de clerus inperken door ze bijvoorbeeld de zeggenschap over het onderwijs te ontnemen door het instellen van een seculier onderwijssysteem. Daarnaast zou ook de universiteit van Teheran op zijn initiatief worden opgericht en binnen de universiteit zou de rechtenopleiding worden ingericht die als enige richting nog toegang gaf tot het ambt van jurist op het gebied van burgerlijk recht. Het was niet langer de islamitische jurist die bevoegd was voor de meeste rechtsgebieden. Hij beperkte tevens de greep van de clerus op de maatschappij door de bevoegdheid van de clerus over gebieden zoals huwelijk en echtscheiding te ontzeggen als zij geen staatsvergunning hadden verkregen om te mogen oordelen. Tevens kreeg de staat de zeggenschap over het lessenpakket op religieuze scholen. Dit zijn enkele van de maatregelen die de macht van de clerus verkleinden. Sjah Reza Khan wou tevens koste wat het kost moderniseren in zijn land. Daartoe behoorden voor hem o.a. de regels betreffende klederdracht. Hij decreeteerde daarom dat het verboden was voor vrouwen om zich nog gesluierd in het openbaar te vertonen. Deze “ontsluiering” of *kashf-e hejab* van de vrouw stootte op hevig protest onder de religieuze bevolking. Protest werd echter met bruto geweld de kop ingedrukt. Het niet dulden van kritiek of protest zou één van de centrale kenmerken worden van het Pahlavi-bestuur. Het is dit soort bestuur dat de sjah en de Pahlavi’s zeer onpopulair maakte.

---

¹²⁶ LAMBTON, A.K. in BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p., p 27

¹²⁷ HALPER, LOUISE, *Law, Authority and Gender in Post-Revolutionary Iran*, Buffalo Law Review, January 2007, p 1157 – 1158

2.4. De Tweede Wereldoorlog

Bij de aanvang van de Tweede Wereldoorlog werd sjah Reza Khan ervan verdacht sympathie te hebben voor het Nazi-gedachtegoed. Dit leidde tot de bezetting van Iran door een tripartite van geallieerden. Iran zou bezet blijven van 1941 tot het einde van de oorlog. De bezetting had zo haar gevolgen voor het land en het bestuur van het land.¹²⁸ De grootste gevolgen voor Iran onder de bezetting waren: een sterke beknotting van zijn onafhankelijkheid, de regering had onder de bezetters veel minder macht en opnieuw zou de economie het moeilijk krijgen door de maatregelen die opgelegd werden door de bezetters.

Sjah Reza Khan was bovendien geen geliefd persoon bij de geallieerden daar ze er hem van verdachten sympathie voor Duitsland en het nazi-gedachtegoed te koesteren. Deze indruk werd niet verbeterd toen de sjah Iran openstelde voor Duitsers. De geallieerden maakten er dan ook werk van om de sjah in een zo slecht mogelijk daglicht te stellen. De geallieerde propagandamolen stelde de sjah voor als een 'hebberige autocraat die de bevolking tiranniseerde en hun grond innam'. De *Majles* zou op 16 september 1941 sjah Reza Khan officieel afzetten. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Mohammad Reza die toen nog maar 22 jaar jong was.

Met de afzetting van Reza Khan viel de centrale autoriteit van het land weg. Het land beschikte wel over een parlement, maar dit was er voornamelijk om uitvoering te geven aan het beleid dat opgesteld werd door de sjah. Zodoende viel een belangrijke steunpilaar voor een stabiel Iran plots weg.¹²⁹ Dit opende de weg voor nieuwe spelers op het politieke speelveld. Eerst en vooral waren er natuurlijk de bezetters die zochten naar controle over het land. Daarnaast was er een nieuwe sjah, Mohammad Khan Pahlavi. De nieuwe sjah echter was onervaren en bovendien nog jong. In deze periode

---

¹²⁸ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 28

¹²⁹ Hoewel het bestuur van sjah Reza Khan totalitair en repressief van aard was, zorgde dit wel voor een zekere stabiliteit in het land en eveneens binnen het politieke landschap. Zeker als men er rekening mee houdt dat oppositie niet werd toegestaan.

had hij nog geen groot belang. Een derde macht was het parlement zelf. Het verdwijnen van Reza Khan creëerde ademruimte op politiek vlak. Een grotere vrijheid werd herwonnen en het parlement zag zijn kans om terug een grotere rol te spelen bij het bestuur van het land. Het gevolg van deze verwickelingen was een grote instabiliteit die een lange tijd zou aanslepen op vlak van het bestuur van het land. In de periode tussen 1941-1952 zou het land 31 nieuwe regeringskabinetten en 140 ministers kennen.¹³⁰

De Tweede Wereldoorlog had een groot effect op het land en zijn bestuur. Het stortte het land terug in onzekerheid en stuurloosheid. Aan die situatie kwam geen eind na de Tweede Wereldoorlog. Oude problemen zouden zich terug aandienen, zoals o.a. de toestand waarin de olie-industrie van Iran verkeerde.

---

¹³⁰ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 28

3. Iran na de Tweede Wereldoorlog en de aanloop naar de Islamitische Revolutie

3.1. De strijd om het zwarte goud en de macht

Reza Khan was van het toneel verdwenen onder impuls van de geallieerden. Dit zorgde voor een vacuüm in het bestuur van het land. Sjah Reza Khan leidde het land immers op een totalitaire manier. Door het verdwijnen van Reza Khan zagen anderen hun kans om meer macht te verwerven. Centraal in deze machtsstrijd stond de nationalisering van de olie-industrie. Het boegbeeld voor deze strijd was Dr. Mohammad Mossadeq. Hij verwierf binnen de *Majles* zeer snel steun en stond aan de wieg van een uitgesproken nationalistische vleugel in de *Majles* die het ‘National Front’ heette.¹³¹ In 1944 was Mossadeq promotor van een voorstel die aan de *Majles* werd voorgelegd om de olie-industrie te nationaliseren, met name had dit betrekking op de ‘Anglo-Iranian Oil Company’ of AIOC.¹³² Het Verenigd Koninkrijk had bij de oprichting ervan een meerderheidsaandeel verworven in deze maatschappij. Olie was natuurlijk een zeer belangrijke natuurlijke rijkdom om in de handen van de staat te hebben. Het belang van de exploitatie van een natuurlijke rijkdom zoals olie was gelegen in de inkomsten die de staat kon genereren, de verhoging van productiviteit die de exploitatie voortbracht en de creatie van werkgelegenheid die aan de exploitatie gekoppeld zou zijn.¹³³

Terwijl dit zich afspeelde was de jonge sjah Mohammad Reza zijn positie als monarch aan het versterken. In de loop van 1949 verzamelde hij verschillende leden van de *Majles* die uiteindelijk een soort ad hoc comité vormden die over de bevoegdheid konden beschikken om de grondwet aan te passen. Ondanks hevig verzet

---

¹³¹ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind: A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, 333p., p 239

¹³² Deze maatschappij heette aanvankelijk *Anglo-Persian Oil Company*. In 1935 veranderde de maatschappij van naam. Dit heeft vermoedelijk te maken met het feit dat sjah Reza Khan het gebruik van de naam Iran terug had opgelegd bij zijn bestijging van de troon.

¹³³ Bij de AIOC waren voornamelijk Britse technici aan het werk.

ging dit comité over tot de herziening van de grondwet. Dit gebeurde dan ook door artikel 48 van de grondwet aan te passen in het voordeel van de sjah. De sjah kreeg dankzij dit nieuwe artikel de macht om de *Majles* minstens twee maal tijdens zijn leven te ontbinden.¹³⁴ De grootste tegenstander van deze grondwetswijziging was Mossadeq. Hij beschuldigde de leden van het comité als niet rechtmatig verkozen. Het betoog van Mossadeq mocht echter niet baten en de herzieningen kregen uitwerking.

De strijd was ook merkbaar tijdens de verkiezingen van de zestiende *Majles*. De sjah had beloofd dat de regering er voor zou zorgen dat de verkiezingen helemaal vrij en zonder inmenging zouden verlopen. Ondanks deze belofte werden er herhaaldelijk inbreuken op gemaakt. Er werden gevallen vastgesteld van nepotisme, directe inmenging door het hof en financiële steun aan personen die de sjah gunstig gezind waren.¹³⁵ Deze ingrepen door het regime tijdens de verkiezingen bleven onbestraft.¹³⁶

De sjah voelde zich sterk in zijn positie door zijn nieuw verworven macht. Een voorbeeld hiervan is het feit dat de sjah het niet nodig vond om pas een eerste minister aan te stellen als die de steun had gekregen van de *Majles*. De sjah zou bovendien voor het eerst in de jonge geschiedenis van de nieuwe grondwet van 1906 de Senaat instellen. Dit was natuurlijk een nieuwe tactiek om nog meer beslissingsmacht te verwerven. De *Majles* had dan immers enkel nog exclusieve bevoegdheid over de financiën en het budget.¹³⁷ Voor alle andere voorstellen had de *Majles* nu eveneens de goedkeuring nodig van de Senaat. Dit was van belang door de samenstelling van de Senaat.¹³⁸ De helft van de senatoren werd immers aangeduid door de sjah zelf. In de Senaat zou hij aldus elk voorstel kunnen blokkeren dat hij liever geen uitwerking zag krijgen. Hieruit blijken de politieke ambities van de

---

¹³⁴ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 35 – 36

¹³⁵ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 35

¹³⁶ De aantijgingen van vals spel en corruptie tijdens de verkiezingen werden ook nooit weerlegd door het paleis zelf.

¹³⁷ Zie ook Hoofdstuk II, 1.2.1.2. De bevoegdheden van de Kamer en de Senaat,

¹³⁸ Zie ook Hoofdstuk II, 1.2.1.1. De samenstelling van de Kamer en de Senaat,

nieuwe sjah. Hij volgde niet enkel in de voetstappen van zijn vader, maar ging duidelijk nog verder.

De strijd om controle over de olie was niet enkel zuiver economisch. Het werd eveneens een strijd om wie het meeste macht kon verwerven in het land met als voorwendsel de oliekwestie. Dr. Mohammad Mossadeq die een centrale rol speelde in het hele verhaal won er immens veel populariteit mee. Hij werd beschouwd als een volksheld door de bevolking. Hij beschouwde de concessie die de Britten was toegezegd als een bron van vele problemen. Hij verwoordde het tijdens een zitting van de *Majles* als volgt:

*“Our nationalization proposal gives greater significance to the political and financial aspects, and the reason for this has been sure knowledge of the Iranian people, and especially the Majles Deputies and the oil commission that the source of all misfortunes of this tortured nation is only the oil company. The telling evidence for this is to be found in the events of the recent two years, including numerous attempts on life and assassinations.”*¹³⁹

Met de nationalisering had Mossadeq dus een grote overwinning behaald, die hem populariteit en invloed opleverde. Daarmee had hij aan de andere kant ook vijanden gemaakt. Onder deze vijanden bevonden zich o.a. het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten van Amerika en natuurlijk ook de sjah.

De sjah had sinds zijn aanstelling aanzienlijke inspanningen geleverd om zijn machtsbasis te verbreden. Getuige hiervan is de grondwetswijziging die hij bewerkstelligde in de loop van 1949. De periode waarin sjah Mohammad Reza zich steeds meer probeerde te profileren ging echter gepaard met de perikelen rond de nationalisering van de olie-industrie. Door zijn prominente rol in deze geschiedenis verkreeg Dr. Mohammad Mossadeq een grote populariteit en een aanzienlijke macht. Daarenboven vond Mossadeq steun bij verschillende groeperingen in het land omwille van zijn ideologie, maar eveneens door zijn verzet tegen het totalitair streven

---

¹³⁹ MOHAMMAD MOSSADEQ in BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 36

van de Pahlavi's. Dit verstoorde enigszins de ambities van de sjah voor een totalitaire heerschappij over zijn land. De sjah had het liefst willen ingrijpen bij de nationalisering van de AIOC. Het probleem met deze ingreep was de positie die Mossadeq ondertussen had verworven. Dankzij deze positie en de bijhorende macht die Mossadeq had verworven slaagde hij erin om met de steun van de *Majles* in 1951 eerste minister te worden van Iran.

Uiteindelijk zou Mossadeq zijn eigen einde teweeg brengen. Dit zou voornamelijk plaatsvinden over de periode 1952-1953. Mossadeq zou op politiek vlak te hefferig worden en teveel macht willen. Daarom zou er tegen Mossadeq uiteindelijk in 1953 opgetreden worden. De twee grote factoren die daartoe aanleiding gaven waren enerzijds de nationalisering van de olie-industrie en anderzijds zijn banden met het communisme.¹⁴⁰ Er zou snel een einde komen aan de democratie waar Mossadeq naartoe wilde, toen het autocratisch regime van de sjah terug geïnstalleerd werd met behulp van Britse en Amerikaanse geheime diensten.

De coup had sjah Mohammad Reza in een gunstige positie geplaatst. De coup op zich was natuurlijk van een bijzondere aard.¹⁴¹ Eerst en vooral werd de coup opgesteld door buitenlandse mogendheden. Dit staat in sterk contrast met de onafhankelijkheid van andere staten die zo hoog in het politieke vaandel van Iran werd gedragen. Natuurlijk was dit geen onbaatzuchtige daad om het Pahlavi regime terug aan de macht te krijgen. Hoewel de inmenging van beide westerse landen sterk vermoed werd door de bevolking was er slechts zeer weinig feitenmateriaal in die periode. Dit liet dan ook enkel ruimte voor speculatie. De schuld werd echter weldegelijk bij de Britten en de Amerikanen gelegd. Mossadeq zijn status bij het Iraanse volk was hierdoor zo mogelijk nog meer legendarisch geworden. Hij verkreeg een ware heldenstatus en dit zou zo blijven doorheen de geschiedenis.

---

¹⁴⁰ COHAN, C., CAROLYN, *International Mavericks: A Comparative Analysis of Selected Human Rights and Foreign Policy Issues in Iran and the United States*, George Washington International Law Review, 2001, p 213

¹⁴¹ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind: A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007, 333p., p 239, p 242-243

De sjah greep in in het olie-incident onmiddellijk na de coup. De nationalisering werd niet zomaar ongedaan gemaakt, wel werd – de nu National Iranian Oil Company – grondig geherstructureerd. Het kreeg de vorm van een consortium waarbij British Petroleum nog steeds veertig procent van de aandelen bezat, American Oil Company kreeg daarin dertig procent en een aantal kleinere Amerikaanse bedrijven hadden nog vijf procent van de aandelen.¹⁴² Dit gaf in de ogen van de bevolking natuurlijk een zeer negatief beeld. Mossadeq, ondertussen een ware volksheld, had jaren gestreden voor de nationalisering van de olie-industrie. De eerste daad van de sjah was diezelfde nationalisering in die mate uithollen dat ze geen enkele betekenis meer had. Bovendien profileerde de Verenigde Staten van Amerika zich nu als de facto beschermer van het Pahlavi regime. De bevolking maakte dezelfde associatie. Dit was allerminst heilzaam voor de status van de sjah in de ogen van het volk.

Olie was veel meer dan een economisch twistpunt geworden. Op de eerste plaats was er sinds de val van sjah Reza Khan opnieuw politieke drive en bovendien was er zonder de sjah ook weer de nodige ruimte om aan politiek te doen. De centrale drijfveer die men achter de nationalisering van de olie-industrie steeds terug kan vinden, was het herwinnen van nationale onafhankelijkheid. Al honderden jaren was er inmenging van buitenaf. De oliekwestie werd een symbool voor onafhankelijkheid van die buitenlandse inmenging. Ook Mossadeq stelde dit duidelijk als motivering voor de nationalisering.¹⁴³ Daarnaast moet men ook door deze idealisering kunnen zien. De oliestrijd was naast een patriottisch streven evenzeer een machtsstrijd. De inzet van deze machtsstrijd kan men niet minder dan de macht over het hele land noemen. De populariteit die Mossadeq verwierf en de steun die hij verzamelde, wendde hij aan om niets minder dan de absolute macht te worden in het land. Het bleef echter duidelijk bij een verdienstelijke poging. De strijd om olie samen met de uiteindelijke coup tegen Mossadeq is ook betekenisvol voor de positie van de sjah. De jonge sjah zou niet onmiddellijk de macht zijn die zijn vader wel was. Aanvankelijk moest hij zich tevreden stellen met het delen van de macht. Hij zou langzaam proberen om zich meer te vestigen. Zijn streven viel natuurlijk samen met de

---

¹⁴² BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 43

¹⁴³ zie ook het hierboven vermelde citaat

oliekwestie en de opkomst van Mossadeq. Die laatste won teveel aan populariteit om hem zomaar uit de weg te kunnen ruimen. De kunstgreep die daarvoor nodig was, profileerde de sjah wel bij zijn bevolking. Er kan gesteld worden dat de revolutie die meer dan twintig jaar later tegen zijn regime zou plaatsvinden hier één van zijn oorzaken vindt. Dit hoofdstuk in de politieke geschiedenis van Iran is er dus één van een aanzienlijke betekenis.

3.2. Ayatollah Ruhollah al-Musavi Khomeini

Ayatollah Khomeini is de islamitische geestelijke die doorheen de twintigste eeuw een boegbeeld zou worden voor verandering in Iran. Hij kan gerust de architect van de ondergang van sjah Mohammad Reza Pahlavi en van de Islamitische Revolutie genoemd worden. Hij zou na de revolutie de Imam of absolute geestelijke leider worden. Khomeini werd dan ook niet zomaar een charismatische ideoloog die van een jonge leeftijd al had besloten om een revolutionair pad te volgen genoemd in verscheidene biografieën.

3.2.1. De jonge Ruhollah Khomeini

Het verhaal van Khomeini begint al veel vroeger in de twintigste eeuw. Khomeini werd geboren in 1903 als zoon van een theoloog, Seyyed Mostafa.¹⁴⁴ Deze Seyyed Mostafa werd reeds zes maanden na de geboorte van de jongste van zijn zes kinderen vermoord. Volgens de overlevering gebeurde dit door huurmoordenaars van de Qajar dynastie. In de familie van Khomeini was het niks ongewoon dat de mannen zich bezighielden met theologische studies. Het was niet enkel zijn vader die er zijn leven aan had gewijd, ook verder in opgaande lijn waren de mannen in zijn familie

---

¹⁴⁴ Seyyed is een benaming die gebruikt werd door personen die beweren af te stammen van de Heilige Profeet Mohammed.

religieuze mannen geweest. Khomeini volgde dan ook in de voetsporen van zijn vader en voorouders. Khomeini werd zeer ascetisch.

Dit is te wijten aan een aantal persoonlijke tragedies¹⁴⁵:

- ❖ Eerst en vooral had de moord van zijn vader een diepe indruk op hem nagelaten. Dit was niet enkel te wijten aan het verlies van zijn vader, maar eveneens aan de idee dat zijn vader gestorven was als martelaar ter bescherming van de rechten en de overtuigingen van de *Shi'a*-Islam. Dit was enerzijds omdat zijn vader een zeker aanzien had verworven en in verschillende steden werd herdacht in religieuze ceremonies. Anderzijds kwam dit doordat dit idee nog versterkt werd door de moeder van Khomeini, Hajieh Agha Khanum. Zij bleef heel haar leven eisen om de arrestatie en berechting van de moordenaars van haar echtgenoot. Toen er één van de moordenaars werd gevat, berecht en terechtgesteld te Teheran ging het gezin dit bijwonen. Deze vastberadenheid van zijn moeder maakte dus een diepe indruk op Khomeini. Hij zou eruit concluderen dat zelfopoffering en lijden een hoger doel kan dienen door het kwade te verslaan en gerechtigheid te brengen. Deze tegenstelling tussen goed en kwaad vormt een constante in de Iraanse geschiedenis.
- ❖ Verder bracht Khomeini zijn jeugd door in het dorp Khomein. Dit dorp werd geteisterd door regelmatige, gewelddadige en bloedige overvallen door bandieten. Dit maakte van Khomeini een jongeman met een hard karakter en een grimmig wereldbeeld.
- ❖ Tenslotte kreeg Khomeini in 1919 nog meer tragedie te verwerken. Na de dood van zijn vader had zijn tante bijgedragen aan zijn opvoeding. Zijn tante zou hij echter in 1917 verliezen. Kort daarop zou hij ook zijn moeder verliezen.

---

¹⁴⁵ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 41-42

Deze gebeurtenissen tekenden aldus de jonge Khomeini. Hij zal erdoor zijn ascetische strenge houding aan overhouden die hem in zijn jonge jaren typeerde. Hij kreeg eveneens aandacht voor de belangrijkste verzen van het “twaalver sjiisme” of *Jafari*.¹⁴⁶ Het belangrijke aan deze evolutie was de centrale idee die in de genoemde verzen verwerkt was. Dit idee liep immers samen met de instelling die Khomeini reeds zelf gecultiveerd had door zijn jeugd, met name dat de weinige rechtschapen mensen lijden onder de onrechtvaardige handelingen van de slechte.

Na de dood van zijn moeder en tante nam Khomeini drie jaar lang Arabische en Perzische studies op. Daarmee legde hij een basis voor later. Zo kon hij immers in 1920 naar Arak trekken waar hij toegelaten werd tot de religieuze school of *madreseh* van ayatollah Abdolkarim Ha’eri-yazdi. Dit ging gepaard met een kwetsbare politieke en sociale situatie in het land zoals hierboven uiteengezet. Dit zette Ha’eri-yazdi ertoe aan om zijn school te verhuizen verder weg van de corrupte politiek van Teheran naar Qom. De bedoeling was om een ethisch zuivere omgeving te creëren. Khomeini volgde en werd al snel één van de beste studenten in de school.¹⁴⁷

3.2.2. *Een nieuwe weg voor Khomeini: het islamitisch mysticisme*

Khomeini werd al vroeg een charismatisch persoon. Dit natuurlijk charisma zal in de volgende drie decennia sinds zijn aanwezigheid op de *madreseh* enkel maar toenemen. Dit kan worden toegeschreven door de aantrekkingskracht die het islamitisch mysticisme had op Khomeini. Dit is “*een vorm van godsdienstbeoefening waarbij het individu de intellectuele kennis van de goddelijke wetten die hij vergaard*

---

¹⁴⁶ Dit is de vorm van Islam die gelooft in de heerschappij door de twaalf imams. Ze geloven daarenboven dat de twaalfde imam verdwenen is en wachten zijn terugkomst af die een nieuwe periode van geluk en rechtvaardigheid zal inluiden.

¹⁴⁷ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 45-46

heeft door de studie van de heilige teksten aanvult met emotionele ervaring die hij verkrijgt door het spiritueel contact met de kosmische aanwezigheid van god”.¹⁴⁸

Khomeini werd onderwezen in de spirituele principes van het *Shi'a*-mysticisme of *Erfan*. Dit is cruciaal in de ontwikkeling van Khomeini en zijn ideeën over de staat. Vooral de geschriften van Molla Sadra en Ibn Arabi maakten een blijvende indruk op Khomeini.¹⁴⁹ Sadra werkte immers een centraal idee uit van Arabi. Dit was de theorie van de perfecte man of *Al-insan Al-kamil*. Dit werd bereikt door een vierdelige spirituele reis waardoor een transcendente toestand kon bereikt worden waarbij men zich loskoppelde van zijn aardse zelf om naar god toe te stijgen. De laatste stap was de terugkeer naar de aardse gemeenschap om dit goddelijk geschenk te delen. Dit liet een sterke indruk na bij Khomeini en hij zou dit idee verder uitdiepen. Hij ging er van uit dat de perfecte man bij zijn terugkeer ‘*velayat*’ diende te vestigen. Dit was een regentschap waarbij hij op aarde Gods orde diende te scheppen.

Voordat Khomeini dit idee verder uitwerkte, werd deze transcendentie gezien als een goddelijk geschenk. Het was dus afhankelijk van Gods gratie. Khomeini zag dit anders. Iedereen die de kwaliteiten bezat van deze perfecte man had ook het recht om te heersen als regent van god. Khomeini moet zich al in de jaren '30 van de twintigste eeuw al gezien hebben als deze regent. Er moet wel gesteld worden dat zijn ideologie zich nog volledig beperkte tot religie en op geen enkele manier de clerus als actief zag op politiek of uitvoerend vlak. In die tijd begon Khomeini ook een indrukwekkend aantal aanhangers te verzamelen. Hij vormde immers een alternatief voor de modernisering van de sjah en bovendien steunde hij daarbij op traditionele *Shi'a* en Perzische cultuurelementen.

Het is ook in deze periode dat sjah Reza Khan zeer hard optreedt tegen de clerus. Dissidenten werden genadeloos uit het land gezet. Khomeini had het hier steeds moeilijker mee en verachtte de machteloosheid waarmee hij geconfronteerd werd.

---

¹⁴⁸ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 46

¹⁴⁹ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 47

3.2.3. De jaren 1940 en 1950: een ideologische verschuiving

Waar Khomeini in de jaren '30 nog geen plaats zag voor de clerus in een actieve rol bij het bestuur van het land veranderde dit in de volgende decennia. Dit is vooral te danken aan het beleid van sjah Reza Khan waarbij hij langzaam de macht van de clerus wegnam. Khomeini was bezorgd dat de clerus niet langer een greep gehad zou hebben op de morele integriteit van de gemeenschap.¹⁵⁰

Het probleem lag echter nog in de *Shi'a* zelf. De *Mojtahed* of de geestelijken die de wet moesten interpreteren tot de twaalfde imam terugkeerde, hadden geen enkele rol binnen de politiek of de uitvoerende macht. Khomeini pleitte echter voor de effectieve uitvoering van artikel twee van de aanvullende wet van 1907. Dit artikel stelde een comité van geestelijken in dat alle wetsvoorstellen in de *Majles* moest controleren op hun compatibiliteit met de islamitische principes. Dit comité was echter nooit ingesteld met de mogelijkheid om zijn bevoegdheden effectief uit te oefenen en Khomeini pleitte veertig jaar later voor de invoering ervan.¹⁵¹

In die periode formuleerde Khomeini ook al de idee dat het seculiere bestuur ondergeschikt zou moeten zijn aan de clerus. Dit leidde hij vooral af uit het feit dat een constitutionele vertegenwoordiging zoals de *Majles* die zuiver seculier was een goede bestuursvorm was voor Europese en andere westerse machten; maar dat dit niet het geval was voor Iran dat beheerst werd door heilige wetten. In de jaren '50 is het niet enkel in Iran dat dit idee speelde. Ook in naburige landen werd het alsnog duidelijker dat er een voorkeur ontstond voor een grotere rol van de clerus in het bestuur van landen.

Khomeini werd door deze tijdsgeest vast en zeker beïnvloed. Hij zou meer en meer pleitten voor deze bestuursvorm in zijn geschriften, preken en toespraken. Het werd

---

¹⁵⁰ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 50

¹⁵¹ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 58

voor Khomeini de enige mogelijkheid op een deugdelijke staat na de jaren van slecht bestuur door de monarchie.

3.2.4. *De clash tussen Khomeini en de sjah*

De jaren '60 waren vooral een periode waarin sjah Mohammed Reza zoveel mogelijk de macht van de clerus wou beteugelen. Hij zette het seculier beleid verder ondanks de wrevel die dit opwekte bij de clerus. De clerus was steeds meer activistisch aan het worden en uitte ook meer en meer openlijk kritiek op het beleid.

Ondertussen was de intelligentiedienst één van de favoriete gereedschappen van de sjah om oppositie te onderdrukken. Deze dienst – Savak – was dan ook echt gevreesd onder de bevolking. De sjah had ook steeds vaker reden om zich van zulke technieken te bedienen. De sjah stond niet enkel binnen zijn land onder druk, ook voelde hij de druk van andere staten om meer te liberaliseren. Het repressief beleid uitte zich onder andere in het verbieden van politieke partijen, van allerlei vakbonden, het censureren van kranten en tijdschriften,... Dit ging gepaard met de komst van de Carter – administratie in de Verenigde Staten van Amerika. Deze administratie legde een sterke nadruk op mensenrechten en dit had ongetwijfeld zijn invloed op de sjah.¹⁵² Daarnaast kreeg de sjah ook te kampen met kanker. Deze ziekte eiste zijn tol en verzwakte de sjah aanzienlijk. Als laatste factor die meespeelde in de beslissing om te liberaliseren was er het feit dat de sjah zijn entourage niet langer vertrouwde. Hij vond dat ze enkel om hun eigen voordeel gaven en dat hun loyaliteit niet oprecht was.

De oplossing van de sjah kwam onder de vorm van een pakket van hervormingsmaatregelen die zeer liberaal aandeden en die de naam 'de Witte Revolutie' meekregen. Dit pakket hield o.a. een herverdeling in van land, stemrecht voor vrouwen,... Deze maatregelen werden bij velen ongunstig ontvangen. Vele nationalistische groeperingen zagen opnieuw hun kans om meer naar de voorgrond te

---

¹⁵² BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 47

treten. Onder andere de linkse reactionairen reageerden hier uitgesproken slecht op. Dit protest werd door de sjah gebruikt om verschillende linkse kopstukken uit hun positie te verwijderen. Eén hiervan was Bazargan die later na de revolutie eerste minister zou worden. Dit zorgde ervoor dat een machtsverschuiving kon optreden. De macht verschoof van de linkse partijen die hun aanhang vooral vonden onder de rijkere middenklasse naar Khomeini en de rest van de activistische clerus die hun aanhang vonden onder de handelaars van de bazaars, de studenten en de armere bevolking.

Ook Khomeini reageerde op de hervormingsmaatregelen van de sjah. Hij vaardigde een *fatva* of religieus edict uit waarbij hij stelde dat het pre-islamitisch Perzisch nieuwjaarsfeest *Nowruz* niet mocht worden gevierd. Dit was een gedurfde zet aangezien de sjah steeds probeerde om de pre-islamitische Perzische identiteit van zijn land terug aan te wakkeren en probeerde om deze ondergeschikt te maken aan het islamitisch karakter van het land. Dit religieus edict zette het regime ertoe aan een meute mensen aan te sporen de studenten buiten de religieuze school van Khomeini te Qom aan te vallen. Dit zorgde ervoor dat de situatie enkel nog verder escaleerde aangezien er bij de aanval op de studenten een aantal doden vielen. De sjah plaatste ook nog veiligheidsmensen doorheen heel Qom waarop Khomeini reageerde dat niks hem zou tegenhouden om naar zijn school te gaan. Tweehonderd vrijwilligers stelden hun testament op en begeleidden Khomeini op straat. Deze gebeurtenis sterkte Khomeini in die mate dat hij nog kritischere preken begon te geven. Daaropvolgend zou Khomeini gearresteerd worden door de SAVAK en pas een maand later terug vrijgelaten onder de voorwaarde geen publieke verschijningen meer te doen. Khomeini lapte dit aan zijn laars. Hij werd al snel weer gearresteerd en uiteindelijk in 1964 uitgewezen.

3.2.5. *De Islamitische Revolutie*

Khomeini was dus verwijderd uit het land. Misschien hoopte de sjah dat hierdoor de situatie onder controle zou kunnen gebracht worden. Khomeini had wel al een grote aanhang verzekerd onder de bevolking. Daarnaast waren er eveneens ook andere

ayatollahs die het gedachtegoed van Khomeini verder verspreidden. Het betekende ook niet omdat Khomeini in het buitenland was dat hij niet langer het politieke leven in zijn land volgde. Bovendien kreeg hij via verschillende kanalen het laatste nieuws. Tevens was de sterke linkse impuls niet verminderd in het land en vonden de linkse activisten steeds meer overeenkomsten met de strijd van de clerus.

Khomeini zal ook in het buitenland zijn ideologie voor een beter staatsbestuur blijven uitwerken. Tijdens zijn ballingschap in de jaren '70 werkte hij het concept uit van een islamitische staat. Hij zag de islamitische staat als de enige oplossing voor een goed bestuur:

“Imperialism of the left and ... the right have joined hands... to annihilate the Muslim people...(and)...plunder their abundant capital and natural resources...Devote greater attention to planning the foundations of an Islamic state...With God's aid, it may then be possible to create the foundation for the independence and freedom of Iran and to put and end to the oppression of the tyrannical regime and the gerants of imperialism.”¹⁵³

Het is rond die tijd dat Khomeini eveneens het idee uitwerkte van *velayat – e faqih* of de heerschappij van de jurist. Het was in dit idee dat Khomeini een volledig andere rol ziet voor de clerus. In deze theorie trad er een verschuiving op van de morele leiders van de gemeenschap naar een meer politieke rol en een uitvoerende macht. Khomeini benadrukte nogmaals dat de Islam de leidraad moest zijn om tot een gelukkig leven te leiden en tot een rechtvaardige heerschappij. In 1978 bereikte Khomeini ondanks zijn afwezigheid de hoogste populariteit die hij tot dan toe had bereikt onder zijn aanhang.

In dat zelfde jaar in de maand januari maakte het regime een grote en zeer fatale fout. Een door het regime gesteunde krant viel in een artikel ayatollah Khomeini aan als een reactionair en als marionet van buitenlandse mogendheden. Dit ontketende een hele reeks van demonstraties en protesten. Aanvankelijk waren het de

---

¹⁵³ Khomeini in BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p78

verontwaardigde religieuze studenten die op straat kwamen. Bij het neerslaan van deze demonstraties vielen er echter doden en verschillende gewonden. In de *Shi'a*-leer worden er voor de doden een rouwperiode voorzien van 40 dagen en die werd gevolgd door herdenkingsceremonies. Als er 40 dagen verlopen zijn dan volgt de verjaardag van het incident of *chehelom*. Tijdens deze rouwperiode mochten de gelovigen echter niet op straat komen. Het waren deze herdenkingsdagen die door de geestelijken als een wapen zouden worden ingezet bij hun strijd. Telkens zouden zij na de rouwperiodes het volk aanzetten tot nieuwe demonstraties tegen het regime. Waardoor de revolutie over verloop van tijd in een soort cyclische beweging terechtkwam van protest en rellen gevolgd door rouwperiodes. Deze rouwperiodes en herdenkingsdagen kregen daardoor een bijzondere plaats in de politieke geschiedenis van Iran en van de Islamitische Revolutie. Zelfs vandaag ziet men dat de *chehelom* in de politiek een wapen is.¹⁵⁴ Bij de presidentsverkiezingen van 2009 werd een jonge vrouw – Neda Soltan – gedood bij demonstraties volgend op de verkiezing. Toen haar dood 40 dagen later herdacht werd, leidde dit tot een massale toevloed van demonstranten op het kerkhof. Het Iraanse volk gebruikt de *chehelom* om uiting te geven aan zijn frustraties. Dat was 30 jaar geleden niet anders.

In juni 1978 werd een tweede belangrijke fout begaan door de aanhangers van de sjah. De regering diende een wetsvoorstel in betreffende de verkiezingen van de nieuwe *Majles* in 1979. Dit voorstel werd volledig negatief onthaald in de *Majles*. Het kwam erop neer dat dit voorstel een *Majles* zou instellen die volledig aan de kant van de sjah zou staan. Pezeshkur, de stichter van de Pan-Iraanse Partij¹⁵⁵, stelde het als volgt:

*“Why not just say that instead of having elections, the government wants an appointed Majles.”*¹⁵⁶

---

¹⁵⁴ DEHGHANPISHEH BADAQ, “*Many unhappy returns: The anniversary of Neda Soltan’s death shows why Iran’s green wave won’t die*”, Newsweek Web Exclusive op www.newsweek.com/id/209468, geraadpleegd op 10/08/2009

¹⁵⁵ De Pan-Iraanse Partij werd opgericht in 1948. Het was een ultranationalistische, xenofobe partij die zijn hoogdagen kende in de jaren ’60 en ’70.

¹⁵⁶ PEZESHKUR in BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 47

Dit was dus verder aanleiding tot oppositie tegen de sjah en zijn regime. In de herfst van 1978 zouden de rellen en demonstraties nog intensifiëren. In december 1978 kwam dit protest op zijn hoogtepunt, toen een miljoen burgers uit verschillende sociale klassen in Teheran verzamelden bij het Shayad-monument.¹⁵⁷ Dit monument werd opgericht ter ere van 2500 jaar van monarchie in Iran. Dit was het duidelijkste teken van de verbondenheid van het volk in zijn streven. De massa bestond uit mensen van de bazaars, religieuze leiders, dissidente intellectuelen en ook leden van de nationalistische oppositie partij ‘National Front’. In deze fase was Khomeini al als de facto leider van de revolutie bestempeld. De demonstranten kwamen dan ook hun steun betuigen voor zijn zaak. Khomeini dankte dit vertrouwen mede aan de harde lijn die hij bleef aanhouden. De speerpunten van de campagne Khomeini bleven steeds dezelfde:

- ❖ Vooreerst moest de sjah verdwijnen.
- ❖ Verder wou Khomeini zelf terugkeren naar het land.
- ❖ Tenslotte moest Bazargan premier worden van de nieuwe regering.¹⁵⁸

Hierdoor werden de toegevingen die de sjah wou doen via hervormingen gezien als een teken van zwakte. De sjah had dan nog slechts twee opties. Als eerste mogelijkheid kon hij de liberalisering proberen doorduwen en burgeroorlog riskeren. De andere mogelijkheid die nog openstond was de liberalisering opgeven en een militair bewind instellen om de onrust te stoppen. Sjah Mohammad Reza besloot om een militair bestuur in te stellen waardoor hij ook de *Majles* probeerde buiten spel te zetten.

Dit loste echter helemaal niks op. De rellen bleven aanhouden. De onrust bleef bestaan. Daarenboven spoorde Khomeini de mensen aan om te staken. Dit resulteerde in een algemene staking die het land volledig platlegde. De situatie werd onhoudbaar. De sjah verliet het land op 16 januari 1979. Begin februari maakte Khomeini zijn terugkeer in Iran waar hij werd onthaald als de redder van het volk.

---

¹⁵⁷ www.economist.com/research/articlesBySubject/displaystory.cfm?subjectid=9177783&story_id=E1_TPRVTSQN, geraadpleegd op 10/08/2009 uit The Economist: “*Voting with their stamping feet*”, 16 december 1978

¹⁵⁸ Panorama 1979: Iran, reportage van Dirk Sterckx voor de BRT 1979

Laat het wel duidelijk zijn dat Khomeini niet de oorzaak was van de Islamitische Revolutie. Khomeini moet beschouwd worden als de katalysator voor verschillende factoren die op hun beurt samen de oorzaken vormen voor de revolutie. Als eerste was er de manier waarop de sjah de economie van het land langzaam verziekte. Ten tweede was er de sterke onderdrukking door het regime van politieke rechten. Ten derde was er het algemeen ongenoegen dat bij de bevolking leefde waardoor zij hun toevlucht zochten in de Islam en dus Khomeini.¹⁵⁹

3.2.6. *Velayat-e faqih*

Alvorens naar de grondwet te kijken, is het nuttig om eens naar het principe van *velayat-e faqih* of de heerschappij van de jurist te kijken. Deze *velayat-e faqih* was de basis waarop Khomeini de Islamitische Republiek wou bouwen. Deze ideologie behelsde de relatie tussen de Islam en het bestuur van de staat. *Velayat-e faqih* was tevens de titel van het werk waarin Khomeini deze ideologie uiteen zette.¹⁶⁰

Deze heerschappij van de jurist houdt in dat de islamitische jurist erover waakt dat het bestuur van de staat en de wetgeving overeenkomen met de islamitische principes. Het doel van deze taak is het bereiken van de perfecte islamitische staat. De theorie van een soort hoeders binnen de staat die werkzaam zijn in functie van het bestuur is niet nieuw. Het is een combinatie tussen enerzijds aspecten van de filosofie van Plato en anderzijds islamitische overtuigingen.¹⁶¹

---

¹⁵⁹ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 362 - 365

¹⁶⁰ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 365

¹⁶¹ USMAN, JEFFREY, *The evolution of Iranian Islamism from the revolution through the contemporary reformers*, Vanderbilt Journal of Transnational Law, November 2002, p 1186

Plato stelde ook reeds dat een bijzondere positie was weggelegd voor hoeders binnen de staat. Binnen de *Shi'a* had ook de *faqih* traditioneel een rol. De islamitische jurist was immers de uitgelezen persoon om uitwerking te geven aan de *Shari'a* via interpretaties van de overgeleverde teksten. Op dit vlak kwam de *velayat-e faqih* overeen met de *Shi'a* traditie, maar er was een aspect van Khomeini's ideologie die van die traditie drastisch afweek.¹⁶² Er was immers binnen die traditie nooit een uitvoerende functie binnen het staatsbestel voorzien voor de islamitische jurist.

Khomeini zag het als de taak van de clerus om de rol van hoeders op zich te nemen binnen de Islamitische Republiek. Deze taak behoorde volgens Khomeini toe aan één enkele geestelijke of als dit niet verwezenlijkbaar was aan een college van geestelijken:

*“Als één persoon de bekwaamheid bezit om deze taak uit te voeren, dan is het zijn plicht om dat ook te doen. Als dit niet mogelijk is dan moet deze plicht gelijk verdeeld worden.”*¹⁶³

Dit hield in dat ofwel één *faqih* of meerdere *foqaha* deze taak dienden toevertrouwd te worden. Deze leider moest volgens de ideologie een grondige kennis bezitten van het islamitisch recht en een affiniteit bezitten om recht te spreken.¹⁶⁴ De invulling die Khomeini gaf aan dit “ambt” had een sterk paternalistisch karakter. Dit bleek uit ook uit zijn werk waarin hij stelde dat:

---

¹⁶² BAHAR, SARVENAZ, *Khomeinism, the Islamic Republic of Iran and international law: the relevance of Islamic political ideology*, Harvard International Law Journal, 1992, p 147

¹⁶³ KHOMEINI in SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p366

¹⁶⁴ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 366

“ de taak van voogdij over een heel volk is niet verschillend van de voogdij over minderjarigen, het enige verschil is kwantitatief.”¹⁶⁵

Waaronder men kan verstaan dat de leider niet minder controle heeft over of verantwoordelijkheid heeft voor zijn burgers als een ouder voor zijn kind; hij heeft gewoon veel meer kinderen.¹⁶⁶

Bijzonder aan de ideologie van Khomeini is ook het feit dat hij stelde dat God de enigste was die legislatieve macht bezat. Die macht kwam niemand anders toe.¹⁶⁷ Deze propositie zou haaks staan op het beleid dat hijzelf in de jaren na de revolutie voerde. Bovendien stond dit tevens haaks op de democratische elementen die in de grondwet verwerkt zijn zoals de door het volk verkozen *Majles*. Niet alle elementen van de *velayat-e faqih* raakten dus ook effectief geïmplementeerd. Zo zou in het voorontwerp van grondwet zelfs geen enkele verwijzing naar de *velayat-e faqih* worden opgenomen. Er werd daarentegen eerder een sterke positie voor de president voorzien en de *faqih* werd niet vermeld.¹⁶⁸ Niettemin zou Khomeini erin slagen om zijn *velayat-e faqih* toch in de grondwet in te bouwen en daarna ook na te streven tijdens zijn bewind over de Islamitische Republiek Iran.

---

¹⁶⁵ KHOMEINI in SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 366

¹⁶⁶ USMAN, JEFFREY, *The evolution of Iranian Islamism from the revolution through the contemporary reformers*, Vanderbilt Journal of Transnational Law, November 2002, p 1687

¹⁶⁷ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 366

¹⁶⁸ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 367

4. De grondwet van de Islamitische Republiek Iran

4.1. Het ontstaan van de grondwet

Het eerste ontwerp voor een nieuwe grondwet werd reeds opgesteld toen Khomeini nog in Parijs resideerde. Dat gebeurde door Iraanse intellectuelen waaronder zich ook theologen bevonden die het land eveneens uitgezet of ontvlucht waren. Als basis voor deze ontwerptekst werd gesteund op de tekst van de Iraanse grondwet van 1906 en op de tekst van de grondwet van de vijfde Franse Republiek.¹⁶⁹ Het opvallende aan deze eerste versie van een nieuwe grondwet is dat Khomeini hier nog geen kenmerkende invloed op heeft gehad. Dit wordt geïllustreerd door het feit dat in de grondwet de clerus geen opvallende invloedrijke posities bekleedde. Bovendien werd het principe van *velayat-e faqih* of de heerschappij van de jurist nergens in de grondwet duidelijk afgelijnd.¹⁷⁰ Het idee dat Khomeini uitwerkte dat de islamitische jurist een belangrijke rol te vervullen had in de staat was dus nog niet opgenomen. Khomeini had aanvankelijk in zijn werken ook nooit een uitvoerende rol voor de islamitische juristen voorzien. Hij zag de clerus als een soort hoeders. Zonder hun geestelijke leiding zou er geen islamitische republiek zijn.¹⁷¹ Dat Khomeini en de clerus nog geen grote invloed hadden werd eveneens duidelijk uit de instellingen die in de grondwet opgenomen waren. Dit blijkt uit de samenstelling van de latere Raad der Hoeders. Dit orgaan diende te waken over de overeenstemming van de wetten met de principes van de grondwet en van de shari'a. In het voorontwerp bestond deze raad uit vijf *faqih* of islamitische juristen en uit zes burgerlijke juristen. De clerus had zeker nog geen overheersende rol. Bovendien was het ambt van Opperste Leider dat Khomeini later zou opnemen niet het hoogste ambt. De hoogste functionaris in het voorontwerp was

---

¹⁶⁹ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 367 – 368

¹⁷⁰ zie ook 169

¹⁷¹ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 282p, p 53

de president. Khomeini steunde in die periode ook openlijk het voorontwerp en had geen grote kritiek of bemerkingen op de tekst.¹⁷²

Dit veranderde echter al snel toen Khomeini zijn terugkomst maakte in Iran. Eens in het land merkte Khomeini de steun die hij had verworven van het volk en de sterke overtuiging van de massa. Dit was zeker af te leiden uit de discussie over de naam die het land zou aannemen. Er was nooit discussie rond het feit dat de staat een islamitische koers diende te varen, maar er was wel discussie rond het woord ‘democratische’ dat sommige groepen in de naam van het land wilden incorporeren. Zo werd onder andere voorgesteld om het land de naam ‘Islamitische Democratische Republiek Iran’ te geven. Dit was niet naar de zin van Khomeini. Het feit dat Khomeini daartegen gekant was, is geen grote verrassing. Khomeini verafschuwde alles wat westers was. Deze afkeer kan niet anders dan samenhangen met de afschuw voor het despotisch regime van de sjah en alles wat ermee samenhangt. Toen er in een referendum diende gestemd te worden over de naam van de staat liet Khomeini dan ook weten dat hij het het verstandigst vond om voor de naam ‘Islamitische Republiek Iran’ te stemmen. Hij probeerde echter nog niks te forceren. Dit blijkt uit de volgende uitspraak:

*“It is my intention to show the nation the way, but people are free to vote as they wish.”*¹⁷³

Natuurlijk had Khomeini op dat moment al een bijna profetische status onder het volk en haalde het referendum voor de Islamitische Republiek Iran de steun van 98% van de bevolking. Dit moet Khomeini vertrouwen hebben geschonken om zijn *velayat-e faqih* in de grondwet te krijgen. Om hierin te slagen was het van belang dat de grondwet goedgekeurd zou worden door aanhangers van Khomeini. Aanvankelijk was er grote steun te vinden voor een bijzondere assemblee met grondwetgevende kracht. Deze zou bestaan uit honderden door het volk verkozen leden en zou dan stemmen over de tekst. Dit voorstel vond veel steun in de ogen van het volk want dit

---

¹⁷² ASGHAR, SHIRAZI; O’KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 22-24

¹⁷³ KHOMEINI in ASGHAR, SHIRAZI; O’KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 25

betekende dat het volk op een zo groot mogelijke manier vertegenwoordigd was en betrokken bij de goedkeuring van de toekomstige grondwet. Dit had Khomeini allerm minst nodig. Het gerucht werd dan ook verspreid dat deze assemblee niet echt de juiste weg was. Het zou immers nog een tijd geduurd hebben voor de verkiezingen konden worden georganiseerd en dit gaf tijd en ruimte aan een anti-revolutionaire beweging om zich te manifesteren. Dit gerucht kwam meer dan vermoedelijk uit het kamp van Khomeini. Er werd in plaats van een grote assemblee een kleinere Assemblee van Experts voorgesteld. Deze assemblee zou uit 73 zetels bestaan, waarvan twee derden van die zetels gewonnen zouden worden door leden van de partij van Khomeini, de Islamitisch Republikeinse Partij.¹⁷⁴ Op die manier slaagde Khomeini er dan in om de heerschappij van de jurist in de nieuwe grondwet in te werken.¹⁷⁵ Bovendien verzekerde dit een stevigere verankering van de macht van de clerus in het staatsbestel. Deze Assemblee van Experts ontwierp de eerste grondwet van de Islamitische Republiek Iran. De grondwet zou echter in 1989 herzien worden. De belangrijkste wijzigingen hadden betrekking op het ambt van de Opperste Leider en de president. In de bespreking van de grondwet zal in de voetnoten duidelijk verwezen worden of het gaat om de originele grondwet van 1979 of de herziene versie van 1989.

4.2. De instellingen in de grondwet

Op het eerste zicht is de verdeling van de macht in de Islamitische Republiek zeer eenduidig en doorzichtig. De machten werden immers verdeeld over een wetgevende, een rechterlijke en een uitvoerende macht met daarnaast de Opperste Leider die de hoogste macht is in het land.¹⁷⁶ Bovendien wordt in datzelfde artikel de scheiding der machten eveneens benadrukt. Het lijkt dus alsof het land bestuurd wordt of zou

---

¹⁷⁴ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 368 - 369

¹⁷⁵ ASGHAR, SHIRAZI; O’KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 24-33

¹⁷⁶ Art 57 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

kunnen worden net als andere republieken. Het grote verschil is dat er naast de eigenlijke machten nog de Opperste Leider en andere islamitische instellingen zijn. Het is dus een samensmelting van een klassieke driedeling zoals die tevens in de grondwet van 1906 was opgenomen met daarnaast een aantal islamitische instellingen. Het is pas als men verder kijkt dat het duidelijk wordt hoezeer de Islamitische Republiek een kluwen is van instellingen die allemaal hetzelfde doel hebben: zoveel mogelijk macht monopoliseren en het beleid zelf uitstippelen volgens een eigen ideologie.

Omwille van het feit dat er in de Islamitische Republiek Iran tot vandaag geen respect is voor de aflijning die in de grondwet werd ingeschreven zal deze heldere scheiding tevens niet worden weerspiegeld door de structuur van de bespreking hieronder. Het zou onrealistisch zijn om te zeggen dat de instellingen zich aan hun bevoegdheden houden en zich niet op begeven op het terrein van andere instellingen. Het duidelijkste en mooiste voorbeeld hiervan was Khomeini die als Opperste Leider alle mogelijke bevoegdheden uitoefende die hem op het moment het meest van pas kwamen. Daarom wordt elke instelling apart bekeken zonder een strikt kader van referentie dat bepaalt tot welke macht een instelling kan worden gerekend.

4.2.1. *De Opperste Leider*

4.2.1.1. *Algemeen*

Het ambt van Opperste Leider is de uitvoering van het principe van de *velayat-e faqih*. De heerschappij van de jurist of *faqih* krijgt door dit ambt dus vorm. De grondwet van 1979 sprak over een enkele jurist of een raad van juristen die de nodige kwaliteiten bezaten om te heersen in de Islamitische Republiek.¹⁷⁷ Dit kwam overeen met de eerder vermelde stelling van Khomeini.¹⁷⁸ Onder deze kwaliteiten moet

---

¹⁷⁷ Art 5 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

¹⁷⁸ zie p 70

worden verstaan dat de Opperste Leider rechtschapen is, een ongeschonden graad van moraliteit bezit, op de hoogte is van de noden van zijn tijd, vindingrijk en bovendien bekwaam is om te besturen. De ene jurist of de raad van juristen bezaten deze macht zolang tot de twaalfde imam terug verschijnt. Dit verwijst naar de tak van de Islam die eveneens als staatsgodsdienst was erkend.¹⁷⁹ De staatsgodsdienst is het Twaalver sji'isme of de *Jafari* school en deze kan nooit gewijzigd worden. De Opperste Leider was onder de grondwet van 1979 de hoogste macht in het land.

Hieronder zullen de manier waarop de Leider wordt gekozen, de bevoegdheden van de Opperste Leider, de periode met Khomeini als Opperste Leider en de wijziging die dit ambt onderging na de grondwetsherziening in 1989 belicht worden.

4.2.1.2. De verkiezing van de Opperste Leider

Onder de grondwet van 1979 werd een persoon niet eenvoudig verkozen tot Opperste Leider. De Opperste Leider diende erkend te worden en ook aanvaard door het volk als hun Opperste Leider.¹⁸⁰ Hij moest bovendien zoals reeds vermeld een *faqih* of islamitisch jurist zijn met bepaalde specifieke kwaliteiten. De vereisten in dit artikel dienden voornamelijk om het leiderschap van Khomeini via de grondwet te bevestigen. Dit werd duidelijk geïllustreerd door de vereiste dat er een soort charismatische band moest zijn tussen volk en leider die ervoor zorgde dat het volk hem erkende en aanvaardde.¹⁸¹ Verder is er in de grondwet nooit vermeld geweest hoe deze specifieke eigenschappen konden worden vastgesteld bij een persoon.

De vereiste van *faqih* was echter niet voldoende om tot het ambt van Opperste Leider te worden gekozen. Naast een expert zijn in het islamitisch recht en het in staat zijn om voortdurend de bronnen van het islamitische recht te interpreteren om tot nieuwe

---

¹⁷⁹ Art 12 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

¹⁸⁰ Art 5 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

¹⁸¹ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 147

inzichten te komen of *ejtehad* moest de Opperste Leider ook een *marja'yyat* zijn.¹⁸² De *marja'yyat* is een “bron van imitatie” voor de gelovigen in de Islam. Dit is dus een persoon aan wie zij hun godsdienstig leven dienden te spiegelen omdat deze persoon een bijzondere graad van inzicht had verworven. In de Opperste Leider werden daardoor twee specifieke eigenschappen verenigd: enerzijds was hij een *faqih* of islamitisch jurist en anderzijds was de *marja'yyat* die de religieuze gids van de natie was. Over de keuze van de Opperste Leider zei de grondwet van 1979 dan letterlijk dat ook een *marja'yyat* door een doorslaggevende meerderheid van het volk moest worden erkend. Dit was terug een regel om tegemoet te komen aan de positie die Khomeini had weten te verzekeren.

Khomeini wist dus moeiteloos de positie van Opperste Leider te bemachtigen. Hij was reeds lang geschoold in het islamitisch recht en behoorde dan ook tot de *faqih*. Daarnaast had hij als tegenstander van de sjah eveneens een bijzondere band met het volk verworven en deze charismatische uitstraling verleende hem de kwaliteiten van een *marja'yyat*. De vraag wie als opvolger van Khomeini het ambt van Opperste Leider zou opnemen werd ook beantwoord in de grondwet.¹⁸³ De grondwet stelde immers een bijkomende Assemblee van Experts in die moest bepalen wie de opvolger zou worden van Khomeini. Het artikel stelde dat zij één geestelijke dienden te vinden die voldeed aan de vereisten, maar lukte hen dit niet dan konden zij een tijdelijk college van drie of vijf *marja'yyat* aanstellen tot zij de ene Opperste Leider konden aanstellen. Dit artikel zweeg echter over een mogelijkheid om Khomeini als Opperste Leider af te zetten mocht dit nodig zijn. Dit was een illustratie van de macht die Khomeini ondertussen had weten te bereiken.¹⁸⁴

---

¹⁸² Art 109 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

¹⁸³ Art 107 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

¹⁸⁴ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 370 – 371

4.2.1.3. De machten en bevoegdheden van de Opperste Leider

De Opperste Leider was vooral belangrijk omwille van de zeer omvangrijke bevoegdheden die het ambt met zich meebracht. Hieronder volgt een opsomming van deze bevoegdheden van de Opperste Leider:

- ❖ De Opperste Leider was het hoofd van het leger¹⁸⁵ en was ook in staat om oorlogs - en/of vredesverklaringen te doen. Hij had daarnaast de macht om het leger te mobiliseren.¹⁸⁶
- ❖ De Opperste Leider stond ook in voor de benoeming, het ontslaan en het ontvangen van het ontslag van verschillende functionarissen.¹⁸⁷ De Opperste Leider stond in voor de benoeming van onder andere de *foqaha*. Dit waren de islamitische juristen die in de Raad der Hoeders zetelden. Hij duidde eveneens de hoogste rechterlijke macht van het land aan. Hij bepaalde wie aan het hoofd kwam van het radio – en televisienetwerk van de staat. Hij kon ook verschillende hoge militaire functionarissen aanduiden. Hieruit blijkt duidelijk dat de macht van de Opperste Leider de scheiding der machten ver overschreed.
- ❖ Hij beschikte eveneens over de macht om in bepaalde conflicten tussen beide te komen.¹⁸⁸ Dit waren onder andere de situatie waarin de *Majles* en de Raad der Hoeders niet konden overeenkomen als een wetsvoorstel in het legislatief systeem bleef steken.
- ❖ Eén van de belangrijkste bevoegdheden van de Opperste Leider bestond erin om de verkiezing van de president te bevestigen.¹⁸⁹ De Opperste Leider beschikte echter ook over de macht om de president uit zijn ambt te ontheffen nadat het Hooggerechtshof¹⁹⁰ hem schuldig verklaarde aan schending van de

---

¹⁸⁵ Art 110, 1 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

¹⁸⁶ Art 110, 2 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

¹⁸⁷ Art 110, 3 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

¹⁸⁸ Art 110, 4, 5 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

¹⁸⁹ Art 110, 6 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

¹⁹⁰ Hetzelfde Hooggerechtshof waarvan de Opperste Leider de leden kon benoemen.

grondwet of de *Majles* gestemd had dat de president onbekwaam was. Deze bevoegdheid is zeer actueel. Bij de jongste presidentsverkiezingen van 2009 toonde de uitoefening van deze bevoegdheid hoe machtig de Opperste Leider al dan niet is. De huidige Opperste Leider Khomeini bezit niet dezelfde charismatische machtsbasis als Khomeini. Toen hij de verkiezing van Mahmoud Ahmadinejad in een toespraak bevestigde als legitiem en bovendien de burgers opriep om hun protesten te staken werd hij geconfronteerd met de grenzen van zijn macht.¹⁹¹ De protesten houden immers tot de datum van schrijven nog steeds aan.

Uit deze opsomming blijkt dus de zeer verregaande bevoegdheden die de Opperste Leider genoot. Khomeini benutte deze bevoegdheden tot het uiterste en schuwde allerminst het overschrijden van zijn bevoegdheden als Opperste Leider.

4.2.1.4. Khomeini als de Opperste Leider van de Islamitische Republiek Iran

Khomeini zou door het ambt van Opperste Leider de facto absolute macht verwerven die de bepalingen in de grondwet ver te boven ging. Langzaamaan zou hij ervoor zorgen dat zijn aanhangers in de clerus doorheen het staatsapparaat de belangrijkste functies zouden opnemen. Hoewel bovenstaande stelling duidelijk uit de loop van de geschiedenis af te leiden is, was Khomeini niet altijd even rechtlijnig in zijn idee van een Islamitische Republiek en de plaats daarin van de geestelijken of *ulema*. Volgend citaat staft deze bewering:

“Before the revolution I believed that once the revolution succeeded then there would be honest people to carry out the task... Therefore I stated that the clergy would leave and attend to their own profession. But I later realized that... most of ...[the honest people] were dishonest... I later stated ... that I had made a mistake. This is because

---

¹⁹¹ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13888193, geraadpleegd op 10/08/2009, uit The Economist: “*Drawing the line*”, 19 juli 2009

we intend to implement Islam. Accordingly... I may have said something yesterday, changed it today, and will again change it tomorrow. This does not mean that simply because I made a statement yesterday, I should adhere to it. Today I am saying that... the ulema should continue with their jobs."¹⁹²

Dit citaat geeft niet enkel weer hoe wispelturig de Opperste Leider was in zijn denken. Het toont ook de onvolledigheid aan van de theorieën die Khomeini als leidraad hanteerde voor het bestuur van de Islamitische Republiek. Hij zei namelijk dat hij oorspronkelijk van oordeel was dat op het moment dat stabiliteit werd bereikt na de revolutie de clerus zich terug aan zijn geestelijke taak kon wijdden. Met deze uitspraak haalde Khomeini de basis van zijn *velayat-e faqih* onderuit. Deze ‘wankele’ houding zou Khomeini gedurende zijn volledige periode als Opperste Leider kenmerken.

Een eerste voorbeeld hiervan sluit aan bij het bovenvermelde citaat. Rond 1980 gaf Khomeini de voorkeur aan de autoriteit van de *Majles* – de parlementaire vergadering – boven de Raad der hoeders en die van hemzelf – de Opperste Leider. Toen hij geconfronteerd werd met de gijzelsituatie op de Amerikaanse ambassade te Teheran en hij bovendien in zijn macht gecontesteerd werd door president Bani Sadr verliet hij deze overtuiging. Daarnaast probeerde Khomeini in de eerste jaren na de revolutie nog steeds zoveel mogelijk de clerus uit de politiek te houden en weigerde in 1980 om de presidentskandidatuur te aanvaarden van een ayatollah.

Een tweede voorbeeld dat de wispelturigheid van Khomeini illustreert, heeft betrekking op de revolutionaire rechtbanken die na de revolutie ontstaan waren om tegenstanders van de revolutie aan te pakken. In een speech benadrukte Khomeini dat de rechten van de personen die voor de rechtbanken verschenen op geen enkele manier geschonden mochten worden. De rechtbanken moesten zich aan de grondwet houden en langzaam vervangen worden door de islamitische rechtbanken. In dezelfde speech echter zou Khomeini aansporen tot het verwijderen van alle links marxistische elementen in de staat. Dit leidde tot een culturele revolutie waarbij de universiteiten

---

¹⁹² BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 98

werden gesloten om “gezuiverd” te worden, het leger werd doorgelicht om ongewenste personen te verwijderen en het staatsapparaat werd ontdaan van verdachte personen.¹⁹³

Ondanks dit wankel gedrag dat Khomeini vertoonde, was hij niettemin de hoogste macht binnen de Islamitische Republiek. Dit blijkt eveneens uit zijn relatie met de andere machten. Eerst en vooral had Khomeini een grote invloed op de wetgeving die uitgevaardigd werd. Zo waren de *fatvas* die hij uitvaardigde belangrijke bronnen van recht waarmee de andere instellingen rekening dienden te houden. Dit komt neer op een de facto wetgevende macht die door Khomeini werd uitgeoefend. Hoewel nergens in de grondwet voor de Opperste Leider een uitgesproken wetgevende bevoegdheid werd voorzien. Deze ongrondwettelijke macht oefende hij niet enkel uit voor er een officieel parlement was ingesteld, ook daarna bleef hij een grote invloed hebben op de wetgeving. Zijn invloed was in die mate verregaand dat hij zelfs de bevoegdheden van de Raad der Hoeders en de *Majles* beïnvloedde. Dit wordt geïllustreerd door een noodregel die stelde dat de *Majles* bij een noodgeval met een absolute meerderheid wetten kon doorvoeren die niet in overeenstemming waren met de *Shari'a* en de primaire Islamitische principes of *Ahkam-e avvaliyeh*.¹⁹⁴ Een aantal wetten die betrekking hadden op eigendomsbeperking en daardoor niet overeenkwamen met de *Shari'a* waren directe aanleiding van deze maatregel. De regel botste uiteraard op protest van de Raad der Hoeders. Khomeini gaf in 1981 de *Majles* de toestemming om de wetten dan toch door te voeren in een brief ter antwoord aan de president. De Raad der Hoeders aanvaardde dit niet en hinderde de *Majles* op elke manier mogelijk. In 1984 zou Khomeini dan een *fatva* uitvaardigen waarin hij stelde dat de betwiste bepalingen een 2/3 meerderheid nodig hadden om goedkeuring te vinden, maar dat zij dan geen bijkomende toestemming meer nodig hadden van de Raad der Hoeders. Hierdoor plaatste Khomeini zichzelf hoger dan beide organen. Dit soort wetgevende macht was nooit voorzien voor de Opperste Leider. Khomeini ging echter nog verder in 1988. Toen er onoplosbare conflicten waren tussen wetten die een tegenstelling vormden tussen de *Shari'a* en de vereisten voor moderne wetgeving stelde Khomeini

---

¹⁹³ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 110-113

¹⁹⁴ ASGHAR, SHIRAZI, O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 63

dat een islamitische staat het voorrecht heeft om de islamitische principes te negeren om wetten of andere reguleringen door te voeren zolang dit in het belang was van de staat.¹⁹⁵ Dit principe is gekend als *maslahat*. In deze ingreep komt de pragmatische kant die Khomeini duidelijk had naar boven. Boven alles wou hij het succes van de Islamitische Republiek verzekeren. Dit betekende dan ook dat de islamitische principes dienden te wijken als dit het voortbestaan van de republiek bedreigde.¹⁹⁶

Deze laatste bepaling zou in 1988 leiden tot de oprichting van een nieuw orgaan door Khomeini dat moest bepalen wat in het belang van de staat was. Dit orgaan zal vanaf hier het Beoordelingscomité¹⁹⁷ worden genoemd. Dit comité was dus volledig ongrondwettig en vond zijn basis enkel in bepalingen van de Opperste Leider. Dit is een duidelijk voorbeeld van de absolute macht die Khomeini zichzelf aanmat.¹⁹⁸

Nog een voorbeeld van de wetgevende macht die Khomeini aanwendde, had betrekking op de werking van het Hooggerechtshof. Khomeini besliste dat de rechters in het Hooggerechtshof niet dienden op te treden als een raad, maar dat hun taken verdeeld moesten worden waarbij de individuele rechters een grotere onafhankelijkheid en individuele verantwoordelijkheid hadden.¹⁹⁹

Niet enkel in de wetgevende macht had Khomeini een grote invloed, dit was evenzeer zo met betrekking tot de uitvoerende macht. Zo bepaalde Khomeini de hoofdlijnen van het buitenlands beleid en hoe aan deze hoofdlijnen uitvoering diende te worden gegeven. De kern van Khomeini's visie wordt het best weerspiegeld in de slogans die

---

¹⁹⁵ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 64

¹⁹⁶ HALPER, LOUISE, *Law, Authority and Gender in Post-Revolutionary Iran*, Buffalo Law Review, January 2007, p 1168

¹⁹⁷ Deze naam is afkomstig van mijzelf bij gebrek aan een beter alternatief. In verschillende bronnen wordt dit orgaan met evenveel verschillende namen aangeduid. In de Engelstalige versie van de huidige grondwet wordt dit het 'National Exigency Council' genoemd. Terwijl andere bronnen spreken over een 'Assessment Council' of nog 'Expediency Council'.

¹⁹⁸ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 60-65

¹⁹⁹ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 66

hij in die tijd opstelde zoals: “Noch west, noch oost”, “Oorlog, oorlog tot de overwinning” of nog “Verwerp het ongeloof!”. Khomeini hield zich ook niet in om andere staten te identificeren met het kwaad. Zo zag hij de Verenigde Staten van Amerika als ‘de grote Satan’.

Zijn aversie voor andere niet-islamitische staten kwam dan ook duidelijk tot uiting in zijn speeches:

“It is clear to the whole and to those who bear official responsibility that the survival and the consolidation of the Islamic Republic of Iran depends on a policy which rejects both the East and the West. Disavowal of such a policy amounts to betrayal of Islam and the Muslims, and will lead to the degradation of the dignity, the independence and the reputation of the land and the nation of Iran... God grant that the brave people of Iran gather their revolutionary hate and anger and direct the flames of their wrath – which will annihilate all forms of oppression – against the criminal Soviet Union and the world-devouring USA, as well as against the henchmen of these two powers, so that, through the grace of God, the flag of the true Mohammadan Islam will be raised over the whole world, and those deprived of their rights, along with the barefoot and the virtuous, will become lords over the earth.”²⁰⁰

Hoewel hier moet vermeld worden dat Khomeini opnieuw tekenen van wispelturigheid vertoonde. Aan de ene kant verkondigde Khomeini dat de Verenigde Staten van Amerika de duivel was, maar anderzijds was het Khomeini die toestemming gaf tot onderhandelingen met de Verenigde Staten van Amerika om wapens te kopen toen die nodig waren voor de oorlog tegen Irak. Ondanks deze anekdote moet het duidelijk zijn dat Khomeini een zeer grote invloed had op het buitenlands beleid.²⁰¹

Khomeini liet zich niet enkel in met het buitenlands beleid, maar mengde zich ook in binnenlandse aangelegenheden. Hij stelde ook voor het binnenlands beleid algemene

---

²⁰⁰ ASGHAR, SHIRAZI; O’KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 69

²⁰¹ ASGHAR, SHIRAZI; O’KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 70

richtlijnen op die ervoor moesten zorgen dat het bestuur van de clerus zoveel mogelijk werd bestendig en die bovendien de machtsstrijd tussen de verschillende groeperingen binnen de staat diende te beheersen. Zijn invloed op het binnenlands beleid was dus even extensief als op het buitenlands beleid.²⁰²

Khomeini had ook een aanzienlijke macht over het aanstellen en het ontslaan van officiële functionarissen. Dit was een bevoegdheid die wel voorzien was in artikel 110 van de grondwet, maar de invulling die Khomeini er in de praktijk aan gaf, ging de grenzen van dit artikel ver te buiten. Zo was er bijvoorbeeld het ontslag van president Bani Sadr. In overeenstemming met de grondwet speelde de *Majles* in dit ontslag wel een rol, maar het was Khomeini dit de knoop doorhakte voor de *Majles* en overging tot het ontslag van de president.^{203 204}

Khomeini had echter nog een grotere invloed dan enkel persoonlijk interveniëren in het staatsbestel. Daarnaast maakte Khomeini immers ook gebruik van vertegenwoordigers van de Opperste Leider. Deze vertegenwoordigers waren verspreid over het hele staatsapparaat, hoewel er nergens in de grondwet een basis was voorzien voor deze functies. Officieel werd gesteld dat deze vertegenwoordigers van de Opperste Leider enkel een toezichtshoudende functie hadden. De macht van deze vertegenwoordigers ging echter veel verder dan louter toezicht. In de overheden waar zij gestationeerd waren, bepaalden zij in feite echter het volledige beleid in overeenkomst met de Leider zijn richtlijnen. Het gebruik van deze vertegenwoordigers werd zeer gevat samengevat door Hojjat al-Eslam Hadi Khamenei die in 1989 in het comité zetelde voor de herziening van de grondwet toen hij zei dat Khomeini's kantoor slechts uit één kamer bestond maar dat zijn handen tot in de verste uithoeken van de republiek reikten.²⁰⁵

---

²⁰² ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 71

²⁰³ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 71

²⁰⁴ zie ook 4.2.1.3 *De machten en bevoegdheden van de Opperste Leider*

²⁰⁵ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 73-74

Khomeini was erin geslaagd om gedurende zijn aanstelling als Opperste Leider een ongekennde macht te krijgen die in pure macht niet moest onderdoen voor de sjah voor hem. Hij verenigde in het ambt van Opperste Leider macht die zich uitstreckte over de verschillende machten van de Islamitische Republiek Iran en kon zoals geen heerser voor hem had voorgedaan zijn gedachtegoed aan de staat en de bevolking opdringen. Khomeini wist ook als geen ander de verschillende machtsgroepen binnen de staat bij hun streven naar meer macht in evenwicht te houden. Hij deed dit op een zodanige manier dat hijzelf over een zo groot mogelijke macht bleef beschikken.

Zijn opvolger, Khamenei zou nooit over dezelfde graad van macht beschikken ondanks verschillende pogingen om zich meer te vestigen. Dit hing deels samen met de charismatische machtsbasis waarop Khomeini in tegenstelling tot zijn opvolger kon leunen. Zo faalde Khamenei erin om de verschillende machtsgroepen in balans te houden.²⁰⁶ Hij werd verplicht om meer en meer de steun te zoeken van mensen met dezelfde overtuigingen als hij, met name de conservatieve clerus. Hierdoor verloor hij meer en meer de status van iemand die boven de verschillende machtsgroepen stond en werd hij meer en meer deel van één van hen. Bovendien had Khamenei een relatief lage status binnen de clerus waardoor zijn geloofwaardigheid als rechtmatige opvolger van Khomeini werd verminderd. Hoewel niet kan gesteld worden dat Khamenei zonder macht zou zijn, is hij er niet in geslaagd om tot dezelfde hoogte te stijgen als zijn voorganger. Dit blijkt tevens uit het feit dat in de loop van 1997 ayatollah Montazeri die eens als opvolger genoemd was van Khomeini de legitimiteit betwistte van Khamenei als Opperste Leider.²⁰⁷ Khamenei slaagde er dus niet even moeiteloos als Khomeini in om een ijzersterke greep op de natie te behouden. Dat werd in datzelfde jaar pijnlijk duidelijk toen de gematigde Khatami erin slaagde om een overduidelijke overwinning te behalen in de presidentsverkiezingen. Het feit dat Khamenei als Opperste Leider niet dezelfde positie heeft als Khomeini moet men wijten aan de herziening van de grondwet en de wijzigingen die men aan het ambt deed. Of zoals sommigen het stellen:

---

²⁰⁶ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 77

²⁰⁷ DHOOGHE, J., LUCIEN, *Meddling with the Mullahs: An Analysis of the Iran and Libya Sanctions Act of 1996*, Denver Journal of International Law and Policy, Fall 1998, p 11

“De faqih werd verondersteld van onfeilbaar te zijn, maar de herziening van de grondwet stond toe dat een gewoon mens aangeduid kan worden als Opperste Leider, een mens zonder heilige inborst, zonder een verheven religieus intellect...om over het land te heersen...en het volk wordt nog steeds verwacht van deze te gehoorzamen en volgen alsof hij de verheven faqih is.”²⁰⁸

Men kan stellen dat de macht van Opperste Leider Khomeini niet volledig werd doorgegeven aan zijn opvolger, maar eerder verspreid werd over de verschillende instellingen van de Islamitische Republiek.²⁰⁹

4.2.1.5. De grondwetsherziening van 1989

De grondwetsherziening was onvermijdelijk voor Khomeini. Hij kon niet anders dan de toestemming geven voor de creatie van een comité voor de herziening van de grondwet. Deze herziening zou niet mogelijk geweest zonder twee specifieke factoren. Enerzijds zat Khomeini verlegen met de overgave in de oorlog tegen Irak. Khomeini pleitte acht jaar lang voor het voortzetten van de oorlog. Over het verlies van soldaten zei hij dat zij de Islam dienden en dat zij door te sterven op het slagveld als martelaars de grenzen van het mysticisme in één nacht wisten te overschrijden. Dit was volgens Khomeini een onderneming waarvan zelfs de mystici eeuwen gedroomd hadden. In feite wou Khomeini niet de schande dragen die een overgave met zich zou meebrengen. Het was uiteindelijk onder nationale en internationale druk dat Khomeini een einde maakte aan de vijandelijkheden en de VN Veiligheidsraad – resolutie die een wapenstilstand oplegde aannam.²¹⁰

---

²⁰⁸ PARVISH DANESHVAR in SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 378

²⁰⁹ ASGHAR, SHIRAZI; O’KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 78 - 79

²¹⁰ BRUMBERG, D., *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 126-130

Daarnaast was er ook het probleem van de opvolging van Khomeini dat begon op te spelen. De vraag was natuurlijk waar al de macht naartoe zou gaan waarover Khomeini toen beschikte. Deze vraag werd alsmaar belangrijker naarmate Khomeini steeds meer te kampen kreeg met een slechtere gezondheid. Aanvankelijk – in midden jaren '80 – bleek dit niet zo een probleem. Er was immers een opvolger aangeduid voor Khomeini. Die opvolger was ayatollah Montazeri tot hij nogal dissidente ideeën ontwikkelde. Tevens geloofde hij zelf niet in de absolute heerschappij van de Opperste Leider, maar vond hij dat deze zich bij zijn beleid in grotere mate diende te laten informeren door experts en verscheidene intellectuelen om een beter gefundeerd oordeel te kunnen maken.²¹¹

Het ambt van de Opperste Leider onderging als gevolg van de grondwetsherziening een grote verandering. Het meest opvallende aan deze veranderingen is de splitsing tussen *faqih* en *marja'iyat*. Dit houdt in dat de Opperste Leider nog steeds diende te voldoen aan de vereiste van kennis op het gebied van Islamitisch recht, maar dat de Opperste Leider niet noodzakelijk een *marja'iyat* of bron van imitatie moest zijn. In de grondwet werd dit duidelijk weerspiegeld door de aanpassing van een aantal kernartikels betreffende de Opperste Leider. Zo werd allereerst artikel 5 gewijzigd. In het oud artikel 5 werd gesproken over een rechtvaardige en rechtschapen *faqih* die bekleed werd met de taak van leider indien hij door een meerderheid van het volk als zodanig erkend en aanvaard werd. Deze laatste vereiste duidde zoals eerder vermeld op de charismatische band die Khomeini had met het volk. Deze vereiste werd bij de herziening echter geschrapt. Deze wijziging is op twee manieren te interpreteren. Enerzijds kan men dit zien als een versoepeling.²¹² Anderzijds was de macht van Khomeini grotendeels gebaseerd op zijn band met het volk. Net die vereiste van een band met het volk werd geschrapt. De bevoegdheden van de Opperste Leider werden wel uitgebreid door de aanpassing van artikel 110. Deze uitbreiding was nodig omdat

---

²¹¹ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 375

²¹² SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 377

door het comité dat de grondwet herzag, gevreesd werd dat het wegnemen van de vereiste van *marja'yyat* een nadelig effect zou hebben op de gehoorzaamheid van het volk aan de Opperste Leider.²¹³ Door de grondwetsherziening werd het ambt van Opperste Leider dus ten dele uitgehold. De bevoegdheden die de Opperste Leider erbij kreeg waren de volgende:

- ❖ De Opperste Leider mag het algemeen beleid van de Islamitische Republiek Iran bepalen in samenspraak met het Beoordelingscomité.²¹⁴
- ❖ Hij kreeg tevens de bevoegdheid om toezicht uit te oefenen over de uitvoering van het algemeen beleid. Hoewel nergens verduidelijkt wordt wat dit toezicht juist inhoudt.²¹⁵

Het bleef echter niet enkel bij deze wijziging. Artikel 9 werd op zodanige wijze herschreven dat de vereiste die stelde dat de Opperste Leider een man diende te zijn met een zeker intellect en andere eigenschappen die hem kwalificeerden als *marja'yyat* volledig verdween. Het nieuwe artikel sprak nergens meer over *marja'yyat*. De Opperste Leider diende volgens het nieuwe artikel 109 wel nog steeds een man te zijn die een zekere graad van geleerdheid bezat die hem in staat stelde om bekwaam te zijn op het gebied van de *fiqh*.²¹⁶

Alle veranderingen waren er dus op gericht om de charismatische basis van de macht van de Opperste Leider weg te halen. Dit werd vervolledigd in artikel 107 van de grondwet. Het oude artikel stelde dat de Opperste Leider onder de *marja'yyat* enkel erkend kon worden door een doorslaggevende meerderheid van het volk. Het artikel voorzag ook dat deze populaire meerderheid kon ontbreken. In zo een geval diende een door het volk verkozen Assemblee van Experts de *marja'yyat* aan te stellen of een Raad van Leiderschap als in één enkele persoon niet de nodige kwaliteiten konden worden vastgesteld. Het nieuwe artikel stapte af van de erkenning van de

---

²¹³ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 377

²¹⁴ Art 110, 1 Grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²¹⁵ Art 110, 2 Grondwet van de islamitische Republiek Iran

²¹⁶ *Fiqh* of plichtenleer verwijst naar de jurisprudentie binnen de shari'a, het islamitisch recht.

Opperste Leider door een meerderheid van het volk en bovendien werd hij niet onder de *marja'iyat* gekozen. De gewijzigde versie spreekt enkel nog over de Assemblee van Experts die de Opperste Leider zal kiezen onder de *foqaha* of religieuze juristen die de nodige kwaliteiten bezitten.²¹⁷

Deze Assemblee van Experts is dus nog de enige instantie die bevoegd was om de Opperste Leider aan te duiden. Om er zeker van te zijn dat de juiste persoon tot Opperste Leider wordt verkozen, werden er wel een aantal veiligheidsmaatregelen ingebouwd. Dit doel verwezenlijkte men via de vereisten om lid te zijn van de Assemblee van Experts. De leden dienden aanvankelijk in staat zijn tot *ejtehad*. Dit betekent dat zij in staat moesten zijn om door interpretatie van de islamitische principes en bronnen tot nieuwe inzichten te komen. Verder dienden zij in staat te zijn om de potentiële *marja'iyat* te herkennen. Deze kwaliteiten dienden vastgesteld te worden door drie gerenommeerde professoren van religieuze scholen. Deze vereisten werden gaandeweg nog strenger. Als een eerste stap werden de kandidaten niet langer beoordeeld door professoren. Daarentegen was het de Raad der Hoeders die instond voor het oordeel over de eigenschappen van de kandidaten. Een tweede en latere stap was dan de vereiste van een hogere graad van deskundigheid van de kandidaten. De vereiste van *ejtehad* werd verlaten en de kandidaten dienden de hogere graad van *mojtahed* behaald te hebben. Daarnaast moest dit vastgesteld worden op basis van schriftelijke en mondelinge examens. Door deze toelatingsvereisten te verzwaren slaagde het conservatieve regime erin om ongewenste personen uit de Assemblee van Experts te houden en zo de keuze van de Opperste Leider of de Raad van Leiderschap te beïnvloeden.²¹⁸

Het ambt van Opperste Leider werd door de grondwetsherziening volledig ontdaan van zijn charismatische basis voor het leiderschap. De nieuwe Opperste Leider of de uitoefening van zijn functie diende gelegitimeerd te worden op basis van uitsluitend rationele elementen. Men kan dus wel stellen dat de herziening in 1989 een immense impact had op de invulling van het ambt van Opperste Leider. Khomeini stierf in juli

---

²¹⁷ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 147-149

²¹⁸ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p108

van datzelfde jaar. Ongetwijfeld was men er nooit in geslaagd om deze wijzigingen door te voeren tijdens het leven van Khomeini.

4.2.2. *De Raad der Hoeders*

4.2.2.1. *Het lidmaatschap van de Raad der Hoeders*

De Raad der Hoeders bestaat uit twaalf leden. Het wordt duidelijk uit de samenstelling hoe groot de invloed is van de Opperste Leider op de Raad der Hoeders. Zes van de twaalf leden worden met name door de Opperste Leider zelf gekozen uit de *foqaha* of Islamitische juristen. Daarnaast worden ook nog zes burgerlijke juristen door de *Majles* gekozen uit kandidaten die voorgedragen worden door het hoofd van de rechterlijke macht. De aanstelling van de hoogste functionarissen van de rechterlijke macht is een prerogatief van de Opperste Leider. Zij moeten gespecialiseerd zijn in verschillende rechtsgebieden.²¹⁹ Hieruit blijkt duidelijk dat deze twaalf leden even goed allemaal rechtstreeks door de Opperste Leider zouden kunnen worden aangeduid. De leden van de Raad der Hoeders worden aangesteld voor een periode van zes jaar. Hoewel tijdens de eerste termijn na drie jaar de helft van elke groep op willekeurige wijze zal vervangen worden door nieuwe leden.²²⁰

4.2.2.2. *De bevoegdheden van de Raad der Hoeders*

De Raad der Hoeders heeft twee kerntaken. Deze raad moet immers waken over enerzijds de grondwet en anderzijds de islamitische principes en de *Shari'a*. Om deze taak in te vullen dient de Raad der Hoeders de overeenstemming na te gaan van de

---

²¹⁹ Art 91 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²²⁰ Art 92 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

wetten die door de *Majles* worden uitgevaardigd.²²¹ Alle wetgeving die de *Majles* wil uitvaardigen moet om die reden eerst naar de Raad der Hoeders worden gestuurd. Indien de wetgeving volgens de Raad der Hoeders niet overeenstemt met de te waarborgen principes dan zal zij deze wetgeving terug sturen naar de *Majles* ter herziening. Heeft de Raad der Hoeders geen aanmerkingen dan kan de wetgeving uitwerking krijgen.²²²

De werkwijze verschilt naargelang het gaat om overeenstemming met de islamitische principes of overeenstemming met de grondwet. Indien moet bepaald worden of er overeenstemming is met de islamitische principes dan is er een meerderheid nodig onder de *foqaha* in de Raad der Hoeders. Als het daarentegen om de overeenstemming met de grondwet gaat, is er een meerderheid nodig van alle leden van de Raad der Hoeders.²²³

Bijkomend ligt de bevoegdheid om de bepalingen van de grondwet te interpreteren ook exclusief bij de Raad der Hoeders.²²⁴ Zij dient eveneens toezicht te houden op de verkiezingen van verschillende instellingen, o.a. de verkiezing van de president en de *Majles*.²²⁵ Het belang van deze laatste bevoegdheid blijkt uit de meest recente presidentsverkiezingen in Iran en daaraan gekoppeld blijkt ook de macht van de Raad der Hoeders. Bij deze laatste verkiezingen was de positieve uitslag voor Mahmoud Ahmadinejad zeer controversieel. Door de aantijgingen van vals spel werd de Raad der Hoeders gedwongen om op te treden en een onderzoek in te stellen.²²⁶ Het verklaarde geen enkel element van vals spel te kunnen ontdekken. Dit was geen verrassing aangezien voor de verkiezingen Ahmadinejad de openlijke steun kreeg van de voorzitter van de Raad der Hoeders en de Raad der Hoeders samengesteld is uit conservatieve clerus. Het toekennen van de bevoegdheid om toezicht te houden op de verkiezing aan de Raad der Hoeders en niet aan de *Majles* ligt voor de hand. Door

---

²²¹ Art 91 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²²² Art 94 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²²³ Art 96 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

²²⁴ Art 98 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

²²⁵ Art 99 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

²²⁶ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13962558, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: "A hollow victory", 2 juli 2009

deze toewijzing kon de clerus immers een stevigere greep op de Islamitische Republiek houden.²²⁷

De Raad der Hoeders is echter nooit een instelling geweest die zich strikt aan de letter van de grondwet gehouden heeft. Het is wel een instelling die noodzakelijk is voor de Islamitische Republiek, want als er één instelling is die de belichaming moet vormen van de religieuze legitimatie van de wetgeving dan is het deze Raad der Hoeders. Daarom heeft de Raad der Hoeders zich nooit beperkt tot de controle van wetten en wetgevende initiatieven. De Raad der Hoeders heeft het ook op zich genomen om statutaire instrumenten (*a'in-nameh-e ejra'i*) van de Raad van Ministers en andere uitvoerende instanties aan controle te onderwerpen. Hetzelfde geldt voor decreten (*tasvib-nameh*) van de Raad van Ministers, verdragen (*qarardad*) die gesloten werden en allerhande statuten (*asas-nameh*). Dit behoort strikt grondwettelijk gezien niet tot de bevoegdheden van de Raad der Hoeders. Deze bevoegdheid wordt door de Raad der Hoeders zelf afgeleid uit artikel 4 van de grondwet. Dat artikel stelt dat alle wetten en reguleringen gebaseerd dienen te zijn op islamitische principes.²²⁸ Op basis van dit artikel heeft de Raad der Hoeders zijn eigen bevoegdheden aanzienlijk uitgebreid. Bovendien heeft de Raad der Hoeders zich ook bevoegd geacht om de wetten te interpreteren, hoewel dit een uitdrukkelijke bevoegdheid is van de *Majles* zelf.²²⁹ De bevoegdheid van de Raad der Hoeders werd eveneens veelvuldig gebruikt. Deze bevoegdheid werd vaak aangewend om de relatie te bepalen tussen de verschillende takken van de staat en tussen de personen in die takken.²³⁰

---

²²⁷ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 1996, 282p, p 62

²²⁸ Art 4 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²²⁹ Art 7 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²³⁰ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p 91-95

4.2.2.3. De Raad der Hoeders als de beschermer van de Shari'a

Het centrale doel van de Islamitische Republiek Iran is de toepassing van de *Shari'a* verwerken in het staatsbestel. Dit doel dient deels bereikt te worden door de toepassing van de *velayat-e faqih*. Ditzelfde doel wordt ook gediend door de Raad der Hoeders door hun toezicht op de wetgeving. De Raad der Hoeders dient dus te waken over de overeenstemming van de wetgeving met de islamitische principes.²³¹ De grondwet blijft echter volledig stil over welke principes dit gaat. Er wordt in de grondwet vaak verwezen naar '*islamitische principes*', maar in de islam zijn er verschillende soorten principes. De vraag is dan ook volgens welke principes de Raad der Hoeders dan wel zou moeten werken.

Zo kan er onderscheid gemaakt worden tussen islamitische principes of *mazavin* en islamitische wetten of *ahkam*. Khomeini was resoluut overtuigd van het feit dat de Raad der Hoeders zich moest laten leiden door de *ahkam*.

Hij leidde dit af uit hun perfectie:

*"God, he is beneficent and exalted, has sent down laws and customs for all things by means of His Prophet, God grants him and his descendant blessings and salvation. God has decreed laws for man before his embryo is formed until after his burial, just as He has laws for religion and for social and government matters."*²³²

Dit principe van de suprematie van het islamitisch recht zorgde echter ook voor problemen. Een voorbeeld hiervan stelde zich voor de islamitische rechtbanken in de jaren net na de revolutie. De prerevolutionaire wetten mochten niet meer gebruikt worden en dienden vervangen te worden door wetten die in overeenstemming waren met de islamitische principes. Dit was de taak van de Raad der Hoeders. Jammer

---

²³¹ Art 91 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²³² KHOMEINI in ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 161

genoeg waren de islamitische principes niet altijd technisch adequaat om moderne principes en complexe rechtssituaties vorm te geven. Dit gaf een grondwettelijk probleem²³³: er waren geen oude wetten meer om naar te verwijzen in een rechterlijk oordeel en bovendien waren er nog geen islamitische wetten aangezien die een zeer traag wetgevend proces dienden te doorlopen. Dit creëerde rechtsonzekerheid en een zeer moeilijke taak voor de rechtbanken. Om deze situatie op te lossen vroeg het Hooggerechtshof aan de Raad der Hoeders duidelijkheid in 1981. De vraag was eenvoudig, namelijk of alle niet-islamitische rechtsbronnen hun rechtskracht hadden verloren en bijgevolg niet meer mochten toegepast worden. De Raad der Hoeders was niet opgezet met deze vraag. Ze antwoordde eerst met te zeggen dat de Raad der Hoeders eerst deze wetten diende na te kijken zoals het tot haar rechtmatige bevoegdheid behoort. De prerevolutionaire wetten mochten dus van de Raad der Hoeders niet zomaar worden opgeschort. Het probleem werd dus niet opgelost. Bovendien nam de islamisering van de wetten veel tijd in beslag, dit tot groot ongenoegen van de Opperste Leider Khomeini. Het Hooggerechtshof probeerde dan nogmaals om het probleem snel aan te pakken en stelde een circulaire op voor de rechtbanken waarin het stelde dat de wetten die in strijd waren met de *Shari'a* geen toepassing meer hadden. De Raad der Hoeders stond echter geen inmenging in haar bevoegdheid toe en verklaarde die circulaire ongeldig. De enige geslaagde poging om meer vaart te krijgen in het proces kwam van de *Majles*. Zij gaf aan alle overheden de opdracht om de wetten die zij hanteerden in hun werk op te geven bij de Raad der Hoeders ter controle. De Raad der Hoeders zag dit initiatief eveneens als een inbreuk op zijn zelfstandige bevoegdheid, maar verklaarde zich niettemin bereid om mee te werken.²³⁴

De Raad der Hoeders waakt dus wel degelijk over de wetten. De manier waarop zij dit doet, is echter allesbehalve efficiënt en aangepast aan een moderne bestuursvorm. Bovendien verklaart de Raad der Hoeders slecht heel zelden op welke basis zij een deel van of een gehele wet afkeurt. De Raad der Hoeders zorgt daardoor voor veel vertraging. Ook Khomeini had dit begrepen. De wetten op basis van de islamitische

---

²³³ Artikel 166 GW vereist van de rechters dat hun oordeel gemotiveerd is en bovendien verwijst naar de wetsartikelen en de principes waarop het gebaseerd wordt.

²³⁴ ASGHAR, SHIRAZI, O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 160-165

principes en de *Shari'a* waren nog steeds het doel, maar daarnaast moest ook het belang van de staat een basis kunnen zijn voor wetgeving. Daarvoor bestond het Beoordelingscomité. Als de Raad der Hoeders een wet of wetsvoorstel van de *Majles* afkeurt, kan naar het Beoordelingscomité worden gegaan met de hoop op een goedkeuring daar. Verder zal er dieper op deze instelling worden ingegaan.

4.2.3. *De Majles van de Islamitische Republiek Iran*

4.2.3.1. *De samenstelling van de Majles*

De *Majles* bestaat uit 270 vertegenwoordigers van het volk, die bij geheime stemming rechtstreeks door het volk verkozen worden.²³⁵ Hoewel het aantal vertegenwoordigers kan uitgebreid worden in een wet. Dit is ook effectief gebeurd en het aantal zetels bedraagt nu 290, de gereserveerde zetels voor de minderheden inbegrepen. De legislatuur loopt over een periode van vier jaar.²³⁶ Er zijn eveneens zetels voorzien voor de minderheden in het land, hoewel deze beperkt zijn. Er is één zetel voor een Joodse vertegenwoordiger, één zetel voor een vertegenwoordiger van het Zoroastrianisme, één zetel voor een vertegenwoordiger die gedeeld gekozen wordt door de Assyrische en Chaldeïsche christenen en één zetel voor een vertegenwoordiger van de Armeense christenen uit het noorden en het zuiden.²³⁷

4.2.3.2. *De verkiezing van de Majles*

De verkiezingen van de leden van de *Majles* wordt beheerst door de Verkiezingswet die grotendeels ongewijzigd bleef sinds de eerste opstelling van de wet. Deze wet

---

²³⁵ Art 62, 64 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²³⁶ Art 63 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²³⁷ Art 64 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

werd voor het eerst uitgevaardigd in 1980 door de Revolutionaire Raad die na de revolutie het land diende te leiden en onderging later nog enkele kleine wijzigingen.²³⁸ Deze Verkiezingswet bevat twee grote onderdelen:

- ❖ De voorwaarden en de eigenschappen om zich kandidaat te stellen worden bepaald.²³⁹
- ❖ De procedure voor de evaluatie van de kandidaten wordt verduidelijkt.

De verkiesbaarheidvoorwaarden zijn de volgende:

- ❖ Geloven in de principes van de Islamitische Republiek Iran.
- ❖ De Iraanse nationaliteit hebben.
- ❖ De principes van de grondwet en *velayat-e faqih* respecteren.
- ❖ Een behoorlijke reputatie hebben in de streek waar ze opkomen.
- ❖ Een behoorlijke gezondheid hebben. Ze moeten op zijn minst kunnen zien, horen en spreken.
- ❖ Een minimum leeftijd bereikt hebben van 30 jaar en maximum 75 jaar.
- ❖ Er is bovendien een minimumvereiste van ontwikkeling.²⁴⁰

De wet vermeldt daarnaast tevens de personen die uitgesloten worden van de verkiezingen.²⁴¹ Het stemrecht wordt door de wet beperkt tot personen die:

- ❖ De Iraanse nationaliteit bezitten.
- ❖ Minstens 16 jaar oud zijn.
- ❖ Een behoorlijke mentale gezondheid hebben.²⁴²

Het evaluatieproces van de kandidaten voor de verkiezingen verloopt in drie fasen.²⁴³ Hier is het nodig om een idee te geven van de administratieve indeling van Iran. Het

---

²³⁸ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 1996, 282p, p 64

²³⁹ Art 27- 30 Verkiezingswet *Majles*

²⁴⁰ Art 28 Verkiezingswet *Majles*

²⁴¹ Art 29 – 31 Verkiezingswet *Majles*

²⁴² Art 27 Verkiezingswet *Majles*

land wordt ingedeeld in 30 provincies. De provincies zijn ingedeeld in 330 kleinere administratieve eenheden en die worden op hun beurt in 669 kiesdistricten opgedeeld. In de eerste fase worden de kandidaten geëvalueerd in elk kiesdistrict door een “Uitvoerend Verkiezingscomité” dat opgericht wordt door het Ministerie van Binnenlandse Zaken.²⁴⁴ Tijdens deze evaluatie wordt gekeken naar de kandidaat zijn militaire dienstjaren, arbeidsachtergrond en er moet bewijs geleverd worden van de loyaliteit aan de Islamitische Republiek. In de tweede fase is het de beurt aan het “Centraal Toezichthoudend Verkiezingscomité”.²⁴⁵ Dit comité overloopt nogmaals de kandidaten en het oordeel dat in de eerste fase werd gegeven. Zij kan het oordeel bevestigen of weerleggen dat werd geleverd door het Uitvoerend Verkiezingscomité. De derde en laatste fase is die waarin de Raad der Hoeders nogmaals de kandidaten evalueert en uiteindelijk zal beslissen of deze al dan niet tot de verkiezingen zullen worden toegelaten. Het is de Raad der Hoeders die ook het laatste woord heeft in dit proces. De Raad kan beslissen om kandidaten die door één of beide organen goedkeuring hebben verkregen te weigeren en omgekeerd kan zij geweigerde kandidaten tevens zelf een goedkeuring verlenen. Gezien de Raad der Hoeders samengesteld is uit conservatieve clerus zullen weinig oppositieleden kans zien om zelfs maar toegelaten te worden tot de verkiezingen. Desgevallend is er wel een beroep voorzien bij de Raad der Hoeders tegen het oordeel van de andere organen.²⁴⁶

De verkiezingen zelf verlopen ook in twee rondes.²⁴⁷ De kandidaten dienen een bepaalde meerderheid te halen van het totaal uitgebrachte stemmen om verkozen te geraken. In de laatste aanpassing was dit één vierde van het totaal uitgebrachte stemmen tijdens de eerste fase. Als in bepaalde kiesdistricten de kandidaten niet de

---

²⁴³ www.sssup.it/UploadDocs/4611_2_A_A_Background_to_Iran_s_Forthcoming_Majlis_Elections_Guy_Engelman_01.pdf, geraadpleegd op 11/08/2009, ENGELMAN, GUY, “*A background to the forthcoming Majlis election*”, The Washington Institute for Near East Policy, February 2, 2000, p 1

²⁴⁴ Art 31 Verkiezingswet *Majles*

²⁴⁵ Art 32 Verkiezingswet *Majles*

²⁴⁶ Art 52 Verkiezingswet *Majles*

²⁴⁷ Art 8 Verkiezingswet *Majles*

kiesdrempel halen, dan gaan de kandidaten met het meeste aantal stemmen door naar een tweede ronde.²⁴⁸

Pas als deze verkiezingen doorlopen zijn, kan de nieuwe *Majles* worden ingesteld. De leden van de *Majles* dienen dan een eed te zweren bij hun aanstelling als parlamentslid. Deze eed bevat naast godsdienstige elementen die ook in de grondwet van 1906 verwerkt zaten meer elementen die verwijzen naar de trouw aan de principes van de Islamitische Republiek²⁴⁹:

“In de naam van God, de Medelevende, de Genadevolle....zweer ik bij God....om de heiligheid van de Islam te beschermen en de verwezenlijkingen van de Islamitische Revolutie van het Iraanse volk te beschermen alsook de grondbeginselen van de Islamitische Republiek....”

4.2.3.3. De bevoegdheden van de *Majles*²⁵⁰

De zittingen van de *Majles* dienen openbaar te zijn. Daarenboven moeten er geschreven verslagen worden bijgehouden van deze zittingen die toegankelijk zijn voor het publiek via radio of via officiële kranten. Deze openbaarheid kan in geval van nood worden opgeheven.²⁵¹

Het is de taak van de *Majles* om wetten op te stellen.²⁵² Deze wetten dienen natuurlijk in overeenstemming te zijn met de islamitische principes en met de grondwet. Het is

---

²⁴⁸www.sssup.it/UploadDocs/4611_2_A_A_Background_to_Iran_s_Forthcoming_Majlis_Elections_Guy_Engelman_01.pdf, geraadpleegd op 11/08/2009, ENGELMAN, GUY, “*A background to the forthcoming Majlis election*”, The Washington Institute for Near East Policy, February 2, 2000, p 1

²⁴⁹ zie ook de eed van de grondwet van 1906

²⁵⁰ Het gaat om een korte opsomming van de belangrijkste bevoegdheden van de *Majles*. Het is geenszins de bedoeling om een exhaustieve opsomming te bekomen.

²⁵¹ Art 69 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁵² Art 71 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

de taak van de Raad der Hoeders om daarop toe te zien.²⁵³ De *Majles* heeft enkel een wettelijke hoedanigheid en wetgevende bevoegdheid als er een Raad der Hoeders is ingesteld.²⁵⁴ Het valt binnen de bevoegdheid van de *Majles* om de wet te interpreteren.²⁵⁵ De *Majles* heeft een algemeen onderzoeksrecht betreffende alle zaken die te maken hebben met het staatsgebeuren.²⁵⁶

De *Majles* heeft ook een aantal belangrijke bevoegdheden met betrekking tot de uitvoerende macht. Zo zal de *Majles* met betrekking tot de Raad van Ministers eerst een motie van vertrouwen moeten stemmen alvorens deze zijn werkzaamheden kan aanvatten.²⁵⁷ De *Majles* kan op verzoek van ten minste één vierde van zijn leden vragen stellen aan de president of aan ministers betreffende hun werkzaamheden.²⁵⁸ De *Majles* kan ook een individuele minister of de voltallige Raad van Ministers interpelleren in de gevallen dat zij dat nodig vinden. De geïnterpelleerde minister of de voltallige raad zal de *Majles* tevreden moeten stellen om terug het vertrouwen van de *Majles* te winnen. Slagen zij daar niet in dan zullen zij uit hun functie ontheven worden.²⁵⁹ De *Majles* is tevens bevoegd om klachten te onderzoeken betreffende de werkzaamheden van de uitvoerende macht of de rechterlijke macht.²⁶⁰

De *Majles* bezit dus een groot bevoegdhedenpakket volgens de grondwet. Niettemin wordt de kerntaak van de *Majles* er niet op vereenvoudigd door het bestaan van de Raad der Hoeders. Deze moeilijkheid is enigszins verholpen door het in leven roepen van het Beoordelingscomité.

Bij deze bevoegdheden dienen een aantal opmerkingen te worden gemaakt. Ten eerste dient de noodmaatregel vermeld te worden. Deze noodmaatregel of *qa'edeh-e*

---

²⁵³ Art 72 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁵⁴ Art 93 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁵⁵ Art 73 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁵⁶ Art 76 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁵⁷ Art 87 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁵⁸ Art 88 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁵⁹ Art 89 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁶⁰ Art 90 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

*zarurat*²⁶¹ viel onder de secundaire wettelijke categorieën of '*anavin-e sanaviyeh*. De primaire wettelijke categorieën zijn dan de regels die gebaseerd zijn op de principes van de *Shari'a*. Deze maatregel kon worden gebruikt om de *Shari'a* te omzeilen ingeval van nood. De vereisten voor nood waren de volgende:

- ❖ Er mag geen verlangen zijn om het verboden gedrag te stellen.
- ❖ De noodtoestand die ingeroepen wordt moet van voortdurende aard zijn.
- ❖ Het verboden gedrag mag slechts in evenredige mate tot de noodtoestand gesteld worden.

De Raad der Hoeders heeft wetten die gestemd werden op basis van deze regel steeds verworpen omwille van hun tegenstrijdigheid met de *Shari'a*. Zo waren er wetten over eigendomsbeperking die gebaseerd werden op de noodmaatregel. De Raad der Hoeders stelde dat deze in strijd waren met het principe van '*taslit*'. Dit islamitisch principe stelt zoveel als 'dat eenieder meester is over zijn eigen goed'. De *Majles* kon dus een noodtoestand inroepen en met een 2/3 meerderheid het oordeel van de Raad der Hoeders naast zich neerleggen. Met de oprichting van het Beoordelingscomité speelde de *Majles* dit recht echter kwijt aangezien het Beoordelingscomité moest bepalen of wetgeving in het belang was van de staat en zodoende het oordeel van de Raad der Hoeders kon omzeilen.²⁶²

Verder kan betreffende de motie van vertrouwen die de *Majles* diende te verlenen aan de Raad van Ministers ook een bemerking gemaakt worden. De leden van de *Majles* zijn vaak lage functionarissen die tot een bepaalde machtsgroep behoren. Zodoende is een motie van vertrouwen voor de Raad van Ministers geen probleem, aangezien de leden van de *Majles* hun meerderen hierin zullen volgen. Deze bevoegdheid verliest daardoor dan ook enigszins zijn betekenis. De enige met een aanzienlijke macht is de

---

²⁶¹ Deze noodmaatregel werd gebaseerd op enkele Koranverzen, 2/173 en 6/145 die handelt over het eten van verboden vlees. Uit de verzen is af te leiden dat dit vlees in omstandigheden van uiterste nood gegeten mag worden.

²⁶² ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 175

voorzitter van de *Majles*. Deze macht is echter bekomen buiten de *Majles* en net daarom schopt iemand het tot voorzitter.²⁶³

4.2.3.4. *Het wetgevend proces*

Zoals al blijkt is dit een zeer specifiek proces dat eigen is aan de Islamitische Republiek Iran. De wetsvoorstellen die in de *Majles* besproken worden dienen om te beginnen in overeenstemming te zijn met islamitische principes en natuurlijk de grondwet.²⁶⁴ Dit voorstel dient dan langs de Raad der Hoeders te gaan om de overeenstemming ervan te controleren met de Islam en de grondwet. Stellen zij vast dat dit niet het geval is dan stellen zij resoluut hun veto en zal de *Majles* het voorstel moeten aanpassen. De Raad der Hoeders maakt veelvuldig gebruik van dit recht. Hoewel dit met de grondwetswijziging van 1989 gewijzigd is. Met deze herziening werd het Beoordelingscomité in de grondwet opgenomen en werd het mogelijk voor de *Majles* om na een weigering van de Raad der Hoeders een wetsvoorstel nogmaals door het Beoordelingscomité te laten beoordelen. Hierdoor verminderde het aantal gestrande wetsvoorstellen.²⁶⁵

De wetgevende taak van de *Majles* wordt ook enigszins bemoeilijkt door de wetgevende macht die de andere instellingen in het staatsbestel uitoefenen. Men kan bijvoorbeeld denken aan Khomeini als Opperste Leider die een zeer grote invloed had op het ontstaan van wetgeving of simpelweg zelf wetgeving uitvaardigde terwijl dit prerogatief duidelijk voorbehouden was aan de *Majles*. De Raad der Hoeders kan men tot het moment van de grondwettelijke verankering van het Beoordelingscomité beschouwen als de de facto wetgever binnen de Islamitische Republiek. Zij hebben sinds het ontstaan van de republiek een onmiskenbare invloed gehad op de wetgeving. Het Beoordelingscomité heeft ook zijn invloed op de wetgeving door de bevoegdheid

---

²⁶³ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 291-307

²⁶⁴ Art 72 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁶⁵ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 91-95

die zij door de grondwet toegewezen kreeg. Naast deze wettelijke bevoegdheid heeft het Beoordelingscomité zoals ook andere instellingen van de Islamitische Republiek Iran gebruik gemaakt van een wetgevende bevoegdheid die zij krachtens de grondwet niet bezit op basis van *maslahat* of de belangen van de staat.²⁶⁶

De wetgeving zelf binnen de Islamitische Republiek Iran is dan ook een zeer complexe zaak. Zo zijn er een veelheid aan bronnen en bovendien bijna evenveel soorten wetgeving. In de Islamitische Republiek Iran zijn er natuurlijk de Islamitische wetten die voortkomen uit de *Shari'a* of gebaseerd zijn op de *masavin* of *ahkam*²⁶⁷. Daarnaast ligt het binnen de mogelijkheden van de Opperste Leider om *fatvas* uit te vaardigen die nagevolgd dienen te worden. Zeker in het geval van Khomeini die een grote charismatische machtsbasis had was dit het geval. Dat de *fatvas* een bron van recht kunnen zijn in de Islamitische Republiek Iran wordt bijvoorbeeld geïllustreerd door het feit dat rechters bij gebrek aan een specifieke wet zich bij hun oordeel mogen baseren op authentieke *fatvas* van de Opperste Leider.²⁶⁸ Daarnaast waren er tevens wetten die niet gebaseerd waren op de *Shari'a* maar in het belang van de staat (*maslahat*) werden opgesteld. Dit worden ook wel staatsverordeningen genoemd. De grondwet zelf vertelt zeer weinig over de verschillende instrumenten. Bovendien maken verschillende instellingen ook ongrondwettig gebruik van wetgevende macht. De bronnen van de instrumenten zijn ook zeer uiteenlopend. Zoals reeds vermeld is het de centrale idee dat de wetten gebaseerd zijn op de primaire Islamitische principes. Ook kunnen er wetten gebaseerd worden op secundaire principes, zoals de noodmaatregel. Daarnaast zijn er de wetten die gebaseerd worden op het belang van de staat of *maslahat*. Dit is nodig waar de *Shari'a* niet aangepast is aan moderne rechtssituaties.

Door deze factoren is de *Majles* een betrekkelijk zwak orgaan terwijl het in de grondwet toch een belangrijke taak toegewezen kreeg. Hier dient tevens het verschil met de grondwet van 1906 opgemerkt te worden. In de grondwet van 1906 werd de oprichting van een Senaat voorzien. Deze Senaat werd echter pas ingesteld vijftig jaar

---

²⁶⁶ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 92-95 en 291-307

²⁶⁷ zie ook 3.2 Ayatollah Ruhollah al-Musavi Khomeini

²⁶⁸ Art 167 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

later. De grondwet van de Islamitische Republiek Iran bevat geen voorzieningen meer voor de oprichting van een Senaat. Dit orgaan is dus na de Islamitische Revolutie weggefallen.

4.2.4. *Het Beoordelingscomité*²⁶⁹

4.2.4.1. *De legaliteit van het Beoordelingscomité*

De eigenlijke naam van dit comité is *Majma'e- Tashkhise Maslahat-e Nazam* of letterlijk vertaald 'De Raad die instaat voor het beoordelen van wat in het belang is van de staat'. Dit orgaan bestond officieus reeds van 1981. Het is pas later dat dit orgaan een basis in het recht zal vinden. Dit orgaan werd door Khomeini ingesteld om het mogelijk te maken om de *Shari'a* te omzeilen en wetgeving te kunnen uitvaardigen die niet op die principes diende gebaseerd te zijn. Dit orgaan werd door Khomeini officieel opgericht in 1988. Daarvoor maakte hij gebruik van een staatsverordening om het controversiële karakter van het orgaan te omzeilen. Khomeini koos zelf de leden van het Beoordelingscomité. Hij bepaalde bovendien ook hun taken en bevoegdheden. Het Beoordelingscomité legde in oktober 1989 zijn eigen statuten vast die door Khomeini dan in november 1989 werden bevestigd. Bij de grondwetsherziening werd het Beoordelingscomité dan grondwettelijk verankerd in artikel 112.

---

²⁶⁹ Zoals reeds hierboven vermeld is de naam Beoordelingscomité door mijzelf aangenomen bij gebrek aan beter alternatief en bij gebrek aan éénduidigheid in de geraadpleegde bronnen. De Engelstalige versie van de grondwet spreekt over het 'National Exigency Council'. Bepaalde bronnen spreken dan eerder over 'the assessment council' of nog 'Expediency Discernment Council'. Aangezien de hoofdtak van dit orgaan erin bestaat om uit te maken wat in het belang van de staat is, lijkt het mij niet onlogisch om dit orgaan het Beoordelingscomité te noemen.

4.2.4.2. *De samenstelling en bevoegdheid van het Beoordelingscomité*

Artikel 112 stelt dat de leden van het Beoordelingscomité permanent in functie zijn, hetgeen er op wijst dat het weldegelijk om een staand orgaan gaat. De leden zijn daarentegen wel vervangbaar. Volgens artikel 112 kan het Beoordelingscomité samenkomen op bevel van de Opperste Leider telkens de Raad der Hoeders van oordeel is dat een wetsvoorstel van de *Majles* strijdig is met de principes van de *Shari'a* of de grondwet. Daarnaast is in het artikel vermeld dat de Opperste Leider elke andere zaak kan voorleggen aan het Beoordelingscomité.²⁷⁰

De afbakening van de bevoegdheid in de grondwet stemt echter niet overeen met de praktijk. Het Beoordelingscomité deinst er niet voor terug om zijn bevoegdheid te overschrijden en zelfs zijn eigen statuten te overtreden. Bijvoorbeeld in de periode van herfst 1992 tot 1996 zijn er van de vijftig uitspraken die het Beoordelingscomité uitbracht slechts 14 die omwille van onenigheid tussen de *Majles* en de Raad der Hoeders uitgebracht zijn. Het Beoordelingscomité kan beschouwd worden als één van de vele organen in de Islamitische Republiek Iran die wetgevend optreedt ondanks dat daarvoor geen rechtsgrond aanwezig is.²⁷¹

---

²⁷⁰ Art 112 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁷¹ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 93-94; p 234-236; p 291-307

4.2.5. *De president van de Islamitische Republiek Iran*

4.2.5.1. *Het ambt van de president*

Het presidentsschap is volgens de grondwet het hoogste ambt na het ambt van Opperste Leider. Hij draagt de verantwoordelijkheid om de grondwet te implementeren en doet dit in de hoedanigheid van hoofd van de uitvoerende macht.²⁷² De president wordt rechtstreeks verkozen door het volk voor een ambtstermijn van vier jaar.²⁷³

De president verkiezen is een kans voor het volk om rechtstreeks deel te nemen aan het staatsbestel. Deze zeldzame kans wordt echter beperkt in diezelfde grondwet. De president dient immers te voldoen aan een aantal vereisten. De president moet een religieuze of politieke persoonlijkheid zijn die een aantal specifieke eigenschappen bezit. Zo moet de president o.a. de Iraanse nationaliteit hebben, moet hij zich kunnen beroepen op een smetteloos verleden en hij moet een vast geloof hebben in de grondbeginselen van de Islamitische Republiek Iran.²⁷⁴ Daarnaast is er een strenge selectieprocedure voor de kandidaten. De president dient bovendien bij zijn aantreding een gelijkaardige eed te zweren als de parlementsleden.²⁷⁵

---

²⁷² Art 113 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

²⁷³ Art 114 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

²⁷⁴ Art 115 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

²⁷⁵ Art 121 grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979

4.2.5.2. De verkiezing van de president²⁷⁶

De presidentsverkiezingen worden beheerst door de Presidentiële Verkiezingswet. In deze wet worden de Raad der Hoeders en het Ministerie van Binnenlandse Zaken als de twee belangrijkste organen aangeduid voor de verkiezingen. Het Ministerie van Binnenlandse zaken zorgt voor de administratieve organisatie en de Raad der Hoeders heeft het toezicht op het verloop van de verkiezingen.²⁷⁷

Voor de verkiezingen worden door het Ministerie van Binnenlandse Zaken “Uitvoerende Verkiezingscomités” opgericht.²⁷⁸ Deze comités worden op elk administratief niveau ingesteld.²⁷⁹ Deze comités staan in voor puur administratieve taken zoals het bepalen van het aantal en de locatie van de kiesbureaus²⁸⁰, het op de hoogte brengen van de bevolking van de verkiezingen en de plaats van de kiesbureaus²⁸¹,... De Raad der Hoeders staat in voor het toezicht op de verkiezingen van de president. Het stelt daartoe verschillende “Toezichthoudende comités” in op de verschillende administratieve niveaus en een “Centraal Toezichthoudend Comité” dat bestaat uit twee leden van de Raad der Hoeders zelf en vijf door de Raad der Hoeders gekozen personen. De Raad der Hoeders staat samen met deze comités in voor het eerlijk verloop van de verkiezingen en kan frauduleuze uitslagen ongeldig verklaren.²⁸² De voorwaarden voor de presidentskandidaat werden hierboven reeds uiteengezet.²⁸³ Het proces om zich kandidaat te stellen verloopt als volgt:²⁸⁴

---

²⁷⁶ www.aceproject.org/today/feature-articles/a-primer-on-iran2019s-presidential-election-system, geraadpleegd op 11/08/2009, The Ace Project: The Electoral Knowledge Network, MOKHTARZADA, HOMEYRA, “*A primer on Iran’s Election system*”

²⁷⁷ Art 3 en art 8 Presidentiële Verkiezingswet

²⁷⁸ Art 38 Presidentiële Verkiezingswet

²⁷⁹ zie ook 4.2.3.2 De verkiezing van de *Majles*

²⁸⁰ Art 43 Presidentiële Verkiezingswet

²⁸¹ Art 45 Presidentiële Verkiezingswet

²⁸² zie o.a. art 25, 26, 33 Presidentiële Verkiezingswet

²⁸³ zie ook Art 35 Presidentiële Verkiezingswet

- ❖ Iemand die zich kandidaat wil stellen, moet zich daarvoor registreren bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken.²⁸⁵
- ❖ Het Ministerie zal deze aanvragen dan doorsturen naar de Raad der Hoeders. De Raad der Hoeders zal dan de kandidaten binnen vijf dagen van ontvangst van de documenten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken screenen op hun overeenkomst met de vereisten zoals die opgenomen zijn in de wet. De kandidaten kunnen als zij willen in dit stadium ook nog getuigenissen of andere informatie indienen die hun kandidatuur kan steunen. De Raad der Hoeders maakt definitief uit welke kandidaten zich uiteindelijk verkiesbaar mogen stellen en stuurt de lijst van deze kandidaten door naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken.²⁸⁶
- ❖ Het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft dan de plicht om deze lijst van kandidaten publiek te maken binnen het verloop van twee dagen na de ontvangst ervan.²⁸⁷

De vereisten om stemgerechtigd te zijn, lopen gelijk met de verkiezingen van de *Majles*:

- ❖ De Iraanse nationaliteit bezitten.
- ❖ Minstens 16 jaar oud zijn.
- ❖ Een behoorlijke geestestoestand hebben.²⁸⁸

De uiteindelijke winnaar van de presidentsverkiezingen is de kandidaat die een absolute meerderheid van de stemmen behaalde.²⁸⁹ De Raad der Hoeders dient dan een accreditatiebrief op te stellen voor de verkozen kandidaat en stelt deze voor aan

---

²⁸⁴ www.aceproject.org/today/feature-articles/a-primer-on-iran2019s-presidential-election-system, geraadpleegd op 11/08/2009, The Ace Project: The Electoral Knowledge Network, MOKHTARZADA, HOMEYRA, “*A primer on Iran’s Election system*”

²⁸⁵ Art 55 Presidentiële Verkiezingswet

²⁸⁶ Art 56 – 59 Presidentiële Verkiezingswet

²⁸⁷ Art 60 Presidentiële Verkiezingswet

²⁸⁸ Art 36 Presidentiële Verkiezingswet

²⁸⁹ Art 12 Presidentiële Verkiezingswet

de Opperste Leider.²⁹⁰ De president wordt dan nog ingezworen door een eed af te leggen voor de voltallige *Majles*.²⁹¹

4.2.5.3. De herziening van de grondwet in 1989

Het ambt van president hing geruime tijd samen met het ambt van Opperste Leider. De machtsbasis tussen deze beide ambten was immers verbonden. Hoe machtiger de Opperste Leider werd, hoe minder machtig de president was. De herziening van de grondwet diende deels om de macht van de president te bevestigen als bestuurder. De herziening zorgde er echter niet voor dat de president machtiger werd in zijn bevoegdheden. De herziening moest de overgang benadrukken van een paternalistisch bestel naar een presidentieel bestel.²⁹² De term paternalistisch bestel verwijst dan naar Khomeini en de manier waarop hij niet alleen werd gezien binnen de staat, maar eveneens naar de manier waarop de staat werd bestuurd.²⁹³

Deze omwenteling in het bestuur wordt verduidelijkt door het gewijzigde artikel 60. Dit artikel vermeldt na de herziening niet langer de functie van eerste minister. Dit artikel stelt dat bevoegdheden van de uitvoerende macht dienen uitgeoefend te worden door de president en de ministers, met uitzondering van die zaken die rechtstreeks onder de bevoegdheid vallen de Opperste Leider.²⁹⁴ Deze maatregel is zeer pragmatisch bedoeld. Door het wegnemen van het ambt van eerste minister hoopte men de positie van de president te versterken.

---

²⁹⁰ Art 2 Presidentiële Verkiezingswet

²⁹¹ Art 121 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁹² BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p, p147; origineel uit MEHDI MOZAFFARI, *Changes in the Iranian Political system after Khomeini's death*, *Political studies* 41, 1993, 611-17

²⁹³ zie ook 3.2.6 *Velayat-e faqih*

²⁹⁴ Art 60 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

4.2.5.4. De bevoegdheden van de president²⁹⁵

De president is eerst en vooral de persoon die een nieuwe wet ondertekent die goedgekeurd werd door de *Majles*. Pas na de ondertekening dient ze door de president aan de bevoegde diensten te worden overgemaakt ter implementatie.²⁹⁶ De president heeft de bevoegdheid om verdragen, protocollen en alle andere soorten overeenkomsten die door de Iraanse regering worden afgesloten te ondertekenen nadat zij tevens de goedkeuring hebben gekregen van de *Majles*.²⁹⁷ De president duidt de ministers aan en hij staat zelf aan het hoofd van de Raad der Ministers.²⁹⁸ De president kan een deel van zijn bevoegdheden delegeren aan vertegenwoordigers, zoals de coördinatie van de Raad der Ministers.²⁹⁹

4.2.5.5. De presidentiële verkiezingen van juni 2009

De jongste presidentiële verkiezingen in de Islamitische Republiek Iran verliepen niet zonder slag of stoot. Na het selectieproces van de kandidaten waren er vier overgebleven waarvan er twee de hoofdrol zouden spelen tijdens de campagnevoering en de verkiezingen.³⁰⁰ Enerzijds was er de conservatieve Mahmoud Ahmadinejad, anderzijds de gematigde Mir Hosein Mousavi. De andere kandidaten waren de conservatieve Mohsen Rezai en de gematigde Mehdi Karroubi, waarvan al snel duidelijk werd dat ze geen grote rol zouden spelen. Hoewel Ahmadinejad van in het begin de grootste kanshebber bleek, diende hij af te rekenen met een slecht beeld dat

---

²⁹⁵ Hier zal een klein overzicht worden gegeven van de belangrijkste bevoegdheden van de president van Islamitische Republiek Iran. Voor een extensievere opsomming zie art 113 – 133 grondwet van de Islamitische Republiek Iran.

²⁹⁶ Art 123 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁹⁷ Art 125 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁹⁸ Art 133, 134 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

²⁹⁹ Art 124 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

³⁰⁰ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13761792, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Incumbent upon you*”, 30 mei 2009

hij zelf had gevormd van zichzelf over zijn eerste ambtstermijn. Burgers zaten vooral met het economisch en buitenlands beleid van de president in de maag.

In de aanloop naar de verkiezingen bleek vooral Mousavi een grotere populariteit te verzekeren. Het zou dus tussen Ahmadinejad en Mousavi gaan. Mousavi haalde steeds meer populariteit met zijn gematigde koers. Zo haalde hij veel steun van vrouwen door zijn belofte om de aandacht voor vrouwenrechten te vergroten.³⁰¹ De laatste week voor de verkiezing zou uiteindelijk een ware verkiezingsstrijd worden. Dit was mede te danken aan de televisiedebatten tussen de verschillende presidentskandidaten waarin ze scherp naar elkaar uithaalden.³⁰² Zowel Ahmadinejad als Mousavi hadden aanzienlijke steun, hoewel deze steun uit verschillende kampen kwam. De verkiezingsdag zelf werd gekenmerkt door een grote opkomst in de kiesbureaus die zelfs langer dienden open te blijven.

De verkiezingsuitslag werd minder positief ontvangen. De bevoegde autoriteiten bevestigden een overwinning van Ahmadinejad met 65 % van de uitgebrachte stemmen. Deze uitslag werd door de drie andere kandidaten onmiddellijk betwist.³⁰³ De verkiezingsuitslag zou aanleiding geven tot grote onrust in de Islamitische Republiek die gekenmerkt werd door protesten en demonstraties. Deze aanvankelijk vredige protestacties namen al snel een gewelddadig karakter aan met politie die de actievoerders uit elkaar joeg en bovendien verschillende arrestaties uitvoerde. De overwinning werd nochtans al heel snel door de Opperste Leider Khamenei bevestigd, veel sneller dan eigenlijk de gewoonte was.³⁰⁴ Het regime probeerde de onrust met geweld neer te drukken. Niet enkel met fysiek ingrijpen, maar ook beperkingen voor journalisten werden ingesteld. Ondertussen bleef de Opperste Leider de verkiezing

---

³⁰¹ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13790055, geraadpleegd 11/08/2009, uit The Economist: “*No certain outcome*”, 4 juni 2009

³⁰² www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13813024, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*A thrilling election in Iran*”, 12 juni 2009

³⁰³ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13813034, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*A disputed victory*”, 13 juni 2009

³⁰⁴ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13851588, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Tehran rising*”, 15 juni 2009

van Ahmadinejad steunen en maande de bevolking aan tot kalmte.³⁰⁵ Dit mocht echter niet baten en de demonstraties namen alsmaar grotere proporties aan. Het verzet tegen de verkiezingsuitslag bleef verder duren. De grootste tegenstander van Ahmadinejad – Mousavi – eiste ondertussen de ongeldig verklaring van de uitslag en wou nieuwe verkiezingen. Op 30 juni zou de Raad der Hoeders de verkiezingsuitslag officieel nogmaals bevestigen als geldig. Ondertussen was de rust in Teheran grotendeels teruggekeerd, hoewel dit te verklaren valt door massale arrestaties van liberaal gezinde burgers.³⁰⁶

Mousavi weigerde echter om de uitspraken van de Opperste Leider en de Raad der Hoeders zomaar te aanvaarden. Hij bleef de uitkomst betwistten, ondanks de druk die volgens hemzelf op hem werd uitgeoefend om zijn strijd op te geven en zijn verlies te aanvaarden.³⁰⁷ Dit aanhoudend verzet van zowel het volk als Mousavi zorgden ervoor dat Ahmadinejad steun verloor onder de conservatieve clerus. Bij een poging om de kandidaat van zijn keuze voor het vice-presidentsschap te benoemen werd hij teruggefloten door de Opperste Leider Khamenei. De aanleiding hiervoor was een uitspraak van de voorgedragen kandidaat – Esfandiar Rahim Mashaei – waarin hij verklaarde dat Iran vrede zou kunnen sluiten met Israël. Dit zette kwaad bloed bij de conservatieve clerus en deze ingreep kostte Ahmadinejad dan ook nogal wat aanzien.³⁰⁸ Er kan dus gesproken van kleine barsten in de steun die Ahmadinejad voorheen genoot. Dit wordt ook geïllustreerd door een klein voorval op de inauguratieceremonie van de president.³⁰⁹ Toen Ahmadinejad de Opperste Leider zijn hand wilde kussen als teken van respect en loyaliteit zoals hij bij de vorige inauguratieceremonie had gedaan, week de Opperste Leider Khamenei naar achteren

---

³⁰⁵ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13854486, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Still defiant in Iran*”, 17 juni 2009

³⁰⁶ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13937163, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*The regime digs in*”, 30 juni 2009

³⁰⁷ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=14045310, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Iran’s Mir Hosein Mousavi: Out of his shell*”, 16 juli 2009

³⁰⁸ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=14140794, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Iran’s president in trouble*”, 30 juli 2009

³⁰⁹ www.newsweek.com/id/210382, geraadpleegd op 11/08/2009, uit Newsweek: “*Will Iran’s right wing abandon president Mahmoud Ahmadinejad*”, 4 augustus 2009

en hief zijn hand op. Ahmadinejad kustte dan maar de Opperste Leaders zijn schouder. Dit kort en klein moment tijdens de aanvang van de ceremonie kan wijzen op een sterk verminderde steun die de Opperste Leider nog aan Ahmadinejad wil geven. Bovendien waren verscheidene machtige personen niet aanwezig op de ceremonie. Hetgeen een breuk inhoudt met de traditie.

De inauguratie van Mahmoud Ahmadinejad betekent waarschijnlijk verre van het einde van de onrust binnen de Islamitische Republiek Iran. Onmiddellijk na de ceremonie braken opnieuw protestacties uit. Ahmadinejad staat wankeler nu hij zeer voorzichtig te werk zal moeten gaan om niet uit de gratie van de rechtse conservatieve clerus te vallen en bovendien houdt de kritiek van Mousavi onophoudelijk aan.³¹⁰

Ondertussen probeert het regime zoveel mogelijk de schade te beperken en de onrust verder de kop in te drukken. Zo moeten verschillende personen terechtstaan voor hun deelname aan de demonstraties na de verkiezingen. Hieronder bevinden zich o.a. verschillende Iraanse werknemers van buitenlandse ambassades en een jonge Franse lerares.³¹¹ Op de datum van schrijven is de situatie nog steeds onrustig in het land. De hoogleraar Ashin Ellian vraagt alvast met aandrang aan Europa om niet toe te staan dat het regime ook Mousavi uit de weg ruimt.³¹² De vraag of de situatie nog zal escaleren in de Islamitische Republiek Iran kan enkel de toekomst uitwijzen.

---

³¹⁰www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=14177344, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Iran’s enduring turmoil: It’s far from over*”, 6 augustus 2009

³¹¹www.standaard.be/Artikel/Detail.aspx?artikelId=3E2DGNCT&word=iran, geraadpleegd op 11/08/2009, uit De Standaard: “*Schijnproces Teheran is een aanval tegen hele EU*”, 10 augustus 2009

³¹²www.standaard.be/Artikel/Detail.aspx?artikelId=D72DN0L2&word=iran, geraadpleegd op 12/08/2009, uit De Standaard: “*Europa, maak dat Iran Mousavi niet opruimt*”, 12 augustus 2009

4.2.6. De rechterlijke macht

4.2.6.1. Algemeen

De rechterlijke macht onderging een aanzienlijke transformatie ten gevolge van de Islamitische Revolutie.³¹³ Sinds de Constitutionele Revolutie hadden de islamitische clerus immers een grote stap terug moeten nemen op het vlak van participatie in de rechterlijke macht. Er was wel de tweedeling islamitische – burgerlijke rechtbanken, maar de islamitische rechtbanken hadden slechts een zeer beperkte bevoegdheid. Door de Islamitische Revolutie kreeg de clerus de kans om terug een grotere greep te verkrijgen op het rechtssysteem. De islamitische principes die sinds 1906 zoveel mogelijk uit het rechtssysteem geweerd waren om een seculiere rechterlijke macht te bekomen, kregen meer dan ooit een centrale plaats in het rechtssysteem.

De grondwet stelt dat de rechterlijke macht bovenal een onafhankelijke macht dient te zijn.³¹⁴ In hoeverre dit mogelijk is, valt natuurlijk te betwisten aangezien veel van de conservatieve clerus actief is binnen het rechtsapparaat. Recente massaprocessen tonen nogmaals aan dat het gerechtelijk apparaat geen toonbeeld is van het eerlijk verloop van de rechtsgang.³¹⁵ Ook in de nasleep van de Islamitische Revolutie kon het gerechtelijk apparaat nauwelijks een voldoende rapport voorleggen. Verhalen over korte schijnprocessen in de gevangnissen en daaropvolgende executies van gevangenen – leden zijn legio.³¹⁶

---

³¹³ www.fis-iran.org/en/irannameh/volxviii/iran-judicial-system, geraadpleegd op 28/07/2009, NASIRI, MORTEZA, “*A review of Iran’s judicial systeem*”

³¹⁴ Art 156 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

³¹⁵ zie voetnoot 310

³¹⁶ AFSHARI, REZA, *Human Rights in Iran: The Abuse of Cultural Relativism*, University of Pennsylvania Press, 2001, zie specifiek *hoofdstuk 3: het recht op leven* en *hoofdstuk 8: De gevangenisvlucht van ‘88*

4.2.6.2. De rechterlijke organisatie

Aan het hoofd van de rechterlijke macht staat een door de Opperste Leider aangeduide geestelijke, die aangeduid wordt voor een periode van vijf jaar. Dit ambt vertegenwoordigt tevens het hoogste ambt binnen de rechterlijke macht.³¹⁷ De organisatie van de rechtbanken zelf is opgedeeld in meerdere takken: de reguliere rechtbanken, islamitische rechtbanken, revolutionaire rechtbanken en een administratieve rechtbank.³¹⁸ Daarboven dient eveneens een Hooggerechtshof ingesteld te worden dat instaat voor het toezicht op de juiste toepassing van de wetten door de rechtbanken, het verzekeren van uniformiteit in de rechterlijke procedure en tevens alle andere bevoegdheden die het toegewezen krijgt bij wet.³¹⁹

De reguliere rechtbanken worden ingedeeld naar hun bevoegdheid. Het gaat om burgerlijke of strafrechtelijke rechtbanken. Die worden op hun beurt verder ingedeeld. De burgerlijke rechtbanken zijn ingedeeld als volgt: burgerlijke rechtbanken van het eerste niveau, burgerlijke rechtbanken van het tweede niveau, onafhankelijke burgerlijke rechtbanken en bijzondere burgerlijke rechtbanken. Deze laatste zijn bevoegd voor familiale aangelegenheden zoals voogdij en echtscheiding. De strafrechtbanken worden ingedeeld in een eerste en een tweede niveau. De eerste zijn bevoegd om de zwaardere misdrijven te berechten en de laatste voor minder ernstige vergrijpen. De benaming burgerlijke rechtbanken en strafrechtbanken betekent niet dat de rechters geen gebruik maken van islamitische bronnen om tot hun oordeel te komen. Het wijst enkel op de aard van een zaak die voorgebracht wordt. Zoals hierboven reeds werd vermeld zijn islamitische rechtsbronnen in zeer grote mate ingevoerd om te gebruiken in de rechterlijke macht.

De islamitische rechtbanken zijn bevoegd om de clerus te berechten. De revolutionaire rechtbanken zijn bevoegd voor terroristische misdrijven en misdrijven

---

³¹⁷ Art 157 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

³¹⁸ www.nyulawglobal.org/globalex/iran.htm#_The_Judiciary, geraadpleegd op 28/07/2009, SIAL, OMAR, "A guide to the legal system the Islamic Republic Iran", March 2006

³¹⁹ Art 161 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

tegen de nationale veiligheid. De administratieve rechtbank is opgericht om klachten te onderzoeken die betrekking hebben op staatsorganen en ambtenaren.

4.2.7. Nabeschouwing

Deze voornoemde staatsorganen zijn de belangrijkste instellingen die in de grondwet van de Islamitische Republiek opgenomen zijn. Een scheiding maken tussen de verschillende machten zoals die in de grondwet zelf opgegeven wordt³²⁰, is nagenoeg onmogelijk als men naar de manier kijkt waarop de verschillende instellingen hun taken uitvoeren. Vaak gaat het uitvoeren van de grondwettelijke bevoegdheden gepaard met het overschrijden van de grenzen van net die bevoegdheden. Daarnaast is het eveneens duidelijk dat het staatsbestel geen baat heeft bij de machtsstrijd die er voortdurend woedt tussen de verschillende instellingen. De herziening van 1989 pakte deze problemen niet aan. De herziening hervormde het ambt van Opperste Leider en ontnam dit ambt zijn charismatische basis waaraan Khomeini een groot deel van zijn macht te danken had. Daarnaast werd de president duidelijk naar voren geschoven door het ambt van eerste minister te elimineren. De grondwet van de Islamitische Republiek Iran hangt volledig aan elkaar met intrinsieke tegenstellingen en de uitvoering door de verschillende instellingen van hun bevoegdheden en meer draagt enkel bij aan dit onontwarbaar kluwen van slecht bestuur.

---

³²⁰ Art 57 grondwet van de Islamitische Republiek Iran

5. Het falen van de Shari'a

Zoals hierboven reeds vermeld was één van de centrale doelstellingen in de Islamitische Republiek Iran om deze bestuursvorm te baseren op de toepassing van de *Shari'a* of het islamitisch recht. Dit is duidelijk merkbaar aan de verschillende artikelen in de grondwet die verwijzen naar de islamitische principes. Dat betekende dat er veel wetten die voor de revolutie in gebruik waren, nagekeken dienden te worden door de Raad der Hoeders op hun overeenstemming met de islamitische principes om deze aan te passen of volledig te schorsen. De problemen die dit meebracht voor het rechtsapparaat zijn tevens reeds vermeld. Deze problemen zorgden potentieel voor een aanzienlijke lacune in wetgeving. De *Shari'a* was niet uitgerust om moderne rechtssituaties op te lossen en de oude wetten islamiseren zou een hele tijd in beslag nemen. De Raad der Hoeders en het Beoordelingscomité waren hiervoor veel te kleine instanties om dit snel en efficiënt op te lossen.

Het probleem voor de Islamitische Republiek Iran situeerde zich met name op het gebied van de *ahkam*. De *ahkam* of islamitische wetten waren voor Khomeini de principes die dienden gevolgd te worden en die een veelheid aan oplossingen met zich meebrachten. Khomeini had zelfs collecties van deze *ahkam* geschreven met het oog op het volk voorzien van een belangrijke leidraad in het dagelijkse leven maar ook in het rechtsleven. De twee belangrijkste waren de '*Tahrir al-Vasila*' of 'de middelen om problemen op te lossen' van in 1964 en de '*Towzih al-Masa'el*' of 'de verheldering van problemen'.³²¹ Deze twee collecties van *ahkam* bevatten een veelheid aan categorieën van problemen en oplossingen. Deze collecties waren bovendien niet enkel aan de gewone burger maar tevens aan de juristen en rechters gericht. Deze *ahkam* waren echter nauwelijks voldoende om privaatrechtelijke problemen op te lossen, laat staat dat deze eenvoudige principes vorm konden geven aan de publieke rechtssfeer. Aangezien dit een ernstige tekortkoming is, kon men niet anders dan toch veel prerevolutionaire wetten overnemen. Dit hield natuurlijk een

---

³²¹ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 166

aanzienlijk gevaar in. Door deze wetten over te nemen verloochende men de essentie van de Islamitische Republiek Iran, terwijl deze bestuursvorm toch zijn legitimiteit uit de goedkeuring van het volk haalde. Het was gevaarlijk om zomaar af te wijken van deze centrale doctrine. Vandaar ook de richting die Khomeini koos om moderne wetten te kunnen aannemen op basis van het belang van de staat of *maslahat*. Ongetwijfeld moet men dit op deze manier verklaren. Dit was natuurlijk uiterst noodzakelijk aangezien het de *Shari'a* niet enkel aan techniciteit ontbreekt, maar tevens omdat verschillende moderne concepten simpelweg nog niet voorkomen in de *Shari'a*. Men kan bijvoorbeeld denken aan sociale regelingen. Deze techniek van *maslahat* wordt binnen de *Shi'a* Islam echter niet algemeen aanvaard. De meeste Sunni stromingen aanvaardden dit principe maar in de *Shi'a* Islam wordt dit omschreven als *bed'at* of 'verboden innovatie'. De theologen binnen de *Shi'a* zien dit als '*masaleh-e morsaleh*' of het toegeven van de tekortkoming van de *Shari'a*.³²²

Een voorbeeld van de overduidelijke tekortkoming van de *Shari'a* situeert zich op het vlak van de belastingen.³²³ Volgens de *Shari'a* zijn slechts bepaalde categorieën belasting toegestaan:

- ❖ De *zakat*-belasting of de aalmoezen aan de armen.
- ❖ De *jeziyeh* die een soort verkiezingsbelasting vormde.
- ❖ De *khoms* of 'één vijfde belasting' die betaald diende te worden aan de religieuzen door diegenen die een aanzienlijke rijkdom bezaten.
- ❖ De *kharaj* die een landbouwbelasting was.

Elke andere belasting was niet toegestaan aangezien deze door de *Shari'a* gekwalificeerd werd als een belasting van onwettige bestuurders. Het probleem met deze belastingen was dat deze belastingen traditioneel enkel betaald werden voor diegenen die steun nodig hadden. Binnen de islamitische traditie bestond er geen belasting die toekwam aan de staat. Khomeini voorzag dit probleem ook in zijn *velayat-e faqih*. Hij ging er echter vanuit dat de bevolking vrijwillig bijkomende

---

³²² ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 165-171

³²³ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 236-238

belasting zou betalen om de staatsuitgaven te dekken.³²⁴ Andere belastingen vormden echter een probleem voor de *Shari'a* en tevens een verloochening van het basisprincipe van de Islamitische Republiek. Het was echter onvermijdelijk om zich tot deze belastingen te beperken en bijkomende belastingen waren vereist. Dit bracht vooral van de clerus hevige protest mee. Zij vreesden hun inkomsten te verliezen en daarmee hun onafhankelijkheid als de *khoms* werden afgeschaft. Daarom bleven de oude belastingen simpelweg bestaan naast nieuwe vormen van belasting. De nieuwe belastingen werden gerechtvaardigd op basis van *maslahat* en *ejtehad*. De staatsuitgaven moesten immers gedekt worden. Dit werd door Khomeini verklaard aan de hand van het belang van het eigenlijke voortbestaan van de Islamitische Republiek Iran. Anderzijds moest hij verklaren waarom hij afweek van de oude islamitische principes rond belasting. Daarom stelde hij:

*“...het betalen van zulke belastingen is een religieuze plicht. Net zoals alle moslims ook al hun andere religieuze verplichtingen dienen na te komen, moeten zij hun belastingen betalen aan de Islamitische Republiek.”*³²⁵

Dit soort problemen bracht mettertijd onvermijdelijk kritiek mee op het systeem van de *Shari'a*. De problemen die de *Shari'a* meebracht voor zowel wetgeving als bestuur kwamen onder vuur te liggen. Dit komt deels omdat de *Shari'a* geen extensieve regelgeving vormt waarop het bestuur van een staat kan gebaseerd worden. De beginselen van de *Shari'a* dienen verder aangevuld te worden.³²⁶ Dit hangt onlosmakelijk vast met de vereiste van een moderne interpretatie van de oude principes. Iets waarin de conservatieve clerus niet zo eenvoudig wil meegaan.

---

³²⁴ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 372

³²⁵ KHOMEINI in SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998, p 373

³²⁶ HALPER, LOUISE, *Law, Authority and Gender in Post-Revolutionary Iran*, Buffalo Law Review, January 2007, p 1141

Er ontstonden twee groeperingen: een conservatieve groep die niks van hervorming wou weten en een hervormingsgezinde groep. Binnen de hervormingsgezinde groep konden nog eens drie afzonderlijke kampen worden gezien.³²⁷

De eerste groep stond een voorzichtige hervorming voor. De hervormingen moesten nog steeds het principe van *velayat-e faqih* respecteren en de gevolgen van dit model op de wetgeving. Zij pleitten dus voor het voortbestaan van de traditionele instellingen van de Islamitische Republiek Iran. Zij vonden het tevens nodig om in lijn te blijven met de *fiqh* of plichtenleer.

Een tweede groep stond een verregaande aanpassing van de *Shari'a* voor om tegemoet te kunnen komen aan hedendaagse problemen. Zij vonden de afwijking van de *fiqh* mogelijk. Verder moesten oude bronnen volgens hen geïnterpreteerd kunnen worden op nieuwe manieren. De *Shari'a* principes konden verlaten worden voor wetgeving op basis van *maslahat*. Deze tweede groep ging niet akkoord met de visies van de Raad der Hoeders.

Een derde groep en de meest radicale hervormers pleitten voor een vernieuwing van de visie op de hele Islam. Zij zagen ook geen enkel voordeel in de *velayat-e faqih*.³²⁸

Er waren binnen deze laatste groepering die de grootste verandering (of kan men stellen nieuwe revolutie?) voorstaan twee kernfiguren: Mohammad Mojtahed Shabestari en Abdolkarim Soroush. Hieronder zullen de visies van Shabestari belicht worden. De keuze voor Shabestari wordt verantwoord omwille van het feit dat het gaat om een theoloog die toch scherpe kritiek op het regime heeft. Soroush is niet minder interessant, maar zal hier niet behandeld worden.

Shabestari heeft een specifieke visie op de Islamitische Republiek.³²⁹ Hij stelt dat de staat en religie inderdaad vermengd zijn in dit staatsbestel, maar dat het de wetgeving

---

³²⁷ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 258

³²⁸ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 257-260

daardoor aan elke theoretische basis ontbreekt. Daarbij stelt hij dat de religieuze scholen geen plaats vormen voor ernstige discussies over belangrijke concepten zoals bijvoorbeeld arbeid en eigenaarschap. Deze scholen vormen volgens hem niet enkel geen correcte omgeving voor deze moderne concepten, daarenboven stelt hij dat deze instanties zelfs geen discussie toelaten. Shabestari zegt daarom dat “er een nieuwe kijk nodig is op sociale hervorming binnen die cultuur die beheerst wordt door religie.” Om dit te bekomen is hij voorstander van het aanwenden van de voorhanden zijnde moderne kennis. Daarbij geeft hij opnieuw kritiek aan de religieuze academies aangezien zij op geen enkele manier contact hebben met hedendaagse ideeën en ze weigeren om de verouderde interpretaties te verlaten.

Over die oude bronnen zoals de Koran en daarbij aansluitend de islamitische bronnen zoals bijvoorbeeld de Sunna zegt Shabestari dat het nodig is om deze bronnen los te maken van hun verleden. De principes en geboden die deze oude bronnen aanbrengen dienen gezien te worden in een hedendaags licht. Dit is nodig omdat deze volgens hem binnen de Islamitische Republiek een tijdloos karakter toegewezen krijgen dat ze allerminst bezitten. Enkel de fundamentele waarden of *osul-e arzeshi* bezitten een soort tijdloos karakter, aldus Shabestari.

Volgens Shabestari is het tevens nodig om kritisch te zijn tegenover het wettelijk statuut van sommige islamitische principes. Hij stelt de vraag of aan God wel een legislatieve bevoegdheid kan worden toegekend en of de islamitische principes dan ook niet verkeerdelijk een wettelijk statuut krijgen. Hij werpt terecht op dat de meeste islamitische wetten gegroeid zijn uit gebruiken of overgenomen zijn uit een organisch³³⁰ gegroeid gewoonterecht.

Hij heeft ook een eigen visie op de rol van de islamitische juristen binnen het staatsbestel. Volgens hem kunnen deze juristen de fundamentele islamitische waarden

---

³²⁹ ASGHAR, SHIRAZI; O’KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p, p 278-290

³³⁰ ‘Organisch’ is een term die ik hier zelf introduceer om te wijzen op het feit dat gewoonterecht groeit uit specifieke noden van een volk op een specifieke plaats en tijd. Gewoonte is volkomen in staat om zich aan te passen aan veranderende omstandigheden als men niet halsstarrig vasthoudt aan overgeleverde principes. Dit sluit volgens mij aan bij de visie van Shabestari.

vaststellen die een leidraad kunnen zijn voor de politiek, economie,... Ook geeft hij hen de bevoegdheid om wetten, reguleringen, politieke beslissingen,... na te gaan op overeenstemming met deze waarden. Hij voegt daar wel een belangrijke opmerking aan toe, met name dat deze oordelen geenszins bindende kracht mogen hebben. Deze oordelen komen immers van mensen en hebben dus een intrinsiek menselijk karakter. Hierdoor kan men aannemen dat Shabestari bedoelt dat zij een richting kunnen aangeven of een soort van annotatie vormen bij de wetgeving maar dat zij geenszins verboden of geboden inhouden.

De grote conclusie die Shabestari uit zijn bevindingen trekt is dat de Islam simpelweg niet voorziet in een bepaald bestuursmodel dat de mogelijkheid zou hebben om een complexe sociale en politieke samenleving te beheersen. Over de *velayat-e faqih* stelt hij dat politiek en het vormen van de staat geen plichten zijn van de clerus, noch dat dit moet gezien worden als een soort vorm van verering. De *ejtehad*, het formuleren van meningen of interpretaties over religie en recht op basis van o.a. de Koran is bovendien geen alleenrecht van de clerus. De discussie over staat en hoe politiek daarin past moet worden verbreed zodat er een veel ruimer spelersveld is en een veelheid aan opinies. Men kan stellen dat Shabestari hier in verdoken termen pleit voor een veel grotere rol voor democratische principes binnen de Islamitische Republiek Iran.

De *Shari'a* slaagt er dus niet in om de staat behoorlijk te laten functioneren. Dit zou misschien anders zijn moest de gehele clerus een zeer progressieve aanpak voorstaan en de principes erin een moderne interpretatie geven en deze interpretaties niet als absolute wet stellen. Los van deze inhoudelijke problemen heeft de Islamitische Republiek ook te maken met verscheidene machtsgroepen die voortdurend wedijveren om macht met elkaar. De *Shari'a* slaagt er dus evenmin in om een behoorlijk evenwicht te creëren. Zolang er een conservatief keurslijf blijft bestaan, kan de *Shari'a* nooit een efficiënte en moderne basis vormen voor het besturen van een staat.

Conclusie

Uit de geschiedenis van de staat Iran zijn een aantal constanten te ontwaren. Vooreerst kende het territorium van de huidige Islamitische Republiek Iran doorheen de geschiedenis een uiteenlopend aantal machtshebbers. Dit is natuurlijk allerminst ongewoon en kan ook opgemerkt worden bij de geschiedenis van vele andere staten. Niettemin brachten deze verschillende heersers ook een eigenheid mee die een blijvende indruk zou nalaten. Zo zien we dat de staatsgodsdienst – de *Shi'a*-Islam – verankerd werd door één van die overheersers en dat dit tot vandaag zijn sporen heeft achtergelaten op de heersende cultuur.

Verder kan men stellen dat de geschiedenis van Iran gekenmerkt wordt door conflict. Zowel intern als extern conflict. Het extern conflict is één van de typerende factoren die tevens een blijvende indruk heeft nagelaten op de staat en zijn bevolking. Verschillende grootmachten hebben lang een grote invloed gehad in het land. Zo kan men denken aan Rusland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten van Amerika. Deze waren steeds aanwezig om hun eigen belangen na te streven, maar tekenden daarbij wel de loop van de geschiedenis van Iran. De duidelijkste interventies van buitenlandse machten zijn bijvoorbeeld de coup van Reza Khan die begin twintigste eeuw plaatsvond. Deze was nooit mogelijk geweest zonder de tussenkomst van het Verenigd Koninkrijk. Een ander beslissend moment vond plaats toen Mossadeq tijdens de jaren vijftig van de twintigste eeuw verwijderd werd van de macht met de hulp van de Britse en Amerikaanse geheime diensten om de sjah terug te kunnen installeren. Ook vandaag nog echter is de relatie van de Islamitische Republiek Iran met andere landen gespannen te noemen. Extern conflict heeft dus vast en zeker een plaats in de Iraanse geschiedenis.

Intern heeft het land ondertussen een heel rijke en boeiende geschiedenis achter de rug. Van de religieuze opstanden in de eerste eeuwen voor en na Christus tot de zeer ingrijpende omwentelingen van de Constitutionele Revolutie en de Islamitische Revolutie. Deze revoluties hadden telkens het potentieel om een blijvende, grote verbetering in de staat en zijn bestuur te verwezenlijken. De verdienste van de Constitutionele Revolutie moet men zoeken in het feit dat de grondwet zijn inspiratie

vond in de grote westerse codificaties. Op het vlak van bestuur waren deze seculier, modern, democratisch en hadden een klare structuur. De geschiedenis zou echter anders uitdraaien en het bewind van de Pahlavi's deed de verdienste van deze grondwet voor het overgrote deel teniet. Het bestuur van de Pahlavi's was immers totalitair en despotisch van aard. Dit bewind samen met de aanzienlijk verminderde invloed die de clerus moest verteren zou uiteindelijk opnieuw aanleiding geven tot revolutie. De Islamitische Revolutie was een even grote, zometer grotere omwenteling voor het land. Islam werd zoveel mogelijk versmolten met het bestuur. Dit leverde een veelheid aan instellingen op. Instellingen die om de grootste macht vechten onder elkaar en die goed bestuur volledig uit het oog verliezen. De grondwettelijke verankering van bevoegdheden en scheiding van machten wordt in de praktijk slechts zelden gerespecteerd. Het vasthouden aan de traditionalistische, islamitische principes maakt de situatie bovendien enkel nog complexer en minder efficiënt. De rol die ayatollah Khomeini in heel dit proces had, is van groot belang. De hoop op een beter leven die de Islamitische Revolutie met zich meedroeg en daardoor ook de massale steun van het volk genoot, werd echter nooit verwezenlijkt. De macht die de conservatieve clerus kon consolideren en weigert af te geven creëert een grote onstabieliteit en onzekerheid in het land.

Bovendien valt uit de meest recente actualiteit op te merken dat het volk hier opnieuw niet langer gelukkig mee is. De ontevredenheid blijft verder leven en het land stevent opnieuw af op grote veranderingen. Dit is onvermijdelijk gezien de gespannen situatie waarin het land zich bevindt. Niet alleen het volk, maar ook invloedrijke figuren zoals Shabestari en Mir Hosein Mousavi aanvaarden deze situatie niet langer. De vraag is nu of de instellingen en de heersende machten in de Islamitische Republiek deze nood aan aanpassing en verandering op een ingetogen manier zullen kunnen verwerken of het land terug een revolutie zal ondergaan. De eerste optie lijkt de meest aangewezen weg, maar daarvoor zullen veel van de conservatieve clerus – en daarbij inbegrepen de Opperste Leider Khamenei – een veel gematigdere en progressieve koers moeten aanvaarden. In hoeverre dit verwezenlijkbaar is, zal uit de toekomst blijken.

Bibliografie

1. Wetgeving

- ❖ Aanvullende Fundamentele Wetten van 7 oktober 1907
- ❖ Grondwet Iran 1906
- ❖ Grondwet van de Islamitische Republiek Iran
- ❖ Grondwet van de Islamitische Republiek Iran 1979
- ❖ Presidentiële Verkiezingswet
- ❖ Verkiezingswet *Majles*
- ❖ Verkiezingswet *Majles* 1906

2. Rechtsleer

- ❖ AFSHARI, REZA, *Human Rights in Iran: The Abuse of Cultural Relativism*, University of Pennsylvania Press, 2001
- ❖ ASGHAR, SHIRAZI; O'KANE, JOHN, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, IB Tauris, University of Michigan, 1997, 327p
- ❖ AXWORTHY, MICHAEL, *Iran Empire of the mind, A history from Zoroaster to the present day*, London, Penguin Books, 2007
- ❖ BAHAR, SARVENAZ, *Khomeinism, the Islamic Republic of Iran and international law: the relevance of Islamic political ideology*, Harvard International Law Journal, 1992
- ❖ BAKTIARI, BAHMAN, *Parliamentary politics in revolutionary Iran: the institutionalization of factional politics*, Gainesville, University press of Florida, 1996, 282p

- ❖ BRUMBERG, DANIEL, *Reinventing Khomeini: the struggle for reform in Iran*, University of Chicago Press, Chicago; University of Chicago Press, London, 306 p
- ❖ COHAN, C., CAROLYN, *International Mavericks: A Comparative Analysis of Selected Human Rights and Foreign Policy Issues in Iran and the United States*, George Washington International Law Review, 2001
- ❖ DHOOGHE, J., LUCIEN, *Meddling with the Mullahs: An Analysis of the Iran and Libya Sanctions Act of 1996*, Denver Journal of International Law and Policy, Fall 1998
- ❖ *Encyclopedia of Islam, volume IV*
- ❖ GHODSI, F., TAMILLA, *Tying a slipknot: temporary marriages in Iran*, Michigan Journal of international Law, winter 1994
- ❖ HALPER, LOUISE, *Law and Women's Agency in Post-Revolutionary Iran*, Harvard Journal of Law and Gender, Winter 2005
- ❖ HALPER, LOUISE, *Law, Authority and Gender in Post-Revolutionary Iran*, Buffalo Law Review, January 2007
- ❖ HOFSTAD, ZACK, *Do unalienable rights apply to all? Extreme shari'a law and how United States foreign policy towards Iran and Afghanistan has fueled its spread.*, Regent Journal of International Law, 2008
- ❖ KITTRIE, F., ORDE, *Emboldened by Impunity: the History and Consequences of Failure to Enforce Iranian Violations of International Law*, Syracuse Law Review, 2007
- ❖ MAYER, E., ANN, *Islam and the State*, Cardozo Law Review, February/March 1991
- ❖ PEACE, L, DAVID; ROACH, ASHLEY, J.; GREENWOOD, CHRISTOPHER, J.; LAGONI, RAINER; MENOR, THEODOR; JOYNER, C., CHRISTOPHER, *Neutrality, The Rights of Shipping and The Use of Force in The Persian Gulf War (Part I)*, American Society of International Law Proceedings April 20-23, 1988
- ❖ SHEVLIN, NEIL, *Symposium issue contextuality and universality: constitutional borrowings on the global stage: Velayat – E Faqih in the constitution of Iran: the implementation of theocracy*, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Fall 1998

- ❖ STRONG S.I., *Law and Religion in Israel and Iran: How the integration of secular and spiritual laws affects human rights and the potential for violence*, Michigan Journal of international Law, Fall 1997
- ❖ USMAN, JEFFREY, *The evolution of Iranian Islamism from the revolution through the contemporary reformers*, Vanderbilt Journal of Transnational Law, November 2002

3. Actualiteit en webbronnen

- ❖ DEHGHANPISHEH BADAQ, “*Many unhappy returns: The anniversary of Neda Soltan’s death shows why Iran’s green wave won’t die*”, Newsweek Web Exclusive op www.newsweek.com/id/209468, geraadpleegd op 10/08/2009
- ❖ Panorama 1979: Iran, reportage van Dirk Sterckx voor de BRT 1979
- ❖ www.aceproject.org/today/feature-articles/a-primer-on-iran2019s-presidential-election-system, geraadpleegd op 11/08/2009, The Ace Project: The Electoral Knowledge Network, MOKHTARZADA, HOMEYRA, “*A primer on Iran’s Election system*”
- ❖ www.economist.com/agenda/displaystory.cfm?story_id=E1_QTNPNDQ, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Victory for a Religious Hardliner in Iran*”, 27 juni 2005
- ❖ www.economist.com/opinion/displaystory.cfm?story_id=13856262, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Iran rises up*”, 18 juni 2009
- ❖ www.economist.com/opinion/displaystory.cfm?story_id=E1_PTJRJT, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*The collapsing of Iranian reform*”, 17 augustus 2000
- ❖ www.economist.com/opinion/displaystory.cfm?story_id=E1_TVJQND, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Helping Khatami*”, 9 april 1998
- ❖ www.economist.com/research/articlesBySubject/displaystory.cfm?subjectid=9177783&story_id=E1_TPRVTSQN, geraadpleegd op 10/08/2009 uit The Economist: “*Voting with their stamping feet*”, 16 december 1978

- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=E1_QTTPVDR, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Pragmatic vs religious conservatives*”, 23 juni 2005
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=E1_TVDNQS, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Islam and the ballot box*”, 29 mei 1997
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13110287, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Back to the future?*”, 12 februari 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13813034, geraadpleegd 08/08/2009, uit The Economist: “*A disputed victory*”, 13 juni 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13851588, geraadpleegd op 08/08/2009, uit The Economist: “*Tehran rising*”, 15 juni 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13761792, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Incumbent upon you*”, 30 mei 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13790055, geraadpleegd 11/08/2009, uit The Economist: “*No certain outcome*”, 4 juni 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13813024, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*A thrilling election in Iran*”, 12 juni 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13851588, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Tehran rising*”, 15 juni 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13854486, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Still defiant in Iran*”, 17 juni 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13937163, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*The regime digs in*”, 30 juni 2009

- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=14045310, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Iran’s Mir Hosein Mousavi: Out of his shell*”, 16 juli 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=14140794, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Iran’s president in trouble*”, 30 juli 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13888193, geraadpleegd op 10/08/2009, uit The Economist: “*Drawing the line*”, 19 juli 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=13962558, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*A hollow victory*”, 2 juli 2009
- ❖ www.economist.com/world/mideast-africa/displaystory.cfm?story_id=14177344, geraadpleegd op 11/08/2009, uit The Economist: “*Iran’s enduring turmoil: It’s far from over*”, 6 augustus 2009
- ❖ www.fis-iran.org/en/iranameh/volxviii/iran-judicial-system, geraadpleegd op 28/07/2009, NASIRI, MORTEZA, “*A review of Iran’s judicial system*”
- ❖ www.iranchamber.com/history/constitutional_revolution/constitutional_revolution.php, geraadpleegd op 07/08/2009
- ❖ www.iranchamber.com/history/mohammad_rezashah/mohammad_rezashah.php, geraadpleegd op 07/08/2009
- ❖ www.iranchamber.com/history/reza_shah/reza_shah.php, geraadpleegd op 07/08/2009
- ❖ www.newsweek.com/id/210382, geraadpleegd op 11/08/2009, uit Newsweek: “*Will Iran’s right wing abandon president Mahmoud Ahmadinejad*”, 4 augustus 2009
- ❖ www.nyulawglobal.org/globalex/iran.htm#_The_Judiciary, geraadpleegd op 28/07/2009, SIAL, OMAR, “*A guide to the legal system the Islamic Republic Iran*”, March 2006
- ❖ www.sssup.it/UploadDocs/4611_2_A_A_Background_to_Iran_s_Forthcoming_Majlis_Elections__Guy_Engelman_01.pdf, geraadpleegd op 11/08/2009, ENGELMAN, GUY, “*A background to the forthcoming Majlis election*”, The Washington Institute for Near East Policy, February 2, 2000

- ❖ www.standaard.be/Artikel/Detail.aspx?artikelId=3E2DGNCT&word=iran, geraadpleegd op 11/08/2009, uit De Standaard: “*Schijnproces Teheran is een aanval tegen hele EU*”, 10 augustus 2009
- ❖ www.standaard.be/Artikel/Detail.aspx?artikelId=D72DN0L2&word=iran, geraadpleegd op 12/08/2009, uit De Standaard: “*Europa, maak dat Iran Mousavi niet opruimt*”, 12 augustus 2009